Nedim Gürsel

Öğleden Sonra Aşk

DK
DOĞAN KİTAP

Öğleden Sonra Aşk

ÖĞLEDEN SONRA AŞK

Yazan: Nedim Gürsel

Türkçe yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ
1. baskı / aralık 2002
2. baskı / aralık 2002 / ISBN 975-293-062-X
Bu kitabın 2. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Kapak ve kitap tasarımı: DPN Design
Baskı: Şefik Matbaası

Kitaba katkılarından dolayı **Radikal** gazetesine teşekkür ederiz.

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34544 Güneşli-İSTANBUL
Tel. (212) 677 06 20 - 677 07 36 Faks (212) 677 07 49
www.dogankitap.com
www.dk.com.tr

Öğleden Sonra Aşk

Nedim Gürsel

DK DOĞAN KİTAP

"Hem yarayım hem bıçak."

Charles Baudelaire

Öğleden Sonra Aşk

Dövüşür gibi seviştiğimiz öğleden sonraların anısı sürüyor hâlâ. Sıcak bir yazdı. Denize sırtını dönmüş, inişli çıkışlı sokaklarını, birbirini dikey kesen geniş, asfalt caddelerini karaya, engebeli arazide yayılan çıplak tepelere doğru çevirmiş o beyaz kentin tüm yazları gibi. Cehennem yeryüzüne inmiş sanırsın, öylesine sıcak bir temmuzdu. Üst üste yığılan apartmanların teraslarında bitkiler kurumuş, günbatımında sulanan saksılardaki çiçekler bile solmuştu. Aşağıda, dar sokak boyunca sıralanan birörnek yapılar da sıcaktan nasibini alıyordu; yer yer erimiş, katranı kağşamış asfalt da. Biz içerde, loş odanın serinliğindeydik. Tepemizde dönüp duran vantilatör hava dolaşımını sağlıyor, sevişmekten yorgun düşen gövdelerimize hoş bir dinginlik veriyordu. Odamızın panjurları gün boyu kapalıydı. Açsak güneş girecek içeriye. Ezip geçecek çıplaklığımızı, beynimizde yuva kurup düşlerimizi esir alacak. Evet, düşlerimizi bile. Öylesine çok düş gördüm ki o yaz! Panjurları açsak, biraz aralasak terasa açılan canı kapıyı, kentin gürültüsü dolacak içeriye. Dura kalka ilerleyen hantal ve sarı troleybüslerin fren sesleri, taksilerin ardına dek açık radyolarından haykıran müzik, yokuş çıkan arabaların homurtusu ve sokak satıcılarının resmi geçidi. Anımsıyorum. İstanbul'un kenar mahallelerindeki gibi Atina'nın o kuytu semtinde de zerzevat satan, öğle uykusuna yatmış tüm mahalleyi hoparlörle ayağa kaldıran seyyar satıcılar vardı. Belki hâlâ vardır ama, ben oraya gitmeyeli yıllar oldu. Eskilerin deyimiyle tam bir "rub-ı asır", yani çeyrek yüzyıl. Hatta, çeyrek yüzyıldan da fazla.

Bir çekme katın ön terasına açılıyordu odamız. Köşede iki ki-

şilik pirinç karyola, başucunda mavi karpuzlu bir lamba, duvarda, boy aynasının hemen yanında radyo ve kasetçalar, giysilerimizi gelişigüzel yığdığımız, mübadele günlerinden beri hâlâ naftalin kokan, kapağındaki resimde akşamsefaları ile zambaklar açan, çayırlar göveren o çıngıraklı, güzel sandık. Manzaraya da, doğrusu diyecek yoktu. Denizi göremiyorduk ama günbatımında, meltemin sürüklediği tek tük bulutlarla birlikte kokusu geliyordu. Sonra ayaklarımızın altında yayılan kent, uzakta, Plaka'ya tırmanan dar sokakların ötesinde kızgın kayalara tünemiş Partenon. Gecenin ilerleyen saatlerinde boşalacak şişeden ilk uzo kadehimi doldururken, küçük tabakta Kalamata zeytini ışıldardı. Ve Nefeli'nin gözleri. Sonraları hayatıma birçok kadın girdi ama, Nefeli'ninkiler kadar ışıltılı, öfkelendiğinde simsiyah parlayan gözler görmedim. Ne çok konuşurduk Tanrım! O, mübadelede Ayvalık'tan Atina'ya göç eden ailesini anlatırdı, ben Balkan Savaşı'nda Üsküp'ü terk edip Anadolu'ya gelen ailemin serüvenini. Deniz kıyısındaki evleri ile zeytinliklerini bırakmak zorunda kalıp Nea Smirniya'nın izbelerinden birine yerleştiklerinde küçük bir kızmış annesi. Yunanistan'da büyümüş ama, Ayvalık'ta oyun arkadaşlarından öğrendiği Türkçe'yi de unutmamış. "Karyola" derdi, "hadi bil bakalım karyola ne demek!" "Beni uçurduğun döşek." "Hayır, bilemedin! Bir de çapkın Türk erkeği olacaksın. Öğren de gel!"

O yaz, Anadolu Rum argosunda fahişeye "karyola" denildiğini de öğrenecektim çok geçmeden, Nefeli'den geçmişi, ülkesi, Yunan tarihi üzerine öğrendiğim birçok şey gibi. Nedense Osmanlı'ya takmıştı. Sürekli İstanbul'u, sarayı, haremi, yeniçerileri, Bektaşîliği, daha ne bileyim Osmanlı'ya dair her şeyi merak eder, sorularıyla beni yorardı. Siyaset de konuşurduk. O zaman iş ciddileşir, çok geçmeden tartışmaya, avazımız çıktığı kadar bağırıp çağırmaya başlardık. Saç saça baş başa geldiğimiz bile olurdu. Neyse ki karyola vardı. Ağız dalaşlarımızın cinsel savaşa dönüştüğü o gıcırtılı karyola. Tartışmaktan yorulunca Nefeli bir kitabın dünyasına dalar gider, ben Partenon'da Atena'yı, ayağında altın sandallar, sivri temreni tunçtan kargısını bilerken düşünürdüm. Son-

radan onun adını taşıyacak kent henüz böyle yayılıp genişlememişken, Akropolis'in çevresindeki taş yapılar ile Agora'dan ibaretken, yıllar önce bir temmuz gününde Poseidon'la kapışmış, Gorgon bakışlı kalkanını siper edip deniz tanrısının kayadan fışkırttığı tuzlu suya nispet olsun diye bir zeytin ağacı dikmişti. Nefeli'yle baş başa demlendiğimiz o boğucu Atina akşamlarında, hiç yaşamadığımız, ninelerimizin bize anlattıkları kadarıyla bildiğimiz savaşın eli kulağında olduğu aklımın ucundan bile geçmezdi. Ülkelerimiz arasında gerginlik sürüyordu gerçi, ama sıcak çatışmaya yol açacak bir işaret de yoktu. Hem savaş tanrıçası yıllar, yüzyıllar önce, barışın simgesi bir zeytin ağacını sulayıp yeşertmemiş miydi mermerin içinden!

Öğle uykusuna yattığımızda güneş gökyüzünü yarılamış olurdu, öyle yusyuvarlak, tam tepede ve acımasız, hain temmuz güneşi. Karyolanın gıcırtısından anlardım. Nefeli terden sırılsıklam yanımda kıpırdadıkça o da kıpırdayıp dururdu altımda. Nefeli'nin kar topu gibi beyaz, yumuşak gövdesine sarılmadan, elini sertleşen erkekliğime bastırıp üzerime çekmeden önce neler geçerdi aklımdan, tek bir kadınla olamamanın, bir yerlere tutunamamanın çaresizliği mi, Boğaz'ın kıyısındaki ahşap evimizde pencerenin yanına oturmuş dönüşümü bekleyen annemin özlemi mi yoksa, şimdi pek iyi anımsamıyorum. Anımsadığım tek şey, sevgilimin kollarında bir bulutun üzerinden kayar gibi yol aldığım. Sahi Nefeli'ydi adı, yani Bulut. Ne var ki ben o yıllarda palamarlarını çözmüş sarhoş bir gemi gibi bir limandan bir başka limana, bir kadından ötekine savrulsam da, Zeus değildim. Ne kuğu biçimine girebilirdim kadınları baştan çıkarmak için, ne tanrıçalara hükmüm geçerdi. Ölümlüler arasında bir delikanlıydım yalnızca, küçük Yunanlı sevgilisiyle bile baş edemeyen, onun her parlayışında, yalnızca kıskançlıktan değil siyaset tartışırken de sesini her yükseltişinde sinen, içine kapanan, sözde çapkın bir Türk erkeği. Ama sevişirken külahları değişirdik. O büzülüp sinerdi bu kez, ben kabarıp kükrerdim. Üzerimize ter kokulu, ağır havayı üfleyen vantilatörün hızıyla çevirirdim gövdesini, tepemizde kanatlar döndükçe biz de dönerdik karyolada, sonra sarmaş dolaş aşa-

ğıya yuvarlanır, alt alta, üst üste, iç içe, döşemede sevişirdik. Ona annesinin çeyiz sandığında unutulmuş sedef kakmalı, eğri bir hançer gibi dalar çıkardım.

Paris'te tanışmıştık. Önce dost, sonra sevgili olmamıştık, hayır! Tanıştığımız günün akşamı aynı yatakta bulmuştuk kendimizi; o kadife kadar yumuşak, kar gibi beyaz, ben doyumsuzluğun doruğunda, şiddetle, birbirimizden, ortak geçmişimizden, nice savaşlardan öç alırcasına sevişmiştik. O yaz, İstanbul'da arkadaşlarımla geçirdiğim bir başka sıcak yazda başıma gelenleri, baskı ve işkence günlerini anlatan ilk kitabımın davası sürdüğü için ülkeme dönemiyordum. Nefeli ertesi gün "komşuya gece yatısı"na, yani kendi ülkesine davet etmişti beni. İkaria Adası'nda yalnız yaşayan babaannesinin köyünde tatil yaptıktan sonra Atina'ya dönmüş, diplomat olan babasının ikinci eşiyle arada bir kaldığı çekmekata yerleşmiştik. Atina'ya ilk kez geliyordum. Bir Yunanlı kadınla da ilk beraberliğimdi. Sonra, Nefeli'den ayrıldıktan sonra, başka Yunanlı kadınlar da tanıdım. Nefeli'den olduğu gibi onlardan da uzun süre vazgeçemedim. Tutkulu, kışkırtıcı, kıskanç ve sert, yatakta yumuşaktılar. Ruhu olan kadınlardı diyeceğim, sarıldığınızda kaskatı kesilmezlerdi. Eline ayağına çabuktular ama hiçbiriyle öğleden sonra seviştiğimi anımsamıyorum.

Nefeli'nin babaannesi, doksan yaşında, dünya tatlısı bir ihtiyardı. Yaşadığı ada uzun süre Osmanlı yönetiminde kaldığı için, "Osmanlı" derdi bana. Güçlükle yürüyebilmesine rağmen diktiği domates fidelerini keçiler çiğnemesin diye, biz oradayken eline bir mala alıp bahçeye duvar örmeye kalkışmıştı. Zeytinli tepenin yamacındaki köyde denize bakan bir odamız, bahçede limon ağaçlarımız vardı. Karyolamız Atina'dakinden biraz daha dar ve eskiydi. Denizin neden anlaşılmaz olduğunun, o tuhaf şiirdeki gibi, "deniz"i ve "mavi"yi anlayıp da neden "mavi deniz"i bir türlü anlayamadığımın da o yaz farkına varacaktım. İkaria'da deniz, içine dalmaktan çok üzerinde uçmak isteği uyandırıyordu. Labirentten kurtulduktan sonra özgürlüğe kavuşmanın sevinciyle göğe yükselen, ne var ki güneşe fazla yaklaştığı için balmumundan kanatları eriyip denizin dibini boylayan İkaros gibi. Onun içine

düşüp kaybolduğu deniz beni de çoktan çekmişti derinliğine. Bir batıktım. Ne ülkeme dönebiliyor, ne annemin yüzünü görebiliyordum. El ayak çekilmişti çevremden. Yalnızdım. Nefeli sayesinde ulaşmaya çabalıyordum yüzeye. O yanımda uyurken düşümde bir bulut gelir alırdı beni, İstanbul'a, ahşap evimizin bahçesine götürürdü. Orada, dut ağacının gölgesinde dinlenirdim bir süre. Sonra yukarıya, annemin beni beklerken sabırla dokuduğu kanaviçelerle süslü sofaya çıkardım. Bazen de, bir martı olup İkaria'dan havalanır, çatıya konardım. Doğrudan Boğaz'a konduğum da olurdu, Göksu'da sular kararırken denize bir dalıp bir çıkan karabatakların arasına. Komşunun evi kendi evimi aratmıyordu belki, ama İstanbul'u, annemi, dutun gölgesini de çok özlüyordum.

İkaria'da dünya maviye kesmiş, biz de tepeden tırnağa maviye batmıştık. Odamızın tavanı basık, pencere kanatları maviydi. Mavi boyalı bir sandalye dururdu açık pencerenin önünde. Deniz de maviydi elbet, gökyüzü de. Hatta, inanır mısınız, duvarlar mavi badanalıydı. Köy kilisesinin küçük kubbesi de. Sonra Nefeli'nin mor uçlu göğüslerini gösteren geceliği, her akşam özenle seçip taktığı küpeler ve bahçe kapısındaki nazar boncuğu. Çardağa tırmanan asmanın koruklarını da anmalıyım mavinin müdavimleri arasında. Ve o canım peygamberçiçeklerini. Ama her biri mavinin bir başka tonunu almış, birbirlerine karışmadan, fazla öne çıkmadan, sakin ve ölçülü, aşkımızın çevresine Onikiada gibi serpilmişlerdi. Nefeli'ninkileri bilmem ama, benim düşlerim de maviydi. Homeros'un *İlyada*'da "Mavi ölüm gözlerini yavaşça kapattı" dediğini anımsıyorum bir savaşçıdan söz ederken. Troya'da ölüme yakışan mavi, denizin öbür ucunda değişmiş, aşkın yeni adı olup çıkmıştı.

Açık havalarda pencereden Patmos görünürdü. Aziz Yuhanna orada, tepedeki manastırın avlusundaki mağarada yaşamıştı kıyamet gününü. O yaz İkaria'da, Yunanlı sevgilimle tatil yaparken, çok değil üç hafta sonra bir başka adada, Yeşil Ada dediğimiz Kıbrıs'ta gerçek kıyametin kopacağını bilemezdim.

Atina'ya döndükten sonra İkaria'nın rüzgârını, maviyi –mavilerimizi–, çardağın gölgesini, Yaya'nın –babaannesine Yaya derdik– Nefeli üzerindeki yatıştırıcı etkisini çok aradım. Gündüzleri, değil

kahve teraslarında, Likavitus Tepesi'nde ya da deniz kıyısında bile soluk almak mümkün değildi. Biz de gece geç vakit, hava biraz serinlediğinde dışarı çıkıyor. bir tavernada akşam yemeğini yedikten sonra sokaklarda yürüyorduk. Bu yürüyüşlerimizden birinde keşfettim Filis Sokağı'nı. Kapılarında çıplak bir ampul yanan evlerin önündeki erkek kalabalığı dikkatimi çekti. Nefeli'ye sorduğumda "Karyola dolu o evlerin içi" yanıtını aldım. Benimle alay ettiğini sanıp pek oralı olmadım. Ertesi gün, öğle uykusundan sonra sevişirken, her erkeğe bir karyola gerektiğini söylediğinde de konuyu kapattım. O benimleyken küçük çığlıklar atıyor, soluğu hızlanıyor, giderek kulağıma hayasız sözler fısıldamaya başlıyordu, bense susuyordum. Bir keresinde "Yağlı karyolanın senin, küçük orospunum !" diye bağırdı. O an, nasıl derler "jeton düştü" galiba ya da az biraz "çaktım" konuyu, ama hiç bozuntuya vermedim. Çünkü Atina'da tek sevgilim vardı, karyolam iki kişilik olsa da.

Bir sabah, taverna dönüşü aldık kötü haberi. Türkolimani'de balık yemiş, bir hayli de içmiştik. Çakırkeyiftik biraz. Hatta, düpedüz sarhoştuk. Hemen yattık. Tam uykuya dalmak üzereyken Nefeli koluma yapışıp sarsmaya başladı. Onu artık eskisi kadar arzulamadığımı, kırk yıllık karı kocaymışız gibi yatağa girer girmez uyuduğumu, içkiliyken de sızdığımı, üstelik horladığımı, düşümde kim bilir hangi kadınla –belki de Filis Sokağı'ndaki karyolalarla– sevişiğimi, o beni delicesine isterken top atsalar uyanmadığımı söylüyor, bir akşam İkaria'daki evin çardağında otururken elimi sokan eşek arısı gibi vızıldayıp duruyordu. Yataktan kalkıp, sakinleştirici bir müzik bulurum umuduyla radyoyu açtım. Melankolik bir kadın sesi doldurdu odayı. Anlayabildiğim kadarıyla karasevdadan söz ediyordu. Abayı yakmıştı adama. Nereye gitse peşinden gelecekti. "Kaymos" diyordu, aşk acısı başka bir şeye benzemez. Her derde derman bulunur da aşka bulunmaz. Evet, bulunmaz. Doğrusu, bütün Yunanca şarkılar gibi biraz kederliydi. Sonra ses kesildi birden. Endişeli, sert bir erkek sesi girdi araya. Yalnızca Kıbrıs ve Makarios sözcüklerini ayırt edebildiğim bir şeyler söylemeye başladı. Nefeli'nin nasıl birdenbire allak bullak olduğunu, radyodan yağan haberlerle birlikte yataktan fır-

layıp üzerime gelişini "İşte şimdi hapı yuttun Turkakimu!" diyerek şakadan boğazıma sarılışını, sonra beni kollarına alıp beşikte çocuk sallar gibi sallayışını hâlâ unutamam. Neye uğradığımı şaşırmıştım.

– Ne var? Ne oldu yine?

– Kıbrıs'ta darbe olmuş.

– Darbe mi? Ne darbesi?

– Basbayağı darbe işte. Bilmez gibi konuşma.

İki darbe yaşamıştım genç yaşıma rağmen. İlkinde dokuzundaydım, ikincisinde on dokuzumda. Bildiğim kadarıyla askerî darbe radyoda marş çalınmadan olmazdı. Önce "Harbiye Marşı" başlayacak, "yıldırımlar yaratan bir ırkın afadı" olduğumuz hatırlatılacak, sonra Bağdat'ın kapısını açan Genç Osman "şehitlere serdar" olacak, "Tuna Nehri akmam diyor"la marş faslı bittiğinde sıkıyönetim bildirilerine geçilecek. Sonra... sonra arananlar, tutuklananlar, yasaklar yasaklar. Usul böyleydi. Biz büyüklerimizden böyle görmüştük. Oysa burada, makineli tüfekle ateş eder gibi bir adam radyoda konuşup duruyordu o kadar. Kısa bir süre sonra o da sustu. Kadın bıraktığı yerden şarkısına devam etmeye başladı. Ya sevdiğini bulacak ya canına kıyacaktı. Kaymos! Ah kaymos! İnadına yumuşacıktı sesi. Alıp götürüyor bir daha da getirmiyordu.

– Hadi canım sen de, dedim. Ne darbesi! Sabahın köründe işletme beni.

Karşılık vermedi. Durum ciddiydi anlaşılan. Haber doğru olmalıydı. Yoksa benim bildiğim Nefeli bu lafın altında kalmaz, mutlaka bir cevap yapıştırırdı. İstanbul'u aradım. Sabah namazına kalkmıştı anneciğim, uyanıktı. "Aman oğlum, ben nereden bileyim" dedi. "Sen iyi misin?" "İyiyim merak etme." Ahizeyi yerine koyarken Nefeli, her Türk erkeği gibi sıkıştığımda annemi aradığımı söyledi bu kez de. "Vah anasının kuzusu" diyordu o kışkırtıcı sesiyle, "düşmanın eline düştün sonunda!"

– Peki savaş çıkar mı dersin?

– Hiç sanmam.

– Ya adaya çıkarma yaparsa Türkler?

– Türklerin değil adaya, Moda'ya bile çıkacak halleri yok.

Bu yanıtımdan hoşlanmışa benziyordu. Yatışmıştı biraz. Moda'nın nerede olduğunu sorma gereğini bile duymadı.

Terasa çıktım. Gün ağarıyordu. Belli belirsiz bir alaca gelip durmuştu Partenon'un üzerine, sütunların arası hâlâ karanlıktı. Kent aşağıda, gecenin yorgunluğunu atmak ister gibi, solgun ve mahmur, kıpırdanıyordu. Sabahın ilk otobüsü geçti homurtuyla. Onu birkaç araba, taksiler ve bir başka otobüs izledi. Derken taşıtlarla doldu cadde. Nereden çıktığı belirsiz bir kalabalık aşağıya, Sintagma Alanı'na doğru akmaya başladı. Olağanüstü bir durum yoktu ama artık uyuyamazdım. Mutfağa geçip bir kahve yaptım kendime, sonra yatağa döndüm. Nefeli uyuyordu. Derin uykudaydı bir tanem; çarşaf üzerinden kaymış, küçük, beyaz gövdesi karyolada bir nilüfer gibi açmıştı. Yüzünde az önceki hırçınlığından tek iz yoktu. Alaycılığından da. Öfkelendiğinde kırışan alnı bir dağ gölü kadar durgundu. Yanına uzandım. Birden üzerine çekti beni. Meğer uyur gibi yapıyormuş. "Korkma" diye fısıldadı kulağıma, "şimdi seni daha çok seviyorum." O gün ilk kez, öğle uykusundan önce seviştik. Hem öyle hem böyle, Kırkpınar yağlı güreşlerinde birbirimizi kündeye getirmeye çalışır gibi, atak ve kararlı. Sonra yorgun düştük. Dalmışız. Uyandığımızda karyolanın demirine bağladı beni. "Savaşına seviş!" diye bağırıyordu. Coşmuştu iyice. Bu oyun benim de hoşuma gitmeye başlamıştı. Radyodaki haberlere aldırmıyorduk. Eski EOKA'cılardan Sampson'un yönetimindeki Muhafız Birliği Lefkoşa'da durumu kontrol altına almış, Makarios adayı terk etmiş, Türkiye garantör devlet sıfatıyla Yunanistan'a nota vermiş, adadaki İngiliz üsleri alarma geçmiş, olası bir Rum saldırısına karşı Türk mücahitleri mevzilere girmiş, Atina'daki cunta Kıbrıs'taki yeni yönetimi hemen tanımış, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a çıkmasına ramak kalmıştı, ama ne gam! Biz zaten savaşır gibi sevişiyorduk, her darbede, her kenetleniş ve ayrılışta, karyoladan döşemeye her yuvarlanışta birbirimize biraz daha bağlandığımızı, o berbat şarkıdaki gibi bir gün ayrılsak da beraber olacağımızı bilerek.

2002

Sorrento'ya Geri Dön

O yaz güneye inmiştim. Paris'in yağmurlu, soğuk kışından sonra Akdeniz kıyısına. Yanardağın eteklerinden başlayan deniz, laciverttaşından boyanmış bir Rönesans tablosundaki Madonna'nın mantosu gibi parıldıyor, mavi bir ışıltıda, adalara giden hızlı gemilerin dümen suyunda köpüğe kesiyor, yeşilden beyaza, çivit mavisine, sonra laciverde, günbatımında erguvan rengine dönüyordu. Dağ da öyle, günün hemen her saatinde mavi, bazen lacivert, günbatımında erguvan rengiydi. Sabah sisten sıyrıldıkça, her an öfkesini kusmaya hazır heybetiyle kentin üzerine abanıyordu. İlk kez bir yanardağ görüyordum. Napoli'ye de ilk o yaz yolum düşmüştü.

Kent kıyı boyunca yayılıp genişlemiş, iki volkan arasında tüneller açmış, Vesuvio'dan La Sulfatare'ye, kükürt ve lav artığı kayalara yaslanarak her mahallede kocaman taşlı, sağlam kaleler kurmuştu. Sürekli tehdit altında yaşıyormuş gibi. Bitip tükenmeyen bir uğultuda, sinir bozucu bir ses karmaşasında sabah akşam devinip duruyordu. Korna fren motor sesleri, satıcıların haykırışları, gemi sirenleri ile çanlar ve bir egzoz patırtısında çekirge sürüsü gibi saldıran vespalar –evet üzerinize saldırıyorlar düpedüz, yalnızca cadde ve sokaklarda değil kaldırımlarda da egemenlik kurmuşlar, öylesine atak ve küstah; düdük çalarak uyarıyorlar, çekilmezseniz çarpıyorlar, gece açık pencereden yatak odanıza giriyorlar neredeyse–, sıcakta eriyen asfalt, kilitlenen trafik ve birbirine dolanan maltataşı döşeli sokakların gürültüsü. Sonra, bir balkondan ötekine asılı çamaşırlar, bir balkondan ötekine bağıran şişman kadınlar, bir balkondan ötekine atlayan kediler ile

donsuz çocuklar, tek göz odalarda yaşayan kalabalık ailelerin bir balkondan ötekine yoksulluğu. Sokak seviyesindeki tek pencereden çöplere bakan ihtiyarlar da görmüştüm, öyle yalnız, kederli ve suskun. Bir adım ötedeki denizin ışıltısından nasiplerini almamış gibi mahzun bakıyorlardı. Vaktinizi mi alıyorum yoksa? Ama her şeyi anlatmalıyım. Mecburum buna.

Kiliseler ile alanları süsleyen barok heykellerde melekler inadına tombuldular. Tek bir çalgı bile yoktu ellerinde. Kanatlarını cennette bırakıp yeryüzüne inmiş, biz ölümlülerin arasına karışmış gibiydiler. Alaycı bakışlarını bugünmüş gibi anımsıyorum. Santa Maria delle Anime del Purgatorie ad Arca Kilisesi'ni –belki biraz uzun kaçtı ama inanın adı kadar uzun değil bu yapı!– süsleyen bronz kurukafalar hayatın bir gün biteceğini haber veriyordu. Burdan öteye yol yok sana! Bizim gibi çürüyüp dökülecek, kuruyup kalacaksın! Oysa sevgililerin buluşma yeriydi bu kilisenin önü. Ve bodrum katında, ruhlarını arafa teslim etmiş soylu ölülerin kemikleri dört yüzyıldır üst üste yığılmaya devam ediyordu. Yaşlı kadınlar ile genç sevgililerin bu kemikleri gözleri gibi koruduklarına, silip parlattıktan sonra yerlerine koyduklarına, kurukafaları kıçından kavun koklar gibi kokladıklarına da tanık olmuştum.

O yaz Napoli'de ağustos güneşi, değil benim gibi sokakta dolaşanları, kapalı kepenklerin ardında öğle uykusuna yatanları bile terletirken merdivenlerden inip çıkmış, Via dei Tribunali Pazarı'nda kalabalığa karışıp Forcella'nın kaçakçılarıyla pazarlığa tutuşmuştum. Değeri şüpheli birkaç eşya için elbet, yoksa aklınıza kötü bir şey gelmesin! Posillipo'da evlerin terasları kat kattı. Palmiye gölgeleri ile kameriyelerden, kristal avizelerin sarktığı yüksek tavanlı salonların pencerelerinden Akdeniz'in en güzel manzarasını seyredenler mağara boşluklarının üzerinde yaşadıklarını biliyorlar mıydı dersiniz? Bilseler saray yavrusu evlerinin altındaki uçurumların dibinde fokur fokur kaynayan kükürtlü sular ile lavların tehdidi karşısında kayıtsız kalmazlardı. Bana gelince, Vezüv'ün çağlar boyu insanoğlunun hayal gücünü etkilediğini, adının masallara, efsanelere karıştığını, Odisseus ve arkadaşları-

nın tepesine kocaman kayalar yuvarlayan tek gözlü canavarın belki de bu yanardağ olduğunu. Pompei'nin son günlerinden beri şehvetle yoğrulan her cümbüşün içinde yeni bir yıkım taşıdığını Napoli'ye gelmeden önce de biliyordum. Ama duyarlı aletlerle yanardağın nabzını tutan, soluk alıp verişini inceleyen, en küçük kıpırtısını bile ölçen uzmanların öngörüsünden haberdar olmam için buraya dek gelmem gerekmişti.

Volkanologlar demeç üstüne demeç veriyorlar, yanardağın iki bin yılda bir öfkesini kustuğunu öne sürüyorlardı. 1944'teki patlama, Pompei ve Herculanum ile çevresini yakıp kül edeninkinin yanında devede kulaktı. Asıl felaket, asıl büyük yıkım iki bin yılından sonra gelecek, gerekli önlemler alınmazsa kızgın lavlar dağın yamacındaki köyleri yalayıp yuttuktan sonra Santa Lucia'ya doğru akarak Castel dell'Ovo'yu denizden kuşatacaktı. Castel dell'Ovo, yani Yumurtakale. Ne tuhaf ad! O güne dek çok yer dolaşmış, Yılankale'den Dumankale'ye, Toprakkale'den Pamukkale'ye, Kırıkkale'den Kadifekale'ye, "şahin uçurmasam da", pek çok kalenin bedenlerini arşınlamış, ama Yumurtakale adını hiç duymamıştım. Belki de yumurta biçiminde olduğu için bu ad verilmişti ona.

Yanardağın korkusuyla uykusuz geçen ilk gecenin sabahında, Santa Lucia'daki otelimin balkonunda kahvaltı yaparken, kıyıda bir heyula gibi dikilen bu yoğun, taş yapının yumurta biçiminde olmadığını fark ettim. Kalın duvarları, kuleleri ve mazgalsız burçlarıyla bir Antikçağ sitesine benziyordu. Dalgakıranın kıyıya birleştirdiği adacığın tümünü kaplamıştı neredeyse. Çevresine sonradan yapılmış evlerin altındaki dükkânları, sur dibinde sabahın ilk müşterilerini bekleyen ıssız kahveleri de görebiliyordum. Dalgakıran ve tek sıra dizilmiş yelkenlilerin oluşturduğu havuz irili ufaklı kayıklarla doluydu. Yeşil, kırmızı, beyaz kayıkların sureti vuruyordu suya, sabah ışığında kale altın sarısında parıldıyor, belki de ilk kez adını hak ediyordu. Top yuvalarının boşluğuna uçuk bir mavi gelip durmuştu. Kalenin adının, *tufo* taşından yapılmış surlar yıkılmasın diye Virgilius'un mahzenlerden birine astığı tılsımlı yumurtadan geldiğini, bu önleme rağmen Anjou Kra-

liçesi 1. Jeanne devrinde kale yıkılınca bu kez temele tavuk yumurtası değil bir altın yumurta konulduğunu, yapının o günden beri bağrındaki ateşi on bin metreye püskürten yanardağın depremine bile dayandığını öğrenecektim sonradan. Ne gereği var bunları anlatmanın diye düşündüğünüzü tahmin edebiliyorum. Ama sabredin biraz, sonunda bana hak vereceksiniz. Yeri gelmişken denizkızı Partenop'u da anmak isterim. Odisseus, çağrısına kapılıp onunla enginde –Homeros "hasat vermez engin" mi ne diyordu!– sevişmedi diye kederinden ölünce bu kıyıya vurmuştu.

Diyeceğim o yaz Napoli'ye kenti gezmek için de gelmiştim, yalnızca bir kadın sesinin çağrısına kapıldığım için değil. Bileceksiniz, Odisseus kendini geminin direğine bağlatmıştı. Ve tayfaların kulaklarını balmumuyla tıkatmıştı. Beni de o yaz Paris'e telefon edip güneye çağıran bir kadın sesiydi. Telefonda "Burası o kadar güzel ki" demişti, "birkaç günlüğüne de olsa mutlaka gelmelisin. Hem görüşmeyeli çok oldu." Doğru çok olmuştu görüşmeyeli, tenine dokunmayalı, mavi gözlerinin ışıltısına –bir denize dalar gibi mi demeliydim?– dalıp gitmeyeli. O zamanlar belli bir kadın yoktu hayatımda. Bir kadından ötekine, bir limandan bir başka limana savrulup duruyordum, Odisseus gibi. Laertes'in savaş yorgunu oğlunu bekleyen sadık ve fedakâr bir kadın vardı ama. Hedefi İtake'ydi onun, benim İtakem ise sisli ve derin sularda çoktan kaybolup gitmişti. Bir hayalet gemiydim ben ya da bir serseri mayın. Kim görse korkar, kime çarpsam infilak ederdi. Belki sizin de başınıza gelmiştir. Bir kadın sesinin çağrısına kapılabilir insan. Hele yalnızsa, dilediği an sevişebileceği bir kadın yoksa yanı başında. Üstelik yaz gelmişse, sokaklar, serin metro koridorları ile güneşli kahve terasları kısa etek giymiş güzel bacaklı kızlarla dolup taşıyorsa. Ve hayatımızda yaprak dökümü başlamamış, yaş henüz kemale ermemişse. "Deniz ne kadar güzel!" diyordu o şarkıdaki gibi. Bunu söylerken de eski bir yarayı kanattığını, o davetkâr, kısık sesiyle beni bir bozkır kasabasında geçen çocukluğuma götürdüğünü bilmiyordu.

"Deniz ne kadar güzel hoş / Haydi koş dalgalara koş!" Senem yemek yaparken söylerdi. Mutfağın açık kapısından acı zeytin-

yağı kokusuyla gelirdi sesi, boyama kitabımdaki dalgalı denizi boyarken –renkleri o kitap sayesinde sevdim ben– kileri, sofayı, tahtaboşu, giderek tek katlı evimizin her köşesini doldururdu. Her köşesini dediysem söz gelişi elbet. Senem'in o çocuksu, özlem dolu sesinin ulaşamadığı yerler de vardı evimizde. Kapısı hep kapalı duran konuk odası, naftalin kokulu gömme dolaplar, annem ile babamın yattığı aynalı oda. Dünya, odaları giz dolu evimizden de ibaret olsa, uçsuz bucaksızdı. Sonradan çıkacağım yolculuklarla küçülmemişti henüz. Dünya her gece odamda yanan mavi bir küreydi, dört bir yanı denizle çevrili. Senem şarkı söylerken dışarıda akşam olurdu. Mevsim yazsa sessiz bir akşam inerdi kasabaya. Zaten mevsim hep yazdı, kimi kış akşamları gece lambasının mavi ışığında soğuktan ürpersem de. Senem'in odama gelip yavaşça yatağıma süzüleceğini bilirdim. Önce elini saçlarımda gezdirirdi, sonra gövdemin her yerinde. Okşayışlarıyla ısınırdım. Senem'in iş görmekten sertleşmiş parmakları yaşından beklenmeyecek kadar ustaydı. O, evin hizmetçisi, ama benim sırdaşımdı. Aramızda fazla yaş farkı olmamasına rağmen sanki her şeyi o biliyor, o uyguluyor, bana da onun okşayışlarına teslim olmak kalıyordu. Genellikle iş yolculuklarında babama eşlik eden annem evi çekip çevirsin, ailenin tek oğluna baksın diye, civardaki yoksul köylerin birinden getirmişti Senem'i. İyi ki de getirmişti. Yoksa o karanlık kasaba gecelerinde nasıl uyur, nasıl hayal kurardım. Senem'le önce abla-kardeş gibiydik, sonra iki sevgili olduk. Aşkı değilse bile okşamayı, okşarken de sertleşen erkekliğimi tutup doyuma varmayı o öğretti bana. Seviştiğim ilk kadın Senem olmadı, hayır. Bakireydi, bakire kaldı. Ama bana hazzı öğreten ilk suç ortağımdı, nasıl unuturum! Radyodan duyup ezberlediği, o yıllarda dillerden düşmeyen şarkı sözlerini gece kulağıma fısıldayan da oydu. Gerçekte bana değil hayalindeki sevgiliye söylerdi: "Deniz ne kadar güzel hoş!" Denizi hiç görmemiştik ki! Ne ben ne de Senem. İçimizde, belki de tüm kasabada bir tek annem ile babamdı denizi gören, Ankara vapuruyla Akdeniz limanlarını tek tek dolaşıp Napoli'ye, Marsilya'ya, Barcelona'ya dek giden. O yıllarda Avrupa'ya şimdiki gibi tepkili uçaklarla değil reji-

min "medarı iftiharı" Ankara vapuruyla gidilirdi. Ankara, adı üstünde, sanki bozkır güneşini, kıraç toprakların yalnızlığını, kavak ağaçları ile boz tepeleri Akdeniz limanlarına taşır, o kentlerin görüntüleriyle dönüp hayallerimize demir atardı. Annem ile babam dünyayı dolaşırlarken Senem'in eli de çocuk gövdemde dolaşır, gelip erkekliğimin üzerinde durur, sabaha dek sürecek oyun başlardı. Deniz kim bilir ne kadar güzel, ne hoştu. Senem'in okşayışları da. Bu "hoş" sözcüğü hizmetçimizin ağzında bana biraz aykırı gelmeye başladığında, yani "o"yu biraz fazla uzattığını fark ettiğimde, diyeceğim sonraları, Senem'in gerçekte Sorrento'dan söz eden bir şarkının Türkçe'sini kulağıma fısıldadığını öğrenecektim. Napoliten ezgilerin modası radyo aracılığıyla kasabadaki evimize dek gelmiş, bir gece ansızın denizi görmeden ölen Senem'in bile dilinden düşmez olmuştu. Sahi bir yaz gecesi öldü Senem. Anevrizma dediler. Bu sözcüğün anlamını bilmiyordum. Anneme sorduğumda bir kalp hastalığı diye geçiştirdi. O yaşta çok ender olurmuş. Atardamarı patlamış Senem'in, tüm gövdesini kan basmış. O esmer, ayva tüylü, inececik gövdesini. Senem'in, kalbi hızlı çarptığı için öldüğüne inandım uzun süre. Gece yatakta kalbinin atışlarını duyardım. Beni okşadıkça hızlanırdı soluğu. Sanki kafeste bir kuş çırpınırdı, kaçıp kurtulmak isteyen bir küçük serçe.

Uzun süre ilk sevgilimin okşayışlarını aradım, sonra alıştım yokluğuna. Karanlıkta özdoyuma varırken hep onu düşünür, hayalimde onunla birleşir oldum. O genç ölüyle. Olgun incir büyüklüğünde memeleri vardı. Mor ve yumuşacık. Bacakları uzundu, kalçaları dar. Sonra, yaz gecelerinde hep ıslak olan o tuhaf apış arası, sert parmakların gövdemde devinimi, göğüs kafesinde çırpınan kuş. Evet hepsi bugün de aklımda. Senem'i unutmadım. Yokluğuna alıştım o kadar.

"Deniz ne kadar güzel!" diyordu telefonda ses, ama "Haydi koş dalgalara koş!" demiyordu. Sorrento'dan arıyordu yalnızca, beni aşka davet ederken orada bestelenmiş bir şarkının sözlerini kullandığının farkında bile değildi. Deniz kıyısında büyümüştü zaten. Sıcakta çatlayıp yarılan toprağı bilemezdi. Senem'in serin ok-

şayışlarını da. Sahi ona hiç söz etmemiştim küçük ölüden. Onun Napoliten şarkılara olan hayranlığından, denize duyduğu özlemden. Zaten aramızda her şey bitmişti. Çok olmuştu ayrılalı. Bu davetine bir anlam veremediysem de Sorrento'ya gelmeyi kabul ettim. "Seni özledim!" demiyordu, hayır. "Başkalarıylayken hep seni düşündüm, seni istedim!" de demiyordu. Farkında olmadan "Sorrento'ya Geri Dön"ün Türkçe'sini tekrarlıyordu telefonda, ama Senem gibi söylemiyordu sözcükleri. "Hoş" derken "o"yu uzatmıyor, "ş"yi de "j" gibi dilinde yuvarlıyordu. O kırmızı, bir zamanlar bana hiç tatmadığım zevkler veren kaygan dilinde.

Sesi değişmemişti. Her zamanki gibi kısık, tahrik edici. Ancak çok sigara içen kadınların ağzından çıkabilecek tondaydı. Evet, bir sesin büyüsüne kapılabilir insan. Odisseus kendini geminin direğine bağlatmakta bulmuştu çareyi. Oysa üstü kadın altı balık bir dişiyle sevişmek kim bilir nasıl heyecan vericidir, dudaklarıyla öper kuyruğuyla okşarken. Zaten, sorarım size, bu yenilik düşkünlüğü, hep başka heyecanların rüzgârı değil midir aşkı yöneten, arzuyu yanardöner fırıldaklar gibi çevirip duran, bir süre birbirini istemiş, birbirinin olmuş sevgilileri, tutkuyla sevişenleri ayıran. Eski sevgilim telefonda denizin güzel olduğunu söylemekle yetinmemişti elbet, ben sormadan değişip olgunlaştığını, aşkta deneyim kazandığını da eklemişti. O bunları anlatırken, Senem'in şarkısıyla bozkıra inen akşamı düşünüyordum. Bir fayton geçiyordu caddeden, nal sesleri ağaçlarda sığırcık cıvıltılarına karışıyordu. Gece yatakta "Deniz ne kadar güzel hoooş" diye fısıldıyordu Senem, "Haydi koş dalgalara koooş!" Kendimi onun okşayışlarına bırakırken, boyama kitabından bildiğim deniz içimde kabarıp coşuyordu. Hayatımdaki ilk ölünün anısını tazelemek için anlatmıyorum bunları. Amacım ilk cinsel deneyimi, bir kadın gövdesine ilk dokunuşu, sertleşen erkekliğinizi avuçlayan, avuçlarken de biraz acıtan terli bir eli, bu elin yürek atışlarınızla hızlanan devinimini anlatmak da değil, benim derdim başka. Ben Necla'yı anlatmak istiyorum. Öykümü sonuna kadar dinledikten sonra Necla'yla aramızda olup bitenlere belki bir anlam verebilirsiniz.

Uçaktaydım. Uzun bir ayrılıktan sonra Paris'ten İstanbul'a dö-

nüyordum. Yemek servisi başladığında Alpler'in üzerindeydik. Aşağıdan karlı doruklar, sarp yamaçlar, rüzgârlı uçurumlar geçiyordu. Dünya mavi-beyaz bir akvaryumdu altımda. Beni her an derinliğine çekmeye hazır içi boş bir akvaryum. Birden sarsılmaya başladık. Ama ne sarsılmak! Olağan hava boşluklarının yol açtığı sarsıntılardan değildi. Düpedüz irtifa kaybediyordu uçak; hızla düşüyor, dağların doruklarına doğru alçalıyor, alçalırken de devrilecekmiş gibi yalpalıyordu. Derken yan yattı, sonra pikeye geçti ansızın. Yolcuların çığlıkları arasında servis arabasının içindekileri döke saça öne doğru gidişini görmeliydiniz. Araba yanımdan geçerken peşi sıra sürüklenen hostesi güç tutabildim. Çekip yanımdaki boş koltuğa oturttuğumda yüzü bembeyaz kesilmişti. Kalbinin atışını kendi göğüs kafesimde duyar gibiydim. Belki de benim yüreğimdi çarpan, onunkiyse çoktan durmuştu. Şimdi düşünüyorum da, o anı bir kez daha yaşamamak için en değerli şeyimi –örneğin bana bunları söyleten belleğimi– verebilirim gibime geliyor. Biraz geç gelen pilotun duyurusu hiç kimseyi yatıştırmamıştı. Çığlıklar birbirine karışıyor, kelimeişahadet getirenlere hüngür hüngür ağlayanlar katılıyordu. Bir yolcunun "Ölüyorum!" diye haykırdığını anımsıyorum. Evet, galiba ölüyorduk. Ölecektik. Herkes o anda aklından geçeni, dilinin ucuna geleni söylüyor, bir tek yanımdaki genç kadın susuyordu. Kalbinin atışını içimde hissediyordum. Büzülüp kalmıştı koltukta. Ufak tefekti zaten, dizlerini göğsüne bastırmış, kedi gibi kıvrılıp tortop olmuştu. Bir ara başını kaldırdı. Göz göze geldik. Bakışlarındaki korkuyu fark ettim o an, mavi gözleri yuvalarından fırlamış, donup kalmışlardı. Ortalık biraz yatışıp uçak eski irtifasına yükseldikten sonra arkadan bir sesin "Ölmeden öldük yahu!" dediğini duydum. Birbirimize bakıp gülümsedik. Biraz ölmüştük belki, ama hâlâ yaşıyorduk ya!

Yeşilköy'e indiğimizde artık korkmuyordu. Uzak bir yalnızlık inmişti yüzüne. Gözlerinin ışıltısı sanki sönmüştü. Uçaktan inerken eline tutuşturduğum telefon numaramı cebine koydu. Ve ben herhalde bir daha karşılaşmayacağımızı sanırken ertesi gün aradı. İstanbul'a tatile gelmiştim. Annemde kalıyordum. Bebek'te buluş-

mayı önerdim, iskelenin yanındaki, şimdi yerinde yeller esen Şadırvan'da. Anadoluhisarı'ndan karşıya vapurla geçtiğim için tam saatinde geldim. Görünürde yoktu. Deniz kenarındaki bir masaya oturup beklemeye başladım. Garson geldi. Dünyanın neresinde olursanız olun masanıza gelen garson size ne istediğinizi sorar değil mi? Bana "Damlı mısınız beyefendi?" diye sordu. Pek iyi anlamamıştım.

– Efendim?

– Damlı mı olacaksınız?

Hani ne derler, "Başımdan aşağıya kaynar sular mı döküldü?", öyle bir şey işte, ya da öfkeden "tepem atmış" da olabilirdi. Uzun süre uzak kaldığım ülkemin töreleri en lüks kahvede bile bırakmıyordu yakamı. Hiç yoktan bir "dam" sorunu çıkmıştı şimdi de. Anlamazlığa gelip bir duble rakı istedim. Süklüm püklüm gitti. Şef garson geldi bu kez. O da "Damlı mısınız beyefendi?" diye sorunca açtım ağzımı yumdum gözümü, adamı bir güzel azarladım. Sonra da kiminle olacağımın benden başkasını ilgilendirmediğini, bir duble rakı istediğimi ve hemen getirmezse patrona şikâyet edeceğimi söyledim. Biraz diklendi, sonra o da öbür garson gibi çekip gitti. Ben ısmarladığım içkiyi beklerken patron olduğunu tahmin ettiğim, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş, efendiden biri yaklaştı masaya.

– Beyefendi, diye söze başladı, deniz kıyısındaki masalarımız dam'lı müşterilerimize aittir. Yalnızsanız sizi bara alalım.

– Bir arkadaşımı bekliyorum.

– Erkek mi, kadın mı?

Tam çıldırmak üzereyken hostes kız göründü. Hostes kız diyorum, çünkü adını bile bilmiyordum henüz. Sevgilim de olmamıştı. Ama kalbinin bir serçe gibi çırpınışını tüm bedenimde hissetmiştim. Patron onu görünce hanenin namusunu kurtarmış olmanın huzuruyla temennalar ederek uzaklaştı.

– İyi ki geldiniz, diye dert yandım, yoksa bana bu masada servis yapmayacaklardı.

– Nedenmiş o?

– Damsızlara hayat yok bu ülkede de ondan. Anlamamış gibi

kirpiklerini kırpıştırdı.

– Damlı değilsen, diyelim yalnız ya da bir erkek arkadaşınlaysan, Boğaz manzarasından faydalanamazsın.

– Pek "hoj"sunuz doğrusu, dedi ciddi bir edayla, damsız beylerin yerinin bar olduğunu bilmiyor muydunuz yoksa? Zaten diskoteklerde de "Damsız girilmez" diye yazar.

Şaka yapıyor sandım, oysa ciddiydi. Necla'yla ilişkimiz böyle başladı işte. Sahi adı Necla'ydı, ama "hoj" der gibi "Nejla" diyordu o, "c"leri "j" gibi söyleyişinde İstanbul kızlarına özgü hafif bir cilve de yok değildi. Örneğin Türkçe'de "j" harfiyle başlayan sözcük olmamasına rağmen ona Necla değil Nejla demem için tuttu. Türkiye'den bir süre uzak kaldığımdan Türkçe'yi unuttuğumu iddia ediyordu.

Neyse ki tartışmamız kavgaya dönüşmedi. Bir ara izin isteyip ayrılmak geçti aklımdan, ama öylesine istekle bakıyordu ki... Gözlerinin mavisini görseniz Balkan kökenli bir aileden geldiğini sanırdınız, ben uçakta ilk kez göz göze geldiğimizde öyle sanmıştım. Meğer anne tarafı Çerkez'miş, baba tarafıysa Gürcü. Ama İstanbul'da doğup büyümüş. Benim bildiğim boylu boslu, esmer olur Kafkasyalı kadınlar, servi endamlı, beyaz tenlidirler. Necla ufak tefek ve sarışındı. Her neyse, onu "damlı" erkeklere ayrılmış masada bırakıp gitmeye gönlüm elvermedi. İçkilerimizi içtikçe aramızdaki gerginlik de yumuşadı, iskeleye yanaşan son vapurun ardından eriyip gitti. Güzel bir yaz akşamı indi Boğaz'a, sular karardı. Uzakta köprünün ışıkları yandı. Necla, bardan gelen müziğin de etkisiyle, olduğundan daha güzel görünmeye başladı gözüme. O yılların modasına uygun giyinmişti. Dekolte bir beyaz elbise vardı üzerinde, ayağında siyah iskarpinler. Ve cin-tonik içiyordu. Bir ara, ilk kez rakı içen bir erkekle çıktığını söyleyerek yeni bir tartışma başlatmayı denedi, ama tuzağa düşmedim. Hemen buzlu bir viski ısmarladım garsona, biraz da fındık fıstık. Çerezler masaya gelir gelmez bir çırpıda tümünü silip süpürdü. Küçük bir sincap gibiydi. Biraz dişlekti galiba, belki değildi de ben öyle anımsıyorum. Sigaranın birini söndürmeden öbürünü yakıyordu. Ve yüzümün tam ortasına üflüyordu dumanı.

Şimdi düşünüyorum da, Şadırvan'da bir yaz akşamı karşıbekarşı oturduğumuz masanın çoktan yok olduğu, tahtalarının birer birer çürüyüp atıldığı, belki de bir hamam külhanında yakıldığı geliyor aklıma. Yalnızca masanın mı? Yolun yarısında aramızdan ayrılanları da düşünüyorum; kansere yakalanan dostları, bir kazaya kurban gidenleri, belki yeri değil ama asılanları, evet kuşağımın genç ölülerinin tümünü çağrıştırabiliyor çürüyüp giden bir eşya, bir zamanlar hayatımızın bir parçası olmuş, delikanlı belleğimizde silik de olsa bir iz bırakmış Boğaz vapurları ile İstanbul'un içkili barları, Şadırvanı ile Nazmisi duvarda her zaman takvimin yanında asılı duran saat ve nicedir kapağı açılmamış eski kitaplarımız.

O yıllarda okuduğum kitaplardan, felsefe ve devrimden, onun bilmediği bir yığın şeyden söz ettikçe Necla'nın çekim alanıma girdiğini hissediyordum. Yemin çevresinde dönüp durmaya başlamıştı. Çaresiz takılacaktı oltaya. Buysa fazla heyecanlandırmıyordu beni. Uçakta hissettiklerim onunla yaşayabileceğim en beklenmedik, en güzel duyguymuş gibime geliyordu. Bu kızın bana o güne dek hiç tatmadığım hazlar, baş döndürücü heyecanlar yaşatacağını nereden bilebilirdim? Ben bir gönül avcısı, amatör bir balıkçı gibi yeme takılmasını ya da ağacın dibinde durmuş ağzından peyniri düşürmesini beklerken, o kararını çoktan vermiş meğer. Aslında uçakta ölüm korkusuyla titrerken beni istediğini, hemen orada, pilotun duyurusundan önce istediğini, zaten erkeklerle ilişkisinde her zaman içgüdüsel davrandığını sonradan itiraf etti bana. Sonradan dediysem yıllar sonra değil elbet, hemen o gece, yemek davetimin ardından.

Yemekte neler konuştuğumuzu ayrıntılarıyla anımsamıyorum. Bir ara telefon etmek için masadan kalktığında arkadan görünüşünü anımsıyorum ama. Siyah iskarpinler daha da güzel gösteriyordu kısa ve düzgün bacaklarını; beli ince, çıplak omuzları yuvarlak, saçları kuaförden yeni çıkmış gibi özenliydi. Diyeceğim ufak tefekliğine rağmen kusursuz bir bedeni vardı Necla'nın, "cana yakınlığı da cabası" demeyeceğim hayır, aslında beni ilgilendiren tek şey uçakta yüzüne beyaz bir maske gibi düşen ölümdü. Yemek boyunca incir çekirdeğini doldurmayacak şeylerden konuşmuş olmalı-

yız. Necla anlatıyor, ben dinliyordum. Dinler gibi görünüyordum daha doğrusu. Karagöz'deki gibi "Aman efendim şöyle ben söylesem sen dinlesen, sonra sen söylesen ben dinlesem!" türünden bir sohbet yoktu masamızda, ama bir tek kuşsütü eksikti. O beyaz şarap içiyordu, bense doyasıya rakı. Özlemiştim anason kokusunu, roka salatasıyla yenilen balıkları, o zaman Bebek'in en ucuz lokantalarında bile bulabileceğiniz lakerda ile diğer mezeleri. Avlanma yasağı başladığından balık güneyden geliyordu ama, vardı ya. Sonra Çengelköy hıyarı, körpecik ve diri; tulumpeyniri ile kavun, Necla'nın nefret ettiği benimse bayıldığım koç yumurtası, her biri pancar büyüklüğünde kırmızı turplar, tuza banıp afiyetle ye! Meyhane de, taşradaki evimizin mutfağı gibi acı zeytinyağı kokuyordu. Ve bir erkekle yemeğe çıktığında bu tür yerlere gitmediği her halinden belli olan Necla dün uçakta yaşadığı karabasanı unutmuşa benziyordu. Bense öğrenmem gerekeni aşağı yukarı öğrenmiştim. Durum ne yazık ki biraz umutsuzdu. Hatta son derece vahimdi. Satın aldığı bir zemin katta yalnız yaşıyordu, ama komşularıyla iyi geçinmek zorundaydı. Hostes olmasaydı hadi neyse, ama mesleği yüzünden gözler üzerindeydi. Bu nedenle, şimdiye dek hiçbir erkek kapıdan içeriye adım bile atmamıştı. Bana gelince, az önce de söyledim, tatile gelmiştim İstanbul'a, annemin evinde kalıyordum. Yani oraya da gidemezdik. Bunları doğrudan konuşmamıştık elbette, söz arasına sıkıştırıp zemin yoklamıştık. Ne de olsa sağlam bir zemin gerekir sevişmek için, çoğu kez de dört duvarla bir çatı, yani bir ev. Sevişmek için "ev"lenmek zorundasınız. Yani mutlaka bir eviniz olmalı. Bizim evimiz yoksa da otele gidecek paramız vardı, ama o yılların İstanbul'unda evli olmayan bir çifti geceyarısından sonra kabul edecek otel yoktu. Ya da ben bilmiyordum.

Lokantadan çıktığımızda el ele tutuşup Emirgân'a doğru yürüdük. Bir banka oturduk sonra. Karşı kıyının ışıkları teker teker sönüyordu. Bir Sovyet tankeri –o zamanlar Sovyetler Birliği dağılmamıştı henüz– karanlık suyu köpürterek geçti. Dalga kıyıya vurmadan öpüştük. Hızlı, kaçamak bir öpüşmeydi, tadı damakta kalan. İkinci kez öpüşmeye cesaret edemeyip kalktık. Birbirimizden ayrılamıyorduk, ama gideceğimiz bir yer de yoktu. Rumelihi-

sarı'ndaki çay bahçesinde oturmaya karar verdik. Şimdi o geceyi anımsadığımda İstanbul'un ömrümde hiç gitmediğim "aile çay bahçelerinden" en güzel manzaralısında bir semaverin karşısına oturmuş, demli çay içerek ayılmaya çalışan o kadim dostumu Hızır Aleyhisselam suretinde yeniden görür gibi oluyorum. Selam sabahtan, –sabah olmak üzereydi ama hava aydınlanmamıştı– kucaklaşıp hal hatır sormalardan sonra, hasret gidermek üzere evine bir "kafe-konyak"a davet etti bizi.

Surlar boyunca biraz yürüdükten sonra cadde üzerindeki yüksek bir yapının en üst katına çıktık. Basık tavanlı, daracık bir çekmekattı. Daha doğrusu tek göz odadan ibaret bir stüdyo. Arkada mutfak ve banyo, önde Boğaz'a bakan geniş bir teras. Dostum kahve yaptı bize, yanında konyak verdi. İlk kadehi içer içmez de sızdı. Onu koltuktan kaldırıp yatağına yatırmak bize düşmüştü. Sonunda, yatacak yer bulamasak da, baş başa kalabilmiştik. Gerçi biz de içkiliydik. Ne içkilisi, sarhoştuk düpedüz. Yine de terasa çıktığımızı, orada biraz ayılır gibi olduğumuzu anımsıyorum. Yaz gecesi bitmek üzereydi. Belli belirsiz bir aydınlık gelip durmuştu karşı kıyıya. Korularla kaplı tepelerin ardından güneş doğdu doğacaktı. Bugünkü gibi Boğaz sırtlarını beton yapılar kemirmeye başlamamıştı henüz. Az sonra, karanlık çekildiğinde, yeşilin saltanatı başlayacaktı. Ne tuhaftır ki gün yalnızca karşı kıyıda ağarıyor, bulunduğumuz yere en küçük bir ışık ulaşmıyordu. Hâlâ karanlıktaydık. Asya'da gün doğarken Avrupa'da gece sürüyordu. Ya da, belki bize öyle geliyordu. Belirsiz bir zamanın içindeydik.

Terasın korkuluğuna dek sarmaş dolaş yürüdük. Öpüşmeye başlar başlamaz sımsıkı sarıldı bana, bir daha da hiç bırakmadı. Kalbinin çarpışını bu kez kasıklarımda hissediyordum. Kaldırıp beton korkuluğun üzerine oturttum. Etekliğinin altından külotunu çıkarmama itiraz etmedi. Güneşte yanmış bacaklarını araladı biraz, sonra beni kendine doğru çekti. Onu sıkıca tutuyordum. O da, kollarıyla sarılmıştı bana. Uçarken birbirine kenetlenip terasın korkuluğuna konmuş iki kuş gibiydik. Beyaz dekoltesi sıyrılmış, iskarpinlerinden biri yere düşmüştü. Ötekini de ben çıkardım. Kemerimi, pantolonumun düğmelerini o çözdü; iki elimle

birden kollarımda giderek yeğnileşen sevgilimi tutmak, ona sarılmak, sarılırken de dengemi –dengemizi– yitirmemek zorundaydım. Sevişirken en küçük bir dikkatsizlik, bir unutuş, altı kat aşağıya düşmesine yol açabilirdi. Düşerken kuşkusuz beni de çekerdi aşağıya. Orada, tenha caddenin bir yanında çınarlar vardı, öbür yanındaysa Boğaz. Derken suyun da aydınlandığını gördüm. Ama biz karanlıktaydık hâlâ. Sonra gün bulunduğumuz yere de vurdu, ayaklarımdan bacaklarıma, oradan da Necla'nın gövdesine duru, saydam bir ışık yürüdü. Hareketlerimizi sınırlamak zorunda da olsak sevişmeyi sürdürüyorduk. Geriye biraz fazla kaykılsa onu tutamayabilirdim. Bana doğru yönelse bu kez de içinden çıkabilirdim, sevgilimi hazdan gerilmiş bedeniyle kendi yalnızlığına terk ederek, öyle hırçın ve doyumsuz. Göz göze geldik bir an. Gözbebekleri irileşmişti. Yüzü beyaza kesmişti yine. Bakışlarında kendimi gördüm. Derin bir mavi kuyu açıldı önümde. az kaldı düşüyordum. Öyle göz göze, iç içe, korku ile hazzın doruğunda ne kadar kaldık, ne zaman benden kaçırdı bakışlarını, sıcakta terleyen gövdelerimiz birbirinden nasıl ayrıldı, ne zaman küçülüp eski haline döndü gözbebekleri, anımsamıyorum. Onu sımsıkı tutarken kendi derinliğine çekiyordu beni, hep daha derine. Yalnızca bunu anımsıyorum, bir de doyumdan sonra gevşeyip çözülüşünü. Birden ağırlaşıvermişti kollarımda. O küçük ve atak kadın gitmiş yerine bir demir külçe gelmişti. Güç bela terasa doğru çektim gövdesini. Birlikte yere yuvarlandık. Bir süre konuşmadan, birbirimize dokunmadan yan yana yattık. Gökyüzünde yıldızlar teker teker sönüyordu. Bu taş zeminde de, kendimizi tehlikeye atmadan sevişebilirdik diye düşündüm. Taşlar biraz soğuktu ama gündoğumunda bile hava sıcaktı. Öyle yapsaydık benden fazla tat alır mıydı, içindeyken her kıpırdayışımda boşluğa biraz daha sarktığının, gerçekte bana değil hayata sarılırken hazzın o en tehlikeli yerinde durduğunun, belki ölümün çağrısına kapılıp içinde dimdik yanan erkekliğimle birlikte aşağıya yuvarlanmak isteğinin –gövdesine aldığı ilk erkekten beri bu isteğin her geçen gün çoğaldığının, ama ilk kez bu denli yoğun, böylesine dayanılmaz bir hal aldığının– bilmem farkında olur muydu? Kendi-

mi onun yerine koyamayacağım gibi, onun adına da konuşmak istemem. Ne var ki, Sorrento'daki buluşmamızda bana o söyledi bunları, Rumelihisarı'ndaki terasta bir başka kadına, hazzın kırbacını yemiş bir kurbana dönüştüğünü itiraf etti. Kendine özgü sözcüklerle elbet. Burada Necla'nın ne Baudelaire'i, Ne Bataille'ı –hatta Freud'u bile– okumadığını belirtmem gerekmez sanırım.

Beni Sorrento'da karşıladıktan sonra, kaldığı Hotel Tramontano'ya gitmeden ayaküstü bir espresso içtiğimiz kahvenin barında mavi, derin gözlerini üzerime dikerek:

– Biliyor musun, demişti, aslında seni o gece içimde duyar duymaz öldüm ben.

– Nasıl yani?

– Ne bileyim nasıl. Öldüm işte. Sonra yeniden hayata döndüm, ama artık hiçbir şey eskisi gibi değildi.

Anlıyordum. Varlık ile yokluk arasında bir boşluktaydı. Yokluğa da düşebilirdi, dünyaya da. Ancak bir yabancı erkek kurtarabilirdi onu bu durumdan. Ancak onun sertliğinde, onun güvencesinde yaşadığının, sağlam zemine ayak bastığının bilincinde olabilirdi. Ama yoktu böyle biri. O geceden sonra hayatına birçok erkek girmiş, ne var ki hiçbiriyle benimle yaşadıklarını yaşamamıştı. Diyeceğim, sınırda varılan doyumun tutsağı olmuştu Necla, ben gideli beri içinde boşluk duygusu çoğalmıştı. Gizliden bana –yalnızca bana– hayata sarılır gibi bağlanmıştı.

Hotel Tramontano falezin dik yamacına kurulmuş bir kaleyi andırıyordu. En üst kattaki balkonlu odamızdan asansörle aşağıya, derinde kumsalı döven denize inebiliyorduk. Burada da Vezüv hâkimdi manzaraya, ne var ki körfezdeki sakin su bu kıyıda maviden beyaza dönüyor, kabarıp köpürüyordu. Uzakta Napoli'yi, yanardağın yamacına serpilmiş evler ile portakal bahçelerini, körfeze beyaz spermalar gibi saçılan gemilerin devinimini, aşağıda, kayaların üzerinde gün boyu güneşlenen çıplak gövdeleri balkondan görebiliyordum. Necla mayosunu giyip asansörle doğrudan kumsala iniyor, bütün günü orada, yanık tenli kadınlar ile esmer delikanlılar arasında geçiriyordu. Bense balkondaki şezlonga uzanıp Pompei'nin son günlerini düşünüyordum.

Yine böyle sıcak bir yazdı. Hangi gündü bilinmiyor, ama aylardan ağustos olduğu kesin. İsa'nın Golgotha'da çarmıha gerilişinden beri tam kırk altı yıl geçmişti. İşinde gücündeydi insanlar. Pompei olağan günlerinden birini yaşıyordu. Agora kalabalık hamamlar doluydu. Havuz başlarında yarı çıplak, alımlı kadınlar vardı; villaların bahçeleri yeşildi, yanardağın yamaçları da. Akdeniz güneşinde ışıl ışıldı salkımlar. Bacchus asma kütüklerinin arasında dolaşıyor, kıllı bacaklı, saçı sakalına karışmış satirler su perilerini ormanın derinliklerine sürükleyip orada gebe bırakıyorlardı. Genelev de müşterilerle dolup taşıyordu. Kapısında kocaman başlı, bronz falluslar asılıydı, yağ kandillerindeyse çiftleşen insan kabartmaları vardı. Bir duvar freskinde meyve sepetinin önünde durmuş, sol eliyle kaldırdığı eteğinin altından sarkan dev erkeklik organını terazide tartıyordu Priapos, bir bronz heykeldeyse ölüme meydan okurcasına dikleşen organının üzerine gümüş kupadan şarap döküyordu. Tek bacaklı üç Pan heykeli, kendi zekerlerine hayran dönüp duruyorlardı ortalıkta. Köhne bir yatağa sırtüstü uzanmış genç adamın üzerine geniş kalçalı, çıplak bir kadın abanmıştı. Sağ eliyle kavrayıp dirilttiği fallusu apış arasına sokacaktı birazdan. Yalnızca insanlar değil hayvanlar da durmadan çiftleşiyorlardı. Uzun gagalı bir kuş hemcinsinin üzerine binmiş onu kanatlarının altına almıştı. Top sakallı, boynuzlu satir, bacakları havada bir dişi keçinin içine girmek üzereydi. Kral Penteus'u öldürüp erkeklik organını yemek için birbirlerini çiğniyorlardı çıplak memeli kadınlar. Dışarıda, gölge vermeyen zeytin ağaçlarının altında kim bilir daha neler oluyor, ne zevkler yaşanıyordu. Belki deniz kıyısındaki mağarada, içinde boşalan bir erkeklik organının ateşiyle doyuma varmadan önce yay gibi esneyip geriliyordu atletik bir erkek gövdesi. İşte bu gerilimin, bu sıcak ağustos gününün tam ortasında birden karardı dünya. Yanardağın kraterinden fışkıran bulut göğü boydan boya kapladı. Gündüzken gece oldu, ışık çekildi birden. Derken kül ve ateş yağmuru başladı. Bir balıkçı ağını örerken, bir çocuk meme emerken, bir kadın suya giderken ve çıplak gövdeler birbirinin içinde devinirken kül olup kaldılar. Kızgın lavlar akıyordu sokaklardan.

servilerin gölgelediği havuzlarda su bile tutuşuyor, cızırdayıp buharlaşıyordu. Yerkürenin bağrından kopup gelen ateşle dağlanıyordu kent halkı.

Balkonda öğle uykusuna dalmadan önce bu kargaşanın, bu ateş ve ölüm günlerinin dehşetiyle irkiliyordum. Yıllar önce burada, bu nefis manzaranın içinde sevişirken yanıp kül olmuştu insanlar. Nar gibi kızardıktan sonra çatlayıp yarılmışlardı. Doyum anında çarpılan yüzlerinin yerini ölüm korkusu almıştı. Korkunç bakışlarıyla devinip duruyorlardı zihnimde. Onlar devindikçe zaman da yürüyordu. Pompei'den kurtulanlar aşağıda, kumsaldaydılar, yeryüzüne serpilmiş inci taneleri gibi bembeyaz. Güneşte yanmaya, bronzlaşmaya başlıyorlardı derken. Necla da aralarındaydı.

Gece, Necla'yla baş başa havuzun kenarında yemek yerken "Sorrento'ya Geri Dön"ü çalıyordu piyano. "Deniz ne kadar güzel hoş / Haydi koş dalgalara koş" diyordu Senem'in sesi, güneşte yamp kavrulmuş, ağustos sıcağında çatlamış kızgın topraktan kaçıp kurtulmak, uzakta ışıldayan denize kavuşmak istercesine. "O alsın seni bağrına !" Denizde söndürmek bir yangını, her an alevlenen o harlı ateşi, kasaba gecelerinde terleyen çıplak gövdelerin yalnızlığını. Senem'in sesiydi yılların ötesinden gelen, piyano eşliğinde çocukluğumun ilk sevda sözlerini kulağıma fısıldayan:

> Guarda il mare come è bello / spira tanto sentimento / come il tuo soave accento / che me, desto, fa sognar.

Sorrento'da, bu şarkının bestelendiği oteldeydik oysa, çocukluğumun bozkır kasabasında değil. Ama, İtalyanca bilmese de Senem söylüyordu, inanın bana. O söyledikçe güneşte bir leke gibi içime yayılıyordu ölüm:

> E tu dici: Io parto, addio ! / Ti allontani dal mio core / questa terra dell'amore / hai la forza di lasciar ?

Bu duyguyu Necla'yla paylaşamazdım. Onun için sessiz kaldım hep, Sorrento'da geçirdiğimiz tatil boyunca Senem'in şarkısını

dinledim. Zaten çok sıcaktı hava, dedim ya ağustostu. Uzun, boğucu bir ağustos. Günler yakıcı, geceler kısaydı. Senem'in sesiyse alabildiğine hüzünlü:

"Ma non mi fuggir / non darmi più tormento! Torna a Sorrento / non farmi morir!"

Bu son sözcüğü ötekiler gibi fısıldamıyor, yaşamak istercesine haykırıyordu yaz gecesine. "Morir" derken ömrünü uzatmak için mi uzatıyordu "o"yu, yoksa bozkır köylerinin bir söyleyiş özelliği miydi bu, bilemem. Bildiğim o yıl tatil boyunca gövdemde dolaşan ölü bir kızın sert parmaklarıydı.

Bir gece Senem'in şarkısından sonra, geç vakit Necla'nın bana uykuda sımsıkı sarıldığını anımsıyorum. Ter içindeydi gövdesi. Kalbi yine hızla çarpıyordu. Aradan yıllar geçmemiş, ayrılıp uzun süre sonra yeniden buluşmamıştık sanki. Rumelihisarı'ndaki terasta uçuruma düşmeden, bir ömür boyu iç içe kalmıştık. Terini çarşafla kurulayıp kucakladım. Hâlâ derin uykudaydı, yüzünde az önce gördüğü karabasandan en küçük bir iz yoktu. Kirpiklerini aralayıp masmavi baksa yine, diye geçirdim içimden. O gece uçurumun kıyısında benimle yaşadıklarını başka hiçbir erkekle yaşamadığını fısıldasa kulağıma. Dese ki: "Seni içimde duyar duymaz öldüm ben." Ve yine dese ki: "Öldüm işte. Sonra yeniden hayata döndüm, ama artık hiçbir şey eskisi gibi değildi." Kucağımda Necla'yla balkona çıktım. Yürüdüm, korkuluğun önünde durdum. Yavaşça eğildim öne doğru, uykunun giderek ağırlaştırdığı çıplak gövdesini korkuluğun üstüne oturttum. Kirpikleri biraz aralanır gibi oldu. Bacaklarını açarken "Ne güzel, diye mırıldandığını duydum, ilk gecemizdeki gibi..." Sonra sımsıkı sarıldı bana. Yıllar sonra yeniden dengemizi bulmuştuk. Nasıl oldu bilmiyorum Sayın Yargıç, yemin ederim onu ben itmedim aşağıya. Kendisi düştü. Tam içindeyken, çıplak bedenlerimiz hiç ayrılmamacasına kenetlenmişken ansızın çözülüp boşluğa bıraktı kendini. Belki onu tutamadım, ama inanın ki ben itmedim. Uykuda bir an kafesteymiş gibi kollarımdan kurtulmak istedi. Sözgelişi uykuda

elbet, aslında hazzın doruğundaydı. Ölüsünü kıyıda bırakıp kaçtığım doğru. Hayır bir daha hiç dönmedim Sorrento'ya. Suçun işlendiği yere katiller döner, ben suçsuzum Sayın Yargıç. O günden bu yana dönüşlerim hep İstanbul'a oldu. Her şeyi olduğu gibi anlattım işte, ekleyeceğim başka bir şey yok.

2000

Mahmurçiçeği

Çiğdem'le ne zaman ve nerede tanıştığımızı tam olarak anımsamıyorum. Bu da, doğrusu biraz endişelendiriyor beni. Yıllar geçtikçe belleğimin körleştiğini söyleyecek değilim; henüz o kadar yaşlanmadım. Zaten yaşlanmak nedir ki, günler giderek kısalsa da eğer içinizdeki çocuk olgunlaşmamışsa, zaman yavaş akıyorsa hâlâ ve yatakta ölmek ihtimali uzaksa, kim yaşlandığınızı öne sürebilir ! Yatakta ölümden "ecel" dediğimiz o kaçınılmaz sonu kastediyorum elbet, bir kadınla birlikteliği değil. Endişemin asıl nedeni başka. Belleğimin giderek seçici olmasından korkuyorum ben. Bazen en küçük, en gereksiz ayrıntıları bile anımsamama rağmen bir zamanlar tanıştığım, tutkuyla sevişiğim ya da kısa sürelerde –hatta bir gece– birlikte olduğum kadınlarla ilgili anılar giderek siliniyor. Siste yol alan gemileri düşünün. Kiminin direği, kiminin kırmızı-yeşil ışıkları, kimininse fokurdayan denizde dümeni belirgindir. Siren çalarak yol kesmeseler her an çarpışıp batabilirler. Belleğimdeki kadınlar da öyle işte. Siste gemiler gibi parça bölük, belirsiz. Çiğdem de onlardan biri. Ne en güzeli, ne en vefalısı. Ama en çılgınlarından biri olduğundan eminim. Bunu şimdi söylüyorum gerçi, onu hiç aramadan geçen yıllardan sonra. Öyleyse ben de pek vefalı sayılmam.

Çiğdem'le ne zaman ve nerede tanıştığımızı tam olarak anımsayamayışımın nedeni sanıyorum ayrıldıktan sonra bir daha görüşmemiş olmamız. Doğrusu onunla bir gün yeniden karşılaşmayı hiç istemedim. Hep böyle silik kalmalı belleğimde, sessiz ve düşünceli. Elleri düşmeli aklıma, çılgınca araba sürüşleri, bir İstanbul ikindisinde Boğaz'a karşı oturduğumuz masa, masada

baygın kokulu canım karanfiller. Çiğdem'i tanıdığımda üniversitenin birinci sınıfındaydım. Şimdi biri kalkıp o yıllarda ülkede "manzarayı umumiye" nasıldı diye sorsa, şöyle özetlerdim:

Genelkurmay'da toplanıp Beethoven dinledikten sonra muhtıra veren paşaların kovalamasıyla devrin şişman ve demokrat başbakanı şapkasını alıp gitmiş, istifaya zorlanan hükûmetin yerine emir-komuta zinciri içersinde ve emirle bir yenisi atanmış, aydınlar, işçiler ve sol parti yöneticileri hapse atılmış, bazılarıysa bir köşeye sinmiş, devrimci gençler dağlarda ve idam sehpalarında can vermekte. Fabrika ve tersanelerden sonra ülkenin üniversitelerine de düşman mevzilerine girer gibi girilmiş, bu durumu kabullenmeyenler ya falakadan ya sorgudan geçirilip sindirilmiş. Bazı kılıç artıklarıysa kurtuluşu dış ülkelere sığınmakta bulmuş. Orada fırtınayla borayla denenmiş arkadaşlıkların –ya da puştlukların– ardından bir gün mutlaka yeneceklerinin hayalini kurmaktalar.

Çiğdem'le işte böyle bir ortamda, belki birkaç sınıf birden ders gördüğümüz bir anfide, belki kantinde, belki de arkadaş gruplarıyla birlikte gidilen meyhanelerin birinde tanışmış olmalıyım. Diyeceğim, 12 Mart kırması sevgilimle hiçbir zaman sözcüğün gerçek anlamında sevişmediğimiz için –bu "gerçek anlam"ın ayrıntılarına girmem herhalde gerekmiyor– onunla ilgili anılarımda mekânların özel bir yeri olduğu kesin. Daha doğrusu arabaların. Hatta tek bir arabanın. O yıllarda rejimin "medarı iftihar"ı olan Anadol'un.

Çiğdem Türk yapımı bir arabaya sahip olmakla övünmüyordu elbette. Zaten içedönük, alçakgönüllü bir kızdı. Güzel olmadığı için böyleydi belki, belki erkek kardeşi hapiste olduğu için. Evet, cana yakındı ama güzel sayılmazdı. Biraz çarpık bacaklı, paytak yürüyen, topuklu ayakkabı giydiğinde yürümesini beceremeyen, bir memur kızıydı. Babasının emeklilik ikramiyesiyle alınmıştı araba. O ölünce erkek kardeşine, erkek kardeşi sıkıyönetimin gazabına uğrayınca da Çiğdem'e kalmıştı. Annesiyle küçük bir apartman katında oturuyorlardı. Ben o evi hiç görmedim, Çiğdem'in anlattıklarından biliyorum. Şöyle iki oda bir salon, kendi

gibi kasvetli bir yer. Sevgilimi evinden bir kez olsun almadım, gece geç vakit kapısına da bırakmadım. Görüştüğümüz sürece hep o arabasıyla gelip annemin evinden aldı beni. Söylemek bile gereksiz: ben de annemle oturuyordum. O yıl öğrenci yurtları polis işgalindeydi zaten, fakülteden arkadaşlarımızın çoğu ya gözaltında ya hapisteydiler. Bazıları da olaylardan korkup memleketlerine dönmüşlerdi. Sanki birden boşalmıştı İstanbul. Belki de bize öyle geliyordu. O yıllarda bizim yürüdüğümüz sokaklardan, bizim uğradığımız semtlerden, bizim gittiğimiz kahve ve meyhanelerden ibaretti kent. Sahafların girişindeki Çınaraltı kahvesi, Cihangir'de Cennet Bahçesi, bilemedin Park Otel ve Boğaz kıyısındaki ucuz meyhaneler. Aramızdan erken ayrılan dostları düşündükçe yalnızlığımız da artıyordu. Umutsuz ve karamsardık. Yirmi yaşımızın İstanbulu'nda yerini yadırgayan göçmen kuşlar gibiydik.

Çiğdem'in yalnızca yürüyüşünde değil, tavırlarında da bir başkalık vardı. Şimdi aradan yıllar geçtikten sonra, "Nasıl yani" diye sorarsanız, hiç duraksamadan "İçedönük ve atak"tı yanıtını verebilirim ama, o zaman bu terimin ne anlama geldiğini bilmiyordum. Bakışları çocuksuydu, saf ve şaşkın. Saçları, gözleri, hatta dudakları bile siyahtı, siyah denecek kadar koyu, biraz itici. Elleri yalnızca o güne dek değil, bugün bile hiçbir kadında görmediğim kadar güzeldi. Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmadığına emin olabilirdiniz. Tanrı Vatikan'da, Sistina Kilisesi'nin tavan freskinde melekler katından uzanıp eliyle Adem'e değil Çiğdem'e can vermişti sanki; hayat, küsmüş gibi sarkan parmak ucundan geçmişti bedenine. Onun için böyle boğum boğumdu parmakları, avuçları yumuşak, bilekleri inceydi.

Çiğdem'le tanıştığımız gün, el sıkışmadan merhabalaştığımızı anımsıyorum. Çok sonraları keşfettim elinin hünerini; güzelliklerinin farkınaysa baş başa yediğimiz bir akşam yemeğinde tabağındaki eti bıçakla keserken vardım. Kalem tutar gibi tutuyordu bıçağın sapını, hareketleri keman çalan bir solist kadar zarif ve hızlıydı. Arnavutköy'de Kaptan'da mıydık acaba, yoksa Nazmi'de mi? Belki Nazmi çoktan kapanmış, bahçesinde o çirkin apartman yükselmeye başlanmıştı. O zaman Kaptan'daydı herhalde. Ka-

zıklı yol henüz yapılmamış olmalıydı. Deniz kıyısında bir masada oturduğumuzu anımsıyorum. Düşünebiliyor musunuz? Sevgilinizi alıp baş başa bir akşam yemeğine götürdüğünüz, denize karşı masada güzel güzel demlendiğiniz lokantayı bir sonraki gelişinizde bıraktığınız yerde bulamıyorsunuz. Hayır, başka bir yere taşınmamış; konumu biraz değişmiş o kadar. Yer aynı yer, masalar da aynı. Ama lokantanın önünden bir otoyol geçiyor. Evet, yanlış anlamadınız. Boğaz kıyısında beton yapıların kemirdiği tepelere karşı yalıları sarsarak geçen bir araba seliyle karşılaşıyorsunuz. Trafik rahatlamış, sinirler gevşemiş. Yol tıkanıyor diye kimse bağırıp çağırmıyor artık, dolmuş ve taksi şoförleri memnun. Bir parça deniz kalmış asfaltın ucunda, ama orası da çöplüğe dönmüş. Göz göze "sularda mehtabı sürüklediğiniz" masa, kamyon ve otobüs homurtularıyla zangır zangır titriyor. İlerde, kazıklı otoyolun denizle birleştiği köşede plastik şişeler ve sebze artıklarından deniz görünmez olmuş. Güneşin yedi renginde parıldayan yağ lekeleriyle birlikte nasılsa dibe çökmemiş çaputlar bir alçalıp bir yükselmekte. Yükselirken de, her dalga vuruşuyla otoyola taşırmakta pisliği. Neyse, Kaptan'da başka arkadaşlarla birlikteyken tanışmış olmasak bile orada baş başa akşam yemeği yediğimiz kesin. Sonra Çiğdem arabasıyla eve bırakmıştı beni. Çukurbostan'a yakın, gün ışığı görmeyen dairemize. Otoyolu geride bırakıp Ortaköy'ün sokaklarına daldığımızda bile çok hızlı gidiyorduk. O zaman emniyet kemeri takmak gibi bir alışkanlık yoktu. Hatta emniyet kemeri bile yoktu. Çok korktuğumu anımsıyorum. Çiğdem'e biraz yavaşlamasını söylediğimde hiç oralı olmamıştı. Ben de açık camdan başımı çıkarıp rüzgârda ayılmaya çalışmıştım. Ayılmaya mı dedim? Serinlemeye desem daha doğru olurdu. O yaz aç kurtlar ile görülmemiş sıcaklar musallat olmuştu kente, sıkıyönetim yetmiyormuş gibi. Çukurbostan'da altına kilim serip oturduğumuz dut ağacı bile serinlik vermiyordu. Kurtlar yiyip bitirmişti yaprakları. Sevgilim sokağa çıkma yasağı başlamadan beni eve bırakıp bir an önce kendi evine dönebilmek için böyle hızlı araba kullanıyordu belki. Çiğdem !.. Çiğdem ! Arabanda bana korku ve haz dolu anlar yaşatırken yaptığım gibi şimdi de defa-

larca tekrarlayabilirim adını. *Çiğden*! diye dalga geçmeden ama, iki hecenin de hakkını vererek, gaza bastırışın gibi "n"yi vurgulayarak. Sabaha karşı derin uykuda gördüğüm düşleri karabasana dönüştüren çığ et çağrışımından kurtulabilmek için elbet; ya da sana hep "Çiğden" demenin pişmanlığıyla.

Adını böyle söylediğim için alınmazdı. Küçük ağzında siyah bir gülümseme peydahlanırdı yalnızca. O zaman beyaz dişleri ortaya çıkardı. Sahi söylemeyi unuttum, galiba biraz dişlekti Çiğdem. Bu ona ayrı bir çekicilik veriyordu. Sanki bir elmayı ya da erkeğinin etini dişlemeye hazırdı her zaman. Çiğdem, atak sevgilim benim! Evet, bir ara –kısa bir dönem, belki de sokağa çıkma yasağı yüzünden– tutkuyla sevdim onu, sırılsıklam âşık olmasam da nasıl derler –"pervasızca" mı– işte öyle bağlandım. Nihat Erim'in –bir terör kurşununa kurban gitmeseydi, o zamanki gibi bugün de "Kel Nihat" diye anardım devrin başbakanını– Balyoz Harekâtı başlar başlamaz da her şeyi, bu arada sevgilimi de yüzüstü bırakıp soluğu Paris'te aldım. Aradan yıllar geçti. Çiğdem'i unuttuğumu sanırken bir zabıta olayı, sözgelişi böyle diyorum aslında, belki eski sevgilimin bende uyandırdığı etobur içgüdüyü mazur göstermek için, düpedüz bir cinayetti olay, korkunç bir cinayet, işte o "zabıta olayı" Çiğdem'i yeniden anımsamama yol açtı.

Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde aynı semineri izlediğim, Kavabata üzerine karşılaştırmalı edebiyat doktorası yapan bir Japon öğrenci –kendisiyle hiç konuşmamıştım, zaten sessiz, içedönük, ufak tefek biriydi, hatta düpedüz cüceydi yanılmıyorsam– Hollandalı sevgilisini uzun menzilli tüfekle öldürmüştü. Nedense yanı başındaki sandalyede oturan kızı bu tüfekle vurmuş, sonra da kesip buzdolabına kaldırmış, bitirene dek çığ çığ yemişti. Her öğün tabağına bir parça koyarak, çatal ve bıçak marifetiyle. Çatı katındaki öğrenci odasının küçük mutfağında sevgilisini yiyen Uzakdoğulu bir genç düşünün. Peçetesini takmış, kırmızı şarabını açmış, ancak en lüks Fransız lokantalarında bulabileceğiniz "bleu" (mavi) denilen neredeyse hiç pişmemiş, şöyle bir ateşe gösterildikten sonra tabağınıza koyulan eti afiyetle, daha doğrusu iştahla –hadi doğrusunu yazayım, şehvetle– yemekte. Japon

öğrenci polisteki ifadesinde, Hollandalı sevgilisini çok sevdiği için yediğini söylemişti. Ölesiye seviyordu kızı, ama o bunun farkında değildi. Hatta son zamanlarda uzaklaşmaya, belki cüceliğiyle alay etmeye bile başlamıştı. Ne de olsa kendisi boylu boslu idi, bebekliğinde sağmal Hollanda ineklerinin sütüyle beslendiğinden olmalı, bol protein alıp iyice semirmişti. Japon'a gelince, bu müstakbel doktor –edebiyat doktoru elbet– derdini hep içine atacak, orospularla düşüp kalkarak yüreğine taş basacak değildi ya! Onun da hayalleri, boyunun kısalığını unuttuğu anlar vardı. O da insandı, hem de bir hemcinsini yiyecek kadar insanlara düşkün bir insan. Sevgilisiyle aynı can olmak, onu iyice sindirmek, kendi gövdesinde eritip özümlemek amacıyla kalkışmıştı bu işe. Kötülük olsun diye değil. Kaldı ki sevdiğini ya da düşmanını yemek, insanın hamurunda vardı.

Mahkeme cezaî sorumluluk taşımadığı gerekçesiyle hapishaneye değil, tımarhaneye gönderdi katili. O da orada sevgilisini nasıl yediğini ayrıntılarıyla anlatan kitaplar yazıp zengin oldu. Bir süre sonra da ülkesine iade edildi. Her biri çoksatan kitaplar yazmayı sürdürüyor şimdi, arada pornografik filmler de çeviriyor. Bu filmlerden birinin afişini gördüm geçenlerde. Porno yıldızı Japon beşikte uykuya dalmış bebek kadar masum ve sevimli, yatağa çırılçıplak uzanmış yatıyordu. İki iri kadın çökmüştü başına. Onlar da çıplaktılar. Ellerinde çatal bıçak vardı. Daha sonra, bir gazete haberindeyse oturduğu evin önüne Eyfel Kulesi'nin bir maketinin dikildiğini, yandaki lokantanın girişine de Fransızca olarak "*la viande est bonne*" ("et lezzetlidir") yazıldığını okudum. Yanlış anlaşılmak istemem. Çiğdem'i yemeyi bir kez bile aklımdan geçirmedim tabiî, ona "Çiğden" diye takılsam da, "yemek" ya da "yiyişmek" deyimleri erkek argosunda bir kızla öpüşmek, hatta biraz daha ileriye gidip ağızla tat vermek anlamına gelse de bu işe kalkışmanın sonuçlarını tahmin edebilecek kadar ruhsal dengemin yerinde olduğunu sanıyorum. Bu bahiste beni yalnızca adı ilgilendiriyor sevgilimin. Zaten, daha önce de söylediğim gibi, etine buduna bir kadın değildi, "balıketi" denilen türden hiç değil. Çelimsiz, minyon tipli, nasıl derler –"kara kuru" mu?– öyle bir

kızdı işte. Ama bende hep çiğ et çağrışımı uyandırırdı. Dişlemek isterdim adını, ağzımda yuvarlayıp bir güzel çiğnemek, sonra da bu isteğin böyle ansızın, hiç olmadık yerde ve zamanda –Kaptan'daki masada örneğin– tüm benliğimi bastırılamaz bir içgüdü gibi sarmasından utanırdım.

Evet, Paris denilen kadın cennetinde unutmuştum Çiğdem'i. Japon öğrenci o hunharca cinayeti işlemeseydi anımsayacağım da yoktu. Sahi, neden öğrenci diyorum bir katile, öldürme gerekçesini Raskolnikov'unki kadar asil bulduğum için belki ya da artık katil değil, ünlü bir yazar ve porno yıldızı olduğu için.

Çiğdem neredeyse her gün arabasıyla gelir, beni evden alırdı. İkimiz de dersleri boşlamıştık. Yalnızca dersleri mi, çevremizdekileri de. Zaten iki laf edecek kimse de kalmamıştı. Yakın dostlarımızın çoğu ya içerde ya sürgündeydiler. Belki hapisteki kardeşini her gün ziyarete gidemediğinden, o günlerde çok okuduğumuz bir devrimci şairin deyimiyle ona "ne bir sandık taze yumurta ne bir çift yün çorap" götüremediğinden bana geliyordu Çiğdem. Ama biz iki sevgiliydik, kardeş değil. İçkiye arabada başlar, bir salaş meyhanede sürdürürdük. Bazen güzel yerlere gittiğimiz de olurdu, ama parasızlıktan ucuz lokantaları arayıp bulmak zorundaydık. Köprüaltı'nı örneğin, hatta koltukçu meyhanelerini. Üsküdar'da kentin en güzel manzarasına açılan Arap'ın Yeri'ndeki bir pencere yanında kafayı çektiğimiz de olurdu. Sonra ver elini İstanbul! Deniz bulvarlarıyla dar sokaklar, bir kıyıdan ötekine gece seferleri ve alkol sınırıyla birlikte aşılan hız sınırları.

O günlerde arabadan anlayanlar, Anadol için, kaportasında iş olmadığını söylerlerdi. Eğer arabanız yerli malı Anadol'sa kırda belde park etmeniz son derece sakıncalı olabilirdi. Orada otlayan bir at ya da eşek, hatta kocabaş hayvanlardan biri –diyelim bir öküz, belki bir süsücü manda– kaportayı yiyebilirdi. Bir gün serserinin biri biz çalımla yanından geçerken "Kaportanı yiyim abla!" diye bağırmıştı. "Adını duysa, seni de yemeye kalkışır bu it" dediğimde, Çiğdem'in yüzündeki ifadeyi görmeliydiniz. Her zamanki gibi gülümsemekle yetinmemişti bu kez. Dönüp gözlerimin içine bakarak torpido gözünden bir tornavida çıkarmıştı. "Hadi ne duruyor-

sun" demişti, "erkeksen koru beni!" Bunu hiç beklemiyordum doğrusu. Ne diyeceğini bilemeden öylece kalmış, taş kesilmiştim. Yumuşamıştı birden: "Boş ver, elin serserisiyle uğraşmaya değmez." Küçük sevgilim benim, sert kadınım! Şimdi ne yapıyordur acaba. Kiminle, kimlerledir. Belki benden sonra o da Avrupa'ya atmıştır kapağı ve bir daha İstanbul'a dönmemiştir. Şimdi düşünüyorum da, Çiğdem'in hep içine attığı öfkesinde, bugünkü deyimle söylersek, geceleri bir trafik canavarına dönüşen hız merakında sıkıyönetimin olduğu kadar, bastırılmış kadınlığının da payı vardı gibime geliyor. Ve hapisteki kardeşinin. Gencecik yaşamlar savruldu, toprağında hâlâ ot bitmeyen bir yangın yeri kaldı o yıllardan. Bize bir şey olmadı gerçi, ama bazılarına olanlar çok fena oldu.

Muhtıra ertesinde Taksim'de trafiği elindeki tabancayla yönetmeye çalışan bir çavuşun kırmızıda durmayan arabaların ardından "Haşlarım ha!" diye bağırdığını anımsıyorum. Nedense "Yakarım ha!" değil de "Haşlarım ha!" diye bağırıyordu. Bir yol kavşağından delice geçerken dur çağrısına uymadığımız için o çavuş bizi de haşlayabilirdi. Biz de, hız yüzünden, masum bir insanı yakabilirdik tabiî. Aslında ne haşlanmaktı amacımız, ne yanmak, ne de bir başkasını yakmak. İçkiden gevşemiş genç gövdelerimizle hız peşindeydik. Hız bu arayışın gereklerinden biriydi. O yılların İstanbulu'nda sayıları pek de fazla olmayan ağaçlı bulvarlardan tam gaz geçişlerimizi anımsıyorum. Sonra hız kesmeden daracık sokaklara denize dalar gibi dalışlarımızı. Virajları vites küçültmeden hep son anda almayı başarırdı Çiğdem, benim yüreğim ağzıma gelirken. Daha başka şeyler de gelirdi ağzıma. Bir söz örneğin, "Yavaş ol!" değil, korkudan betim benzim atsa da "Daha hızlı! Haydi bas gaza!" gibisinden bir şeyler, sonra ağzım kurur, dilim damağıma yapışırdı. İşte o zaman Çiğdem'in sağ eli direksiyondan ayrılır, gelip pantolon düğmelerimin üzerinde dururdu. Yavaş arabaları sollarken düğmeleri de bir bir çözerdi. Nasıl yapardı bunu, hâlâ anlamış değilim. Dedim ya Tanrı vergisi bir hüneri vardı ellerinin. Hem güzel, çok güzel, hem ehildiler. Parmaklarını dikleşen erkekliğimde hissederdim. Araba hızlandıkça de-

vinimi de hızlanırdı elinin. Ve inleyişlerim kaportasıyla alay ettiğimiz Anadol'un motor gürültüsüne karışırdı. Motor sağlamdı ya, dönen, döndükçe birbirine daha sıkı kenetlenen çarklar ile yağlı pistonlar! Tenha caddelerden, çekili perdelerinden ışık sızmayan evlerin, karanlık taş yapıların önünden geçerdik. Kasıklarımda yoğunlaşan hazla gerilirdi bacaklarım. Çiğdem bazen yola, çoğu kez de bana bakardı, irileşen gözbebeklerim ile çarpılan ağzıma. Yüzüm dikiz aynasında bana da aşina değildi. Radyoyu sonuna dek açardı. Beatles'ın ritmiyle hızlanan sağ elinin devinimini hep yüksek tempoda tutabilmek için değil, doyuma varırken attığım çığlıkları bastırmak için.

Uzun süre Çiğdem'in benden değil, bana verdiği hazdan da değil, hızın doruğundayken ölümle sonuçlanabilecek bir tehlike anını yaşamaktan hoşlandığını düşündüm. Hâlâ da öyle düşünüyorum. Yoksa başka türlü sevişirdik. Bir kez olsun içine alırdı beni. Bakire miydi acaba? Eğer öyleyse umarım hep bakire kalmış, arabasını da hiç değiştirmemiştir. Sokağa çıkma yasağından az önce boşalan caddeler, kelle götürür gibi denize indiğimiz sokaklar, yağmurda kayan arabaların fren sesleriyle suya yansıyan kırmızı, yeşil, sarı trafik lambaları... Belki de bu görüntülerdi bizi karamsarlığa iten, o yılların devrimci söyleminden kalma deyimle "çarpışarak ölmek" isteğini kamçılayan. Neyse ki çarpışarak ölmedik. Ben beraberliğimiz boyunca adını çiğnemekten sonsuz tat aldığım Çiğdem'i Japon öğrenci gibi yemeye kalkışmadım, o da her virajı zamanında almayı, sol eliyle sağ elini aynı anda ve aynı ustalıkla kullanmayı başardı. Ayrıldıktan sonra da bir daha görüşmedik. Onu bilmem ama benim o günden bu yana başka sevgililerim oldu. Hatta bir tanesiyle kaza bile geçirdim de, arabam hiç olmadı. Çiğdem'in sözcük anlamınıysa yıllar sonra bu öyküyü yazarken merak ettim. Mahmurçiçeği demekmiş.

2000

Yardımsever Kadın

"Göreme'ye gittik, göremeden geldik!" Bu söz aramızda uzun süre parola olarak kaldı. Öyle pek uzun süre de sayılmaz. Ayrıldıktan sonra alaycı bir gülümsemeyle anımsadığımız, tekrarlamaktan mazohist tatlar aldığımız, belki de bizi yakınlaştıran, artık birbirini kanıksamış, birbirine alışmış, birbirinden karşılıklı haz almayı unutmuş bedenlerimizi yeniden ateşleyen bir itici güç oldu. Ne miydi göremediğimiz? O benzersiz, eril coğrafya elbet. İrili ufaklı fallusları andıran peribacaları, güneşte demet demet, kimi zaman da çevredeki tepelere –kadın memesi biçimindeki eğrilere– meydan okurcasına teke tek, öyle gürbüz, mağrur ve dik, dimdik duran heybetli taşlar. Yıllarca düşünü kurduğumuz, kitaplardan, kartpostallardan tanıdığımız kaya evlerini, yer altı kentlerini, kiliselerin duvarlarına çizilmiş, çizildikten sonra da barbar ellerin hışmına uğramış freskleri de görememiştik. Sonra güvercinlikleri, kalkerden fışkıran ağaçları, ıssız ve derin vadileri. Diyeceğim, biz hiçbir şey görememiştik Göreme'de. Göreme'ye gidip göremeden gelmiştik.

O yıl babamın öldüğü yaştaydım, yani en güzel çağımda. Babamın çok sevdiği bir Fransız kadın yazarın deyişiyle "en güçlü" dönemimde. Güçlüydüm ama, uzun süredir birlikte yaşadığım kadından, onun en küçük ayrıntılarına dek tanıdığım gövdesinden, kaprislerinden, hırçınlığından, olur olmaz kıskançlıklarından da

bıkmıştım. Bitirmek istiyordum ilişkimizi. Gücümü başka kadınlarda, yeni gövdelerin bilmediğim derinliklerinde, baş döndürücü uçurumlarında sınamak, yeni hazlar keşfetmek, yeni heyecanlar yaşamak istiyordum. Evet, yaşamak istiyordum. Ne var ki, otuz sekizinde bir trafik kazasında ölen babamdan daha uzun yaşamayacağımı fısıldayan bir ses peydahlanmıştı içimde. "Bu kadını boşuna bırakma" diyordu. "Bıraksan da başka bir kadın, bundan öte yol yok sana. Bir ağaç gölgesinde bile dinlenmeden onunla bitireceksin ömrünü." Kadere inanmam. Batıl inançlarım da yoktur. Ne var ki o yıl, giderek küstahlaştı ses, içime iyice yerleşti; bozuk plak gibi de hep aynı şeyi tekrarlar oldu. "Onunla bitireceksin ömrünü! Ömrünü!" Bir saplantı mıydı, babamdan yadigâr eski bir korku mu yoksa? Kaderin sesi olamazdı. Azrail'in çağrısı hiç. Her ikisine de inanmıyordum çünkü. İçimdeki ses, okulda bize zorla ezberletilen bir şiirin anısıydı belki: "Geceleyin bir ses böler uykumu / İçim ürpermeyle dolar / Nerdesin? / Arıyorum yıllar var ki ben onu. / Âşığıyım beni çağıran bu sesin." Ses çağırmıyordu. Kaderin karşı konulmaz bir kararı, bir ecel çanı gibi, Yunan tragedyalarında araya girip en karmaşık durumu bile açığa çıkaran koro gibi hep aynı şeyi tekrarlıyor, sonumu haber veriyordu. "Bitireceksin ömrünü!" Onunla, onun kollarında mı bitirecektim ömrümü? Kendi cenazemi kendim mi kaldıracaktım?

Sanırım kafamda dönüp duran bu sorular Göreme yolundan Hacıbektaş'a sapmamıza yol açtı. İstanbul'dan Ankara'ya sabah ilk uçakla gelmiş, havaalanından bir araba kiralayarak yola düzülmüştük. Bozkır güneşte yanan kayaları, gölge vermeyen bodur ağaçları, buğday tarlaları ve uçsuz bucaksız göğüyle önümüzde alacalı bir top kumaş gibi açılmıştı. Kapalı bir cam kutunun içinde baş başaydık. Öyle sessiz, dalgın, biraz acılı. Adını anımsayamadığım bir şairin bozkırdan söz ederken "kırmızı biber gibi acı" deyişini düşünüyordum. Arabayı o kullanıyordu. Yer yer çatlamış toprak, çıplak ve boz tepelerle akıp gidiyordu iki yanımızdan. Gökyüzünde pembe beyaz bulutlar dolaşıyordu. Yol tenhaydı. Göreme'ye doğru hızla ilerliyorduk. Birden korktum. Biraz yavaş sürmesini söyledim. Alındı tabiî. Ama, dedim ya, bıkmıştım

alınganlıklarından. Her sözümü kötüye yormasından, yerli yersiz üzerine almasından. Aramızda kısa süren bir söz dalaşı oldu. Sonra da, her zamanki gibi sessizlik. Kırşehir'i geçtikten sonra iyice ısıtmaya başladı güneş. Hasat kalkmıştı. Yazın son günlerindeydik. Önümüz güzdü. Yaprak dökümüne pek bir şey kalmamıştı. Yaprak dökümü, güz, yağmurda ıslak yollar. Yağmurda ıssız yollar bir tepenin yamacına varmadan biten. Uzun süren yazlar, kısa ömürler gibi.

– Hacıbektaş'a uğrayalım mı? deyiverdim. Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi. Sahi nasıl çıktı ağzımdan bu öneri, neden o anda, düz asfalt yolda kelle götürür gibi giderken, Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan güvercin donunda gelip konduğu o zamanki adıyla Sulucakarahöyük'e gitmeyi önerdim, bilmiyorum. Hünkâr'ın, üzerine şahin donunda gelen Rum erenlerini atlattıktan sonra bir kayaya konduğunu, konar konmaz da ayaklarının hamur gibi yumuşayan kayanın içine gömüldüğünü, bir mağarada çileye yatmadan önce Kadıncık Ana'nın evinde konuk olduğunu *Vilayetname*'de okumuştum gerçi, o devirde Sulucakarahöyük'ün yedi haneden ibaret bir Çepni kışlağı olduğunu da biliyordum. Hazreti Ali örneği kendi cenazesini kendisinin kaldırdığını da. Ama menzilimiz başkaydı. Kapadokya'ya peribacalarını görmeye gidiyorduk, Hacı Bektaş'ın makamına varıp tekkesinin eşiğine yüz sürmeye, ondan nasip almaya değil. Sanırım beni Hacıbektaş'a çeken bu cenaze hikâyesiydi, yani bilinçaltımdaki ölüm korkusu –yok olma arzusu mu demeliydim yoksa!– içimde yankıyan o ses, kendi cenazemi kaldırayazdığım dolambaçlı yoldu.

– Bu da nereden çıktı şimdi, diye karşılık verdi.

– Hiç işte. Orayı da bir görelim istersen.

– Önce bir Göreme'yi görelim de...

– Hep senin istediğin olur zaten.

Bir şey söylemedi. Gerildiğini hissettim. Tartışmayı sürdürsem patlayacak. Ya da öfkeyle basacak gaza. Basınca da yoldan çıkıp... En iyisi susmaktı. Ben de sustum. Ama dayanamadı.

– Hayır benim istediğim olmaz!

– Evet olur!

– Hayır olmaz!

– Bak senin istediğin oldu yine. Göreme'ye devam!

Öngördüğüm gibi öfkeyle kökledi gazı. Düz yolda uçmaya başladık. Hacıbektaş sapağına geldiğimizde beklemediğim bir şey oldu. Ama yoldan çıktık birden, aşağıda kıvrıla büküle akan Kızılırmak'ı sağımıza alıp Hırka Dağı'na yöneldik. Oradan da doğru Hacıbektaş'a. Yine hızlı gidiyorduk ama bu kez yol düz değildi. Engebeli arazide yokuş inip yokuş çıkıyor, virajlara giriyorduk. Girerken de tozu dumana katıyorduk. Ağzımı bıçak açmıyordu. Neden sonra biraz yavaşlar gibi oldu, yeşil gözlerini üzerime dikip en yumuşak sesiyle:

– Bak gördün mü, dedi, senin istediğin oldu işte.

Sahi yosun yeşiliydi gözleri. İsteyince çok güzel bakardı, öyle derin, ışıltılı, yemyeşil. Salkımsöğütleri yıkayan bir su gelir bakışlarında dururdu.

Sözüne karşılık alamayınca yeniden gerildi. Öncekinden daha öfkeyle bastı gaza. Yine hızlanıp uçmaya, virajları alırken sağa sola savrulmaya başladık. Bu kez işin şakası yoktu.

– Bana bak, dedim, sen ne yaptığının farkında mısın?

– Farkında olsam da fark etmez.

– Nasıl fark etmez?

– Bayağı fark etmez işte. Ölürsek beraber ölürüz.

Onunla beraber ölmek. Beraber yaşadığımız yetmiyormuş gibi beraber boylamak tahtalı köyü. O efsane aşklardaki gibi, Leyla ile Mecnun'un, Kerem ile Aslı'nın, Romeo ile Juliet'in yazgısını paylaşmak. El ele, gözünü bile kırpmadan gitmek ölüme.

– Allah göstermesin. Seninle değil ölüme, tuvalete bile gitmem artık.

– Önce Göreme'yi görelim de, gerisini sonra düşünürüz.

– Göreme yolundan saptık ama. Hacıbektaş'a gidiyoruz.

– Sen öyle bil. Bu kafayla gidersen değil Hacıbektaş'a, Cengiz Bektaş'a bile götürmem seni.

Cengiz Bektaş uzaktan akrabasıydı. Arada bir Kuzguncuk'a, Cengiz'in kendi elleriyle yaptığı o güzelim ahşap eve gider, "Balım Sultan Sohbeti"nden tatlı sohbetlere dalardık. Eskiden, çok

eskidendi. Yeni tanışmıştık daha, birbirimize sırılsıklam âşık olmasak da, yatakta böyle bezgin, isteksiz değildik. Alışkanlığın o bıktırıcı ağırlığı henüz çökmemişti üstümüze. Doğrusu güzel günlerdi. Her neyse, Kuzguncuk'a gidişlerimizi anlatmak için yazmıyorum bu öyküyü. Cengiz Bektaş'a değil, Hacıbektaş'a giderken geçirdiğim –geçirdiğimiz– kazayı anmak, genç ölümünü –birlikte öleyazdığımız o anı– belki yeniden yaşamak için yazıyorum.

Hayır, gidiş yolunda olmadı kaza, dönüşte oldu. Peki neler mi gördük Hacıbektaş'ta? Doğrusu fazla bir şey görmedik. Parkında bile ağaç bitmeyen çirkin bir kasabaydı. Evleri yamru yumru, sokakları toz toprak içinde, insanları kaba sabaydı. Hünkâr'ın külliyesi görülmeye değerdi ama; çeşmeleri, avluları, türbeleri, türbelerin içindeki sandukalarda yatan ölüleriyle kendi içinde bir dünyaydı. Hacı Bektaş duvardaki tasvirinde, başında elifî taç, sırtında hırka, bir eliyle aslan ötekiyle ceylan okşarken, bir cam altı resminde Ali devenin yularından tutmuş kendi tabutunu taşıyordu. Deveyi güden de oydu, tabutun içindeki de. Bu tuhaf resmin beni derinden etkilediğini anımsıyorum. Uzun süre önünden ayrılamadım. Neden sonra dışarıya çıktığımda, sevgilimi kara dut ağacının altında beni beklerken buldum. Dutlar taş avluyu kızıla boyamıştı. Hava hâlâ sıcak, çok sıcaktı. Bir süre dutun gölgesinde oturmayı önerdim, kabul etmedi. O anda, içimdeki sesi yeniden duyar gibi oldum: "Bir ağaç gölgesinde bile dinlenmeden..." Sabahki tartışmamızdan en küçük iz yoktu gözlerinde. Her zamanki gibi yumuşak, yemyeşil bakıyordu. Ama, baktığı yerde değildi sanki. Hiçbir yerde değildi. İşte o anda ölümü gördüm. Çile Dağı yönünden gelen boz bir atlıydı. Yeşil nikapla örtülüydü yüzü. Toz duman içinde yaklaştı, gelip önümüzde durdu. Göz göze gelmedik, hayır. Yüzü örtülüydü çünkü. Sonra atından inmeden avluyu geçti. Türbelerin kurşun kubbeleri arasında kayboldu. Onu tanımıştım. Kendi ölüsünü yıkayıp kefenlemeye gelen Hacı Bektaş Veli'ydi. Sevgilimle el ele tutuştuk. Nedense buz gibi soğuktu. Ürperdim. Onun elinden sanki bana geçti ölüm, atından inip bedenime yayıldı. Göreme'ye doğru yola çıktığımızda akşam olmuştu. Sevgilim araba kullanırken camdan dışarıya sarkıp bir

süre Hırka Dağı'na baktım. Tek bir ağaç vardı tepesinde. Gölgesi günbatımında aşağıya dek uzuyor, yola vuruyordu. Gölgenin üzerinden hızla geçtik. Bir gece coşup semaha duran Hünkâr'ın, o yalnız ağacın altındaki harlı ateşe hırkasını fırlattığını görür gibi oldum. O anda direksiyonu bırakıp sağ eliyle elimi tuttu. Hâlâ buz gibiydi. Ben de üşüyordum. Sanırım kaza da tam o sırada oldu. Tek eliyle direksiyona hâkim olamadığından belki, belki karanlık bastırmadan Göreme'ye varma telaşıyla, belki de dalıp gittiği ya da aramızda gün boyu süren gerginliğe kendini yeniden kaptırdığı için, ne bileyim belki de tahmin bile edemeyeceğim bir başka nedenle ansızın çıkıverdi yoldan. Birkaç takla attıktan sonra kendimizi aşağıda, bir yulaf tarlasının içinde bulduk. Ona bir şey olmadı. Kalemimin ucuna "Ne de olsa kadın kısmı sağlamdır" diye yazmak geliyor ama, belki de "verilmiş sadakası vardı". Babasının öldüğü yaşta da değildi. Hem kendi sesinden başka bir ses yankılanıp durmuyordu içinde. Onu, ağacın gölgesinden öteye çağırmıyordu. Bana gelince, ucuz kurtuldum diyebilirim. Emniyet kemerini takmadığım için, takla atarken pencereden dışarıya fırlamış olmalıyım. Belime kadar arabanın altında kaldım. Çığlıklarıma yetişip zor bela çekti, çıkardı. Uzun süre hastanede yattım. İç organlarım zedelenmiş, ölmeme ramak kalmıştı. Çiğneyip geçtiğimiz ağaç gölgesinin ötesinden, yani ölümden dönmüştüm. Döner dönmez de ayrılmıştım yeşil gözlü sevgilimden. O da, hemen bir başkasını bulmuş, ama beni de büsbütün terk etmemişti. İyi de, yardımseverlik bunun neresinde dediğinizi duyar gibi oluyorum. Artık ölüme çağıran o ses yok ya içimde, başka sesleri ayırt etmem kolaylaştı. Sabredin onu da anlatayım.

Ayrılmıştık ama hastanede yatarken hiç yalnız bırakmadı. Her gün ziyaretime geliyor, güzel sözlerle avutuyor, cesaret veriyordu. Ölümcül tehlikeyi atlattığım gün doktor benimle aynı odayı paylaşan hastadan dışarıya çıkmasını rica etti. Sonra biraz çekinerek, endişeli bir sesle:

– Bakın, dedi, size söylemek zorunda olduğum bir şey var. Durumunuz düzeldi. Her geçen gün daha iyiye gidiyorsunuz. Yakında taburcu olursunuz. Ne var ki...

Durdu birden, gülümsedi. Sonra ciddi bir ifadeyle:

– Ne var ki, diye devam etti, mesaneye giden sinirlerden biri çok fena ezilmişti. Ameliyatta düzeltmeye çalıştık. Ereksiyon sorununuz olmaz umarım. Ama boşalamayabilirsiniz.

– Nasıl yani?

– Daha doğrusu mesaneye boşalma ihtimaliniz yüksek.

Şu "mesane" sözcüğünü de hiç sevmem. Herkes gibi "sidik torbası" dese olmaz sanki. Her neyse, mesane ya da sidik torbası, bir kadının içinde boşalamamak, onun rahminde yenememek ölümü, çocuk sahibi olamamak... Dünyanın kararduğunu hissettim. Keşke, diye düşündüğümü anımsıyorum, keşke ölüp gitseydim, Babam gibi otuz sekizinde ölmek, baba olamamaktan yeğdir.

Doktor aklımdan geçenleri tahmin etmiş gibi:

– Endişelenmeyin, dedi. Üzüntünüzü anlıyorum. Ama çocuk sahibi olabilirsiniz. Sperminizi enjeksiyonla alıp eşinizin yumurtasına zerk edebiliriz. Hem durun bakalım, Tanrı'dan umut kesilmez. Hele bir iyileşin de...

O gün ziyaret saatini zor ettim. Eski sevgilim, hastaneden yakında çıkacağım müjdesini vermek üzere odaya girdiğinde intiharı düşünüyordum. Durumu anlatınca pek oralı olmadı. O sevecen, direksiyona artık tümüyle hâkim elleriyle içirdi çorbamı. Akşam yemeğinden sonra da yanımda kaldı. Yaz sona ermiş, günler kısalmaya başlamıştı. Erkenden kararılık çöküyordu. Öbür yataktaki hastanın durumu sabahtan itibaren ağırlaşmış, zavallıya yeniden serum takılmıştı. Uykusunda sayıklıyor, soluk almakta güçlük çekiyordu. Arada bir tuhaf hırıltılar çıkıyordu ağzından. Eski sevgilim odanın kapısını kilitledikten sonra yorganı kaldırıp yanıma uzandı. Dudaklarımdan öptü önce. Fazla derin bir öpüş değildi. Yine de, belki günlerdir elim kadın eline değmediğinden, belki çıplak yattığımdan, hoşlandığımı itiraf etmeliyim. Sonra ağzı yavaşça aşağıya, kasıklarıma doğru kaydı. Orada büzülmüş, boynu bükük bekleyen organımı aldı, o hazırcevap diliyle diriltti. Boğuk boğuk inlemeye başladım. Yandaki hastayla inlemelerimiz birbirine karışıyordu. Aynı çaresizlik, aynı bekleyiş içindeydik sanki. Giderek sesim onun sesini bastırmaya başladı. Artık inle-

miyor, düpedüz küçük çığlıklar atıyordum. Derken müthiş bir sarsıntıyla, o güne dek hiç yaşamadığım bir coşku seli, bir gözyaşı tufanında, bağıra bağıra boşaldım.

2002

O Kış Saraybosna'da

"Ölüm girdi içime!" Neden sonra söylemek istemişti acısını. Art arda yuvarladığımız erik rakılarından, yanardöner ışıkta dans pistine çıkıp tepinmeye başlamamızdan, bir görünüp bir yiten bakışmalardan, sarı, kırmızı, mor spotlarla aydınlanan kalabalığın içinde birbirimize sarılmamızdan sonra bir masaya çöktüğümüzde "ölüm" sözcüğünü kırmızı, kalın dudaklarını aralayarak, dişleriyle öne itercesine fısıldamıştı kulağıma. Elim kalçasındaydı. Kısa eteğinin altından bacaklarını aralamış, kasıklarına doğru epeyce yol almıştım. Genç bir kadının içine nasıl girer ölüm, neresinden başlar kemirmeye? Elbette mağarasından, bu kentten giderayak ulaşmaya çabaladığım yaşam üçgeninden. Oradan hayat verebilirdi bir canlıya, ama ölümden söz ediyordu. Bir zamanlar içinde, ta derinde duyduğu, doyasıya tat aldığı bir kurttu ölüm. Adı Vuk'tu, yani Kurt. Öyle ağaç yapraklarını kemiren cinsten değil. Basbayağı bir kurttu işte, sarı tüylü, aç ve atak. Bu yörede ender rastlanan bir güzelliğe sahipti. Vuk! Sert ve tek hece, ömür gibi birden bitiveren. Vuk! Yüzü çocuksu, yeşil gözleri biraz hüzünlüydü. Evet yanlış anlamamıştım. Sırp'tı sevdiği adam. Bosnalı bir Sırp. Kenti soydaşlarına karşı savunurken vurulmuştu. Ve içine girip yerleşmişti hemen. Yuva kurmuştu. Hem de hiç çıkmamacasına. "Gövdemde yatıyor" demişti. "Mezarı benim içimde." Benimkinden çok daha iyi olmayan İngilizcesiyle nasıl söyleyebilmişti bunu, savaş günlerinde sabaha dek açık tek yer olan diskoteğin gürültüsünde ben söylediklerini nasıl algılamıştım, pek iyi anımsamıyorum şimdi. Anımsadığım tek şey, ateşe değmiş gibi elimi kasıklarından çektiğim. Kuşatma altında bir kentin acı-

sıydı belki anlatmak istediği, sevdiği adamın ölümü değil. Islık çalarak gelen top mermisinin çatıları göçertip kafaları parçalamadan, çocukları öksüz, kadınları dul bırakmadan önceki ilerleyişini, günler geceler boyu bodrumda bekleyişin ardından su kuyruğunda vurulmanın kaderini haykırmak istemiş, sonra müziğin gürültüsünden cayarak sigara dumanıyla birlikte üflemişti kulağıma: "Death..."

Geniş caddenin orta yerinde delik deşik bir tramvay. Bir başka tramvay daha, köşede paslanan. O da kevgire dönmüş ve kimseler yok içinde. Sokaklar tenha, çarşının kepenkleri kapalı. Küf yeşili kubbeler, çan kuleleri ile minareler, yıkılmış köprüler ve nasılsa hâlâ ayakta bir saat kulesi. Yelkovan ile akrebin yarışı yarıda kalmış ama, zaman durmuş. Duvarlarda mermi izleri. Yalnızca mermi izleri değil, bir mağaranın girişini andıran geniş oyuklar. Bir zırhlı araç. Tavşan gibi de beyaz ve bodur. Kocaman tekerlekleriyle oynaya zıplaya ilerliyor kentin sokaklarında. Donmuş ırmağın kıyısında uğultulu, taş yapılar, az ötede boş arsalar, tepelerin yamaçlarında evler. İki ya da üç katlı, bahçeli. Camsız pencereden güvercinlere yem veren bir çocuk, tetiğe basarken hazzın doruğundaki keskin nişancı. Ve kış göğünün sessizliğinde güvercinlerin beyazına sıçrayan kan. Elinde su bidonuyla yokuşta duran bir ihtiyar. Soluk soluğa kalmış. Evine epeyce yaklaşmış neyse ki. Az sonra, eşikten içeriye adım attığında, onu bekleyen karısı sevinecek dolu bidonla döndüğüne. Adam aşağıya bakıyor. Kenti ortadan bölen Miljacka'nın köprülerine. O köprülerin benzeri kim bilir kaç köprüden geçti hayatında, yalnızca iki yakayı değil insanları da birleştiren kaç köprünün üzerinden aşağıya, kışın çamurlu, ilkyazda coşa köpüre akan suya baktı. Bosna ırmakları derindir. Genelde kışın donmazlar. Dar bir boğazda akıp giderler sarp kayalar arasından, dağ gölleri gibi koyu yeşil ve derin. Miljacka donmuş ama. Yazın suyu çekilir, zorlu kışlarda böyle donar. Doğup büyüdüğü, savaşa dek mutlu yaşadığı kenti son kez gördüğünün farkında değil ihtiyar. Çocuğu vuran tüfek ona da yönelecek az sonra. Belki hemen ölecek, belki su bidonuna sarılıp bir süre can çekişecek yerde, öyle sessiz, onurlu. Ve iki insan da-

ha azalacak Saraybosna halkından.

Kışın balkonlarında sebze yetiştiren ve artık ölülerine ağlamayan Saraybosna'nın görüntüleriyle doluydum. Neyse ki burada, davulun her vuruşunda, bir top mermisi pazar yerine düşmüş gibi kan fışkırmıyordu gövdelerden, kollar ve bacaklar havada uçuşmuyordu. Savaş dışarıdaydı. Dışarıda yanmış binalar, çatısı çökmüş evler, karartmadan önce eve varabilmek için koltuk değnekleriyle yarışan sakatlar, yıldırım yemiş çınarların gölgesinde pinekleyenler ve kum torbalarının ardında mevzilenmiş askerler vardı. Bulunduğum yerdeyse dal gibi Boşnak kızları ile delikanlılar. Dans pistinde iç içeydiler. Barı ve koridorları, hatta arka odaları bile doldurmuşlardı. Biz de bardaydık önce. Sonra pistte, daha sonra da bir arka odada güç bela yer bulabilmiş, Rock müziğin gürültüsüne rağmen, yarım yamalak İngilizcemizle iki çift laf edebilmiştik. Adı Ferida'ydı. Müslüman'dı elbet. Ömründe camiye hiç gitmemişti. Oruç da tutmuyordu. Bundan sonra tutacağı da yoktu. Zaten bir yıldır açtı herkes. Ramazanda gibi yaşıyorlardı. Üstelik bir Sırp'ı sevmişti. Üniversiteden sınıf arkadaşıydılar. Savaş çıktığında bitirme sınavlarına hazırlanıyorlardı. Yurtdışına gidip orada evlenmeyi önermişti Vuk'a. Ne var ki sevgilisi değil yurtdışına çıkmak, yaşıtlarının çoğu gibi Pale'ye bile gitmemiş, kentte kalarak ilk savaşanların arasına katılmıştı. Birkaç gün sonra da ölüm haberi gelmişti. Nisanda, ağaçlar çiçeğe dururken. Gerçi Ferida tam böyle söylememişti, "ağaçların çiçeğe durduğunu" söylemiş olsa bile ben anlayamazdım. İngilizcem yeterli değildi çünkü. New York'ta taksi şoförlerinden öğrendiğim kadarıyla konuşabiliyordum. Onların sözcük dağarcıklarıysa bir hayli sınırlıydı. Zaten gün boyu kullandıkları sözcük sayısı onu geçmezdi. En sık duyduğum sözcüklerse "*Shit*!" ve "*Fuck*!"tı elbet. Neyse, New York günlerimi anlatmak için yazmıyorum bu öyküyü. Diyeceğim Saraybosna'da savaşın ilk kışıydı.

Birleşmiş Milletler askerlerinin kontrolündeki havaalanına ayak basar basmaz başka bir gezegene geldiğimi anlamıştım. Yalnızca askerî uçaklar vardı çevrede. Ben de bir nakliye uçağının kocaman karnından inip, boynumda fotoğraf makinesi, askerlerle

birlikte hızla uzaklaşmıştım pistten. Aynı anda karşı tepelerden ateş açılmış, neyse ki yaralanan ya da ölen olmamıştı. Sonra, kum torbalarıyla çevrili terminal binasında, beni otele götürecek zırhlı aracı uzun süre beklediğimi, beklerken de kış güneşinde parıldayan karlı tepelere baktığımı anımsıyorum. O tepelerin adlarını bilmiyordum henüz. Kente ölüm yağdırdıklarını da. Ertesi gün Grbavica'da bir "tetikçi yuvası" olduğunu duyacaktım, "yuva" sözcüğüyle "tetikçi"yi zihnimde bağdaştırmaya çalışarak. Sonra telaffuzu neredeyse imkânsız, Türkçe'nin ses yapısına aykırı, o tuhaf adları öğrenecektim: Trebevic, Lukavica, Hrasno... Oysa Vuk'un telaffuzu nasıl da kolaydı. Kısa ve sert. Evet, sevgilisinin, ne demekse, adı gibi "sert" olduğunu söylemişti Ferida, ama savaşın ilk kışında Saraybosna'ya geldiğim gün tanışmıyorduk daha.

Şimdi ilkyaz. Hava biraz sisli. Yine Holiday İnn'deyim. Odamın penceresini ardına dek açıyorum. Tramvay gürültüleriyle birlikte kentin aşina olmadığım uğultusu doluyor içeriye. Savaş günlerinin sessizliği uzak bir anı artık. Ama tam karşıda tüm camları dökülmüş, katları birbirine geçmiş, hâlâ korkunç bir enkaz yığını halinde hükûmet binası. İçinde en küçük bir hayat belirtisi yok. Bir zamanlar "Tetikçiler Caddesi" adıyla anılan Voyvod Putnika'nın canlı trafiğiyle pek uyuşmuyor. Mavi, yeşil, kırmızı reklam panolarıyla yepyeni tramvaylar, arabalar, yayalar geçiyor caddeden. Duraklar kalabalık, ırmak boyunda kahve terasları güneşli. Sis dağıldıkça kent ele veriyor kendini. Tepeler, yamaçlar, yamaçlarda çarpık dişler gibi yan yatmış mezar taşları aydınlanıyor. Derken bir hışırtı geliyor uzaktan. Elimde olmadan irkiliyorum. Bir an pencereyi kapatıp kendimi yatağın altına atmak geçiyor aklımdan. Ya da bir koşu aşağıya, otelin bodrumuna inmek. Önce bir hışırtı duyulur, sonra ıslık çalarak yaklaşır bomba. İnfilak sesini duyunca rahatlarsın. Bir başka yere düşmüş, başka canlar almıştır. Onu bir ikinci hışırtı izler, sonra art arda düşmeye başlar bombalar. Ama bu kez kuş kanatlarının hışırtısı duyulan, bombanın ıslığı değil. İlkyazın habercisi kırlangıçlar bir anda dolduruyor gökyüzünü. Sonra geldikleri gibi uzaklaşıp gidiyorlar.

Başçarşı'ya kadar ırmak boyunca yürüdüm. Duvarlar onarıl-

mış, camlar takılmıştı. Savaşta ilk hedef olan postane binası pırıl pırıldı. İçindeki paha biçilmez kitaplar, elyazmaları ve kent arşiviyle yanan Ulusal Kitaplık'taysa onarım çalışmaları sürüyordu. Güvercinler, barış günlerindeki gibi alçak damlı dükkânların kiremitlerindeydiler. Cami avluları ıssız, şadırvanların suyu saydamdı. Akan suyun ferahlığını tenimde hissettim. Ferida, o kış sular kesik olduğundan aylarca yıkanamadığını söylemişti. Yine de temiz olmaya çalışıyor, bir güzel giyinip kuşandıktan, makyajını yaptıktan sonra çıkıyordu sokağa. Ve gün, kendisinden bir yaş küçük, yalnız oturan erkek kardeşiyle başlıyor, onsuz bitiyordu. Kardeşi işine götürmek için onu almaya geldiğinde ilk bomba da kente düşmüş oluyordu. Sabah saat tam altıda. Ölümle birlikte yola çıkıyorlardı. Karlı yokuştan aşağıya, kentin merkezine doğru inerlerken ölüm de tepelerden iniyor, gün boyu kartopundan bir bomba suretinde dolaşıyor, kime çarparsa alıp götürüyordu. Sahi ne diyordum? Evet, suyla birlikte hayat da geri gelmişti çarşıya. Bedesten açılmış, kurşun kubbeler onarılmıştı. Taş döşeli sokaklarda yürüdüm, sonra bir kebapçının tahta masasına oturup yağ kokuları ve duman içinde güneşe verdim sırtımı. Hava giderek ısınmaya başlamıştı. Ferida, iş çıkışı, yine kardeşiyle birlikte dönüyordu eve. Hemen kendi evine gitmiyordu, hayır. Kardeşinde ısınmaya çalışıyorlardı. Kardeşi çok okuyan bir gençti çünkü, evinde kitap boldu. Önce Lenin'in tüm yapıtlarını, sonra Karl Marx'ı, daha sonra da yabancı yazarların romanlarını yakmışlar, sıra Boşnak edebiyatına gelince, kardeşi de Ferida'yla birlikte anne babasının evine dönmüş, orada kalmaya başlamıştı. En sevdiği şair mi? İzzet Sarayliç'ti elbet. Bir de Sidran'ı beğeniyordu. Her ikisine de kıyamamıştı. Zaten incecikti kitaplar, onları da yaksaydı, şöminede saman alevi gibi parlayıp sönecekler, pek bir işe yaramayacaklardı. Ferida okumaya düşkün değildi pek. Vuk'un ölümünden sonra eline tek kitap almamıştı. Hem alsaydı bile okuyamazdı. Elektrikler kesikti çünkü. Akşam erken iniyordu kente; hava birden kararıyor, sokağa çıkma yasağının başlamasından çok önce sofra kuruluyordu. Yedikleri bir tas çorbadan ibaretti. O da, insanî yardımdan paylarına düşeni alabilmişler, karaborsa-

dan yağ ve tuz bulabilmişlerse. Kocaman bir bardak ayranla birlikte masaya gelen ızgara köfteleri, soğan ve pide eşliğinde afiyetle yedim. Anadolu kasabalarındaki gibi kebaplar yellenmiyordu burada. Ama et daha lezzetli, tepeler gün ışığında daha yakın, insanlar irikıyımdı. Vuk gibi. Gazeteci arkadaşlarımla birlikte akşam yemeklerini yediğim American Club'da tanışmıştık Ferida'yla. Servis yapan üç kızdan biriydi. En güzeli değildi belki. En cana yakın olanı da değildi. Ama en hüzünlüsüydü. Yemekten sonra, sokağa çıkma yasağına az kala, herkes apar topar kalkıp gidince, masama davet etmiştim onu; bir büyük şişe erik rakısını mezesiz içmiştik. Ancak ondan sonra dili çözülmüş, aramızda bir yakınlık doğabilmişti. Ertesi gün kentten ayrılacaktım. O ise kara kışla, ıslık çalan bombalarla, su ve elektriğin geri geleceği günü beklemenin umuduyla baş başa kalacaktı. Ölüsüyle baş başa. İç içe mi demeliydim yoksa? Vuk içine girmiş, onu teslim almıştı. Artık otele dönemezdim. O da evine gidemezdi. Zaten, kardeşi cepheye çağrıldığından beri, işyerinin yakınında oturan bir kız arkadaşında kalıyordu. Dolayısıyla, karanlık sokakta karlara batа çıka kız arkadaşının evine gittik. Oradan da, hep birlikte diskoteğe. Uzaktan silah sesleri geliyordu. Gece çatışmalar seyrekleştiğine göre, bu seslerin birden çoğalmasına bir anlam verememiştim. Kızların evden çıkmadan önce süslenip püslendiklerini, soğuğa rağmen kısa etek giydiklerini anımsıyorum. Ve soruma ikisinin de aynı anda verdikleri yanıtı. Sırpların cephanesi öylesine bolmuş ki, her gün belli sayıda mermi yakmaları gerekiyormuş. Bazı tetikçiler gürlük mermi kumanyalarını tüketemediklerinden gece atış yapmak zorunda kalıyorlarmış. Tetiği "otomatiğe" bağlıyorlarmış yani. O gece Ferida, dans pistinde dudaklarımız birleşmeden önce, savaşa dair buna benzer bir sürü şey anlatmıştı bana. Anlattıklarının tümünü anımsamıyorum elbet. Ama "Ölüm girdi içime" deyişi hâlâ kulaklarımda. Ölümle bunca içli dışlı oluşunu savaş günlerine yormuştum. Sonra, Saraybosna'dan ayrıldıktan bir süre sonra, yaşadığı kentin zaten ölüme aşina olduğu geldi aklıma. Osmanlı döneminden kalma sarıklı mezar taşlarına yalnızca cami avlularında değil, her yerde, evlerin bahçesinde bi-

le rastlamak mümkündü. Tepelerin yamacına serilmiş mezarlıklarsa, İvo Andriç'in bir öyküsünde yazdığı gibi, ince ve beyaz kar suları örneği, hep aşağıya doğru akıyormuş izlenimi uyandırıyordu. Meğer Vuk'tan hamile kaldığı için öyle söylemiş bana. Sırayla ırzına geçilen Müslüman kadınların aksine, Ferida yavrusunu doğurmak istiyordu. Evet, Sırp sevgilisinde tükenen hayatın doğacak çocuğunda sürmesini ümit ettiğinden, yalnızca bu amaçla yaşadığından eminim. Ne var ki, bir akşam eve dönerken, pusudaki tetikçinin ateşine yakalanmış. Ona bir şey olmamış ama, korkudan çocuğunu düşürmüş. O kış Saraybosna'da, sabaha karşı benimle birlikte otele gelen Ferida'nın kız arkadaşı anlattı bunları. Ben onun yalancısıyım.

2001

Sabah Yıldızı

Otel gölün kıyısındaydı. Odama yerleşir yerleşmez dışarıya çıktım. Irmak boyunca köprüye dek yürüdüm. Akşam burada, meşalelerin ışığında şiirler okunacak, barış ve dostluk türküleri söylenecekti. Bir zamanlar alanlarda toplanıp bir ağızdan söylediğimiz türküler gibi. Ne basmakalıp şeylerdi Tanrım! Hep aynı özlemi tekrarlar, gelecek güzel günleri müjdelerlerdi. O günler gelmedi bir türlü. Zamanla yorulduk, sokaklarda yürümez, alanlarda toplanıp türkü söylemez olduk. Kimimiz bir dağ başında öldürüldü kimimiz işkencede. Sağ kalanlarımızsa dünyanın dört bir yanına savruldu. Bu savrulanlar arasında, bir zamanlar yakın dostum olan bir şair de vardı. İçtiğimiz su ayrı gitmezdi. Aynı sol örgütün üyesiydik. Üniversitede aynı sınıftaydık ve aynı kızı seviyorduk. Ufak tefek, sarışın, gözleri yıldız yıldız bir liseli kızdı. Paris izlenimlerimi anlatan bir öykümü okumuş, bana sırılsıklam âşık olmuştu. Yaz geldiğinde Paris'e gidecektik birlikte. Sen Nehri'ne bakan bir otel odasında sevişecek, ağaçlı bulvarlarda yürüyecek, bir kahvede oturup yuvarlak kadehlerden kırmızı şarap içecektik. Müzeler ile sanat galerileri de vardı programda ama, asıl amaç, o zamanki deyimle Paris'i "dolu dolu" yaşamaktı. Bu doluluğa "duhul" de dahildi. Birden kabalaştığım için özür dilerim. Sekiz yıl yatılı okumanın getirdiği alışkanlıkla söylüyorum. Demek istediğim şu ki, liseli küçük sevgilim bekâretinden kurtulmak için Paris'e birlikte gideceğimiz günü bekliyordu. Orada, bir otel odasının dar yatağında kızlığını sunacaktı bana. Ne de olsa o yıllarda bekâret tabuydu. Şimdiki gibi tuba değil. Bu sözcükten kökü yukarda, dalları aşağıda, ulu cennet ağacını kastetmiyorum. Tuba sözcüğünün

bir başka anlamı daha var dilimizde. Nefesli çalgı da demek oluyor. Yakınlığımız flörtten öteye gitmemişti. Parayı veren düdüğü çalar demişler. Yalan. O güne dek baş başa kalabildiğimiz ender anlarda, ne ben düdük çalabilmiştim ne Tuba saksofon. Sahi, söylemeyi unuttum. Tuba'ydı adı. Evet, parayı veren düdüğü çalar. Öyle diyordu arsız sevgilim. Ve arsızlık ona çok, ama çok yakışıyordu. Hele bir gitseydik Paris'e! O yıllarda şiirleri ağzımızdan düşmeyen, en çok da "Ey trenler vapurlar beni burdan götürün!" dizesiyle bizi büyüleyen, içimizde uzak ülkelere kaçıp gitme arzusu uyandıran o adı bile bir tuhaf –"Moesta et Errabunda"– şiiriyle sevdiğimiz Baudelaire'in kentine bir kapağı atabilseydik, gerisi kolaydı. Tuba saksofon çalacaktı sabaha dek, ben düdük.

Şair dostum, bir haftalığına gidip şöyle bir kıyısından görebildiğim Paris'i oldukça iyi betimlediğimi söylüyordu. Ne var ki, "küçük burjuva duyarlığının tipik bir örneği"ydi öyküm. Belki "karşıdevrimci" değildi ama, "devrimci" olmadığı da kesindi. Oysa kendi şiirleri delikanlı şiirlerdi. Patlamaya hazır bir yanardağ, bir ışık seli, halk sevgisiyle, devrim ateşiyle tutuşan bir yüreğin sesiydiler. Ben Tuba'ya üniversite kantininde Baudelaire okurken, o *Dünyayı Sarsan On Gün*'ü okumaya başladı. Ve olan oldu sonunda. Dünyayı bilmem ama, Tuba onunla çıkmaya, örgüt toplantılarına katılmaya başlayınca benim dünyam sarsılmaktan da öte düpedüz yıkıldı, dut yemiş bülbüle döndüm. Ne Baudelaire'in şiirlerini okudum bir daha, ne dostumunkileri. Ona yıllar sonra kimsenin pek uğramadığı, bu kuytu Balkan ülkesinde rastlayacağım aklımın ucundan bile geçmezdi. Tuba'yla evlenip ayrıldıklarını, askerî darbeden sonra onun Almanya'ya, Tuba'nınsa Paris'e gittiğini duymuştum. Ve her ikisiyle de karşılaşmamak için havada yaprağa dönmüştüm.

Yıllar boyu aynı kentte yaşadığın eski sevgilinle ve o kente sık sık gelen eski sevgilinin eski kocasıyla karşılaşmamak için her türlü cambazlığı yap, siyasal toplantılara, şiir resitallerine katılma. Türk mahallesindeki kitapçıya uğramak şöyle dursun o mahalledeki bakkal ve dönercilerden bile vebadan kaçar gibi kaç, kendini devrimci çevrelerden uzak tutmayı kahramanca başar ve bütün

bunlardan sonra bir daha adını bile duymak istemediğin o mikrop adama uluslararası bir toplantıda, üstelik Avrupa'dan hemen hiç kimsenin katılmayacağını öngördüğün bir Balkan ülkesinin küçük bir kasabasında, ırmak boyunda yürürken rastla.

Özenle onarılmış eski Osmanlı evlerine bakarken bir el dokundu omzuma. Bu kasabada yaşayan Türk azınlıktan birinin şaka yaptığını sandım önce. Öyle ya, toplantının onur konuğuydum. Yerel gazetede boy boy fotoğraflarım yayımlanmış, geleceğim önceden duyurulmuştu. Bir söyleşide, Balkan Savaşı'nda ailemin bu kasabadan Türkiye'ye göçtüğünü, bir bakıma benim de buralı sayılabileceğimi söylemiştim. Dolayısıyla o söyleşiyi okuyan bir soydaş –kan çektiğinden herhalde– beni tanımış, arkadan yaklaşıp kardeşçe omzuma dokunmuş olabilirdi. Dönüp baktım. Oydu. Nasıl şaşırdığımı, gözlerime inanamadığımı tahmin edersiniz. Bu deyimi de hiç sevmem. Gözleriniz bir şey algılıyor, ama siz inanmıyorsunuz. Göz görmek için değil, inanmak içinmiş gibi. Görür gözüm görmez oldu desem belki daha iyi anlatırdım şaşkınlığımı, o an karşımdakini görmemek için kör olmayı bile göze aldığımı. Al bakalım, bu kez de "göze al"! Öyle ya, göz çuval sanki, doldur doldurabildiğince. Her şeyi alır göz, yeter ki doldurmasını bil! Her neyse! Bir şey söylemeden boynuma sarıldı bizimki. Çok kilo almış, çam yarmasına dönmüştü. Bir dağla kucaklaştığını sandım. Çam değil ter kokuyordu ne yazık ki. Bıyıkları üniversite günlerimizdeki gibi, yine en az Stalininkiler kadar sarkıktı. Epeyce ağarmıştı. Saçları da öyle. Zaten tepesinde bir tutam saç ya var ya yoktu. Onu böyle kel görmek hoşuma gitmedi desem yalan olur. Saçlarıyla çok övünürdü çünkü. Onları özenle arkaya tarar, biryantin sürerdi. Genç ve devrimci bir şairdi belki, ama gizliden gizliye kendini Valentino'ya benzettiğini, bacım dediği kızları da biryantinli saçlarıyla tavladığını anımsıyorum. Tuba da John Reed'in kitabına değil, şiirleri kadar parlak saçlarına, esmer güzel yüzüne, pos bıyıklarına kapılmıştı sanırım. Boynuma sarılmakla yetinmedi elbet, sarılıp bir güzel öptü. Ve tabiî, "hasret gidermek" için ırmak kıyısındaki kahvelerden birine oturup biralarınızı söyledik.

– Görmeyeli çok değişmişsin.

– Sen de öyle.

– Yaşlandığımı mı ima ediyorsun?

– Yok canım. Bıyıkları ağartmışsın biraz. Saçları da dökmüşsün.

– Olacak o kadar. Devrime adanmış bir ömür yaşadım.

– Hâlâ da öyle gibi.

– Evet, öyle. Gülümsedi. Gözleri parladı bir an.

– Boş ver şimdi bunları. Şu karşıdaki köprüyü görüyor musun?

Köprüyü görüyordum. Altından su gürül gürül akıyordu. Ağustos ayındaydık oysa. Alnında boncuk boncuk biriken teri elinin tersiyle sildi.

– O köprü var ya, dedi, yarın orada kendimi zincire vuracağım.

Pek iyi anlayamamıştım. Askerde her hafta sonu, "moral eğitimi" için tugay sinemasında porno film gösterilirdi. Büyük kentlerin ekranlarında defalarca oynadıktan sonra taşraya düşmüş, orada da bir hayli gösterilip iyice eskidikten, kesilip biçildikten sonra, kerhaneden tövbeci olmuş orospu gibi bizim tugay sinemasına düşen filmi ön sıradan dikkatle izlerken, en heyecanlı sahnede mutlaka biri çıkar, ille de bir şey anlaması gerekiyormuş gibi "Peğ iyi anlayamadım loo!" diye bağırırdı.

– Pek iyi anlayamadım loo!

– Türkiye'deki faşist yönetimi protesto etmek için kendimi zincirleyeceğim.

Yapar mı yapardı. Amaç eylem koymaktı nasıl olsa.

– İyi ama, dedim, gece meşalelerin ışığında o köprünün üzerinde şairler şiir okuyacak. Kendini zincire vuracağına sen de bir şirini okusan.

– Haa, bak bunu hiç düşünmemiştim. Ama televizyon kameraları karşısında faşist cuntayı protesto etme fırsatını bir daha bulamam. Biliyorsun tüm dünya televizyonları burada.

İyice kaptırmıştı kendini. Hayallerini gerçek sanıyordu. O yıllarda, devrimin eli kulağında olduğunu sandığımız gençlik çağında, hepimiz öyle değil miydik? Ama aradan çok zaman geçmiş, hayallerimiz yıkılmıştı. Şimdi, ağustos sıcağında bile, su akıp

gidiyordu önümüz sıra. Aynı ırmakta iki kez yıkanılmayacağını tekrarlayıp duran sanki biz değildik.

– Abartıyorsun. Olsa olsa yerel televizyon gelir çekime. Onu da zaten kimse izlemez. Tüm ülkenin nüfusu iki milyon. Bizim Bakırköy'ünkinden az. Yarısı Arnavut ve Türk azınlık. Çingeneler de var. Sonra Ulahlar, Pomaklar, Sırplar. Daha sayayım ım? Hepsi izlese ne olur.

– Haa bak bunu hiç düşünmemiştim.

– En iyisi kendini köprüde zincire vurmaktan vazgeç. Herkes gibi çık şiir oku.

İkna olmuşa benziyordu. Biramı bitirmeden kalktım. Kasabayı birlikte gezme önerisinin ağzından çıkmasına fırsat vermeden otele dönmem gerektiğini söyledim. O güzelim ahşap konakları, ırmak boyunca sıralanmış kavakların altında sere serpe uzanan körpe kızları, uzaktan kubbesini seçebildiğim eski Bizans bazilikasını da onun yüzünden göremedim.

O gece köprünün üzerinde meşaleler yakıldı. Suya vuran alevlerin ışığında şiirler okundu. Tören, hoparlörlerden tüm kasabaya yayılan ve elimizdeki İngilizce çevirisinden izlediğim "Güneye Özlem" şiiriyle başladı. Bu gölün kıyısında büyümüş, bu ırmağın sularında yıkanmış şairin yolu, geçen yüzyılın ortalarına doğru kuzeye, Moskova'ya düşmüş, orada, soğuk ve karlı bir gecede, ülkesinin özlemiyle yanıp tutuşurken dizeler kendiliğinden kâğıda dökülüvermişti. Kartal kanatlarıyla havalanıp güneye doğru uçmak, gündoğumunda ruhu ısıtan güneşin parladığı, gece yıldızların düştüğü göle, çocukluğunun yitirilmiş cennetine ulaşmak için can atıyordu. Bu arada İstanbul'u da sayıyordu görmek istediği güney kentleri arasında, bir gün orada, karanlık bir zindanda öleceğini aklına bile getirmeden. Şairin ülkesine kavuşamadan yolunu İstanbul'da, hapiste bitirdiğini söylemek gafında bulundum bizimkine. İngilizce bilmediği için şiiri az çok anlamasını istiyordum. Sıra kendisine gelince, şiirini okumadan önce zehir zemberek bir konuşma yaptı. İstanbul'un sanıldığı gibi öyle güzel, masmavi denizlerle çevrili, kurşun kubbeli camiler, ince minarelerle süslü bir kent değil, kocaman, karanlık bir zindan olduğunu söy-

ledi. Sonra, yanından hiç ayırmadığı o kan kırmızısı çantayı açarak içinden bir zincir çıkardı. Havaya kaldırıp şakır şakır döndürdü zinciri, sonra nasıl becerdiyse, bir sihirbaz gibi ortasından ikiye ayırıverdi. "İşte" diye bağırıyordu, "halkımın zincirlerini burada kırıyorum. Kahrolsun faşist cunta! Yaşasın gerilla savaşı!" Kendini köprüye zincirlememişti ama, çantasında getirdiği zincirleri kırarak televizyon kameraları karşısında halkımızın tutsaklığına son vermişti.

O gece törenden sonra, belediye başkanının davetli yazarlar onuruna verdiği yemeğe gitmedi, benim katılmama da bin bir dereden su getirip engel oldu. Eski arkadaştık ne de olsa. Aynı örgütte çalışmış, birlikte eylem yapmıştık. O günlerin moda deyimiyle "eylem koyduğumuzu" söylüyordu. Aslında eylem değil gençliğimizin a..na koymuştuk ama, bunu ona söyleyecek kadar içmemiştim henüz. Her ne kadar yollarımız sonradan ayrılmış da olsa, eski günlerin hatırı için onu yalnız bırakmamalıydım. "Kaybedecek zamanımız yok sevgili dostum" diyordu "bu ülkenin devrimcileriyle geceyarısı toplantım var. Senin de gelmen gerekiyor. Bana çevirmenlik yapacaksın." Suratına bir tane indirmek yerine önerisini neden kabul ettiğimi, kasabanın en gözde lokantasında iyi soğutulmuş, beyaz şarap eşliğinde gölden tabağa sıçramış kadar taze duran alabalık yerine neden izbe ve pis bir lokantada köfte soğan yediğimi, toplantıya katılan şairlerle, şık kadınlarla sohbet etmek varken ipten kazıktan kurtulmuş adamlarla ne diye proletarya devrimini tartıştığımı bugün bile anlamış değilim. Çoğu eski devrimci gibi, mazohizm illetinden mustarip olduğum için belki, belki de "Kelin merhemi olsaydı önce kendi başına sürerdi" lafını, yeri geldiğinde suratına haykırabilmek için. Tek tesellim de bu zaten. Şimdi, bu satırları yazarken, o köfteci dükkânı gözümün önüne geliyor. Kafalar dumanlı, vakit oldukça geç. Şakır şakır ter boşanıyor gövdelerimizden. Boğucu sıcağa rağmen üstüme düşen görevi hakkıyla yerine getirmekteyim. Çevirmenliğini yapıyorum deyyusun. Saçma sapan laflarını, Tito'ya muhalif Balkan devrimcilerine, onların ipe sapa gelmez görüşlerini de bizimkine anında aktarıyorum. Herkes memnun. Bizimki,

önemli şahsiyetler gibi bir çevirmeni olduğu için daha da memnun. Derken, proletarya diktatörlüğünden vazgeçilip geçilemeyeceği konusu gündeme geldiğinde, "Elbette vazgeçilemez" diye söze giriyor, "Marksist bir kavramı bırakmak bir kadını bırakmak kadar kolay değildir!" İlk kez, haddim olmayarak, görüş belirtiyorum ben de. "İyi ama, kelin merhemi olsaydı önce kendi başına sürerdi!" diyorum. Şöyle bir duruyor. Afalladığı belli. Ötekiler "Ne dedin? Bize de çevir!" diye sıkboğaz ediyorlar. "Önemli değil" diye gülümsüyorum, "vaktin geç olduğunu, artık kalkmamız gerektiğini" söylemiştim.

Otele sabaha karşı döndüğümüzde barın hâlâ açık olduğunu görüp sevindim. İçtiğimiz o kötü şaraplardan sonra sıkı bir konyak yuvarlayıp öyle yatmaya karar verdim. Neyse ki şair dostum bana takılmadı. Uykusu yoktu ama, odasında biraz çalışması gerekiyordu. Toplantıda konuşulanların özetini çıkarıp örgüt sorumlularına fakslayacaktı ertesi gün. Rahatlamıştım. Barda yalnız oturan esmer kadını görünce gerildim biraz. Hemen yanındaki tabureye tünedim. Aşırı makyajlı, siyah file çoraplar giymiş, genç bir kadındı. Profesyonel sandım önce. Değildi. Yazardı benim gibi. Raflara dizili içki şişelerinin karşısında, baş başa sohbeti koyulaştırdık. Neler konuştuğumuzu, göz göze, diz dizeyken hangi şarkıları dinlediğimizi şimdi anımsamıyorum. Bana jest olsun diye bir ara garsona Türkçe bir şarkı çaldırdığı kalmış aklımda. İnce sesli bir kadın Rumeli şivesiyle söylüyordu:

> Çifta çifta faytonlari getirdım sana / Okka okka lokumlari yedirdım sana / Şişe şişe konyaklari içirdım sana / Ne dedım da sana Marikam darildın bana.

Sonra içki sofralarında Atatürk'ün dilinden düşürmediği, bir eli yaverinin öteki Lâtife'nin omzunda, Deniz kızı Eftalya'yla birlikte mırıldandığı "Vardar Ovası"na geçildi. Sonra da oynak, kaynağını gölün sularından alan ırmak kadar akıcı Balkan havalarına. Bir ara kadın yazar, akşam yemeğindeki alabalığı beğenip beğenmediğimi sordu. Ona resmî yemeğe katılmaktansa Tito'ya muhalefet

eden solcularla köfte soğan yediğimi söyleyemezdim. "Hem de nasıl" dedim. "İstanbul'da bile bu kadar lezzetlisini yememiştim." Osmanlı döneminde gölde tutulan balıkların halkın midesine değil, tuzlanıp İstanbul'a, sultan sofrasına gönderildiğini anlattı. Ben de, neyse ki bugün durumun farklı olduğunu, en azından yöre halkının rejim sayesinde karnının doyduğunu söyledim. "Siyasetten anlamam, anlasam da konuşmam" diye kestirip attı. Üstelemedim. "Bakın" dedi ayrılmadan önce, "size bir sır vereyim. Irmak gölden almaz kaynağını. Karşı kıyıdaki bir pınardan alır. Gölü geçerken kaybolur derinde. Yukardan bakarsan kıvrıla büküle akan suyolunu görürsün. Sıcakta gölün dibine kaçan alabalıklar gibi bu ırmak da kolay ele vermez kendini." Ne güzel konuşuyordu. Pikapta çalan caz gibi yumuşak, gizemli bir sesi vardı. Bu dağlık ülkenin rüzgârlı, sarp yamaçlarından geliyordu sanki, öylesine uzak, serinletici. İyi bir şair olduğu belliydi. Ona, bu derin ve anlamlı sohbetimizi odamın balkonunda, göle karşı bir sabah konyağı içerek sürdürmeyi önerdim. Bir sessizlik oldu. Kısa eteğinin yavaşça sıyrıldığını gördüm. Güzel bacakları, siyah file çorapların korumasında iyice açıldı önümde. Tabureden düşmeden bacak bacak üstüne atmayı başarmıştı. Gülümsedi sonra. Mavi bakışlarını gözlerime dikerek, "Neden olmasın" diye fısıldadı, "belki gelirim." Hemen oda numaramı bir kâğıda yazıp verdim. Ayrılmadan önce "Adınızı bilmiyorum" dedim, "adınızı bağışlar mısınız?" "Dançe" diye yanıtladı, "sabah yıldızı demek."

Işığı açmadan yatağa uzandım. Hava biraz serinlemişti. İçkiden başım dönmeye başlayınca balkona çıktım. Dışarda, mavi dağların ardında gün ağarıyordu. Gölün kıyısında kimseler yoktu. Kavaklar gün ışığında upuzun, koyu yeşildi. Işık göle de vuruyor, suyu uyandırıyordu. Gelirse, diye geçirdim içimden, ona gün ışığının önce suyu, sonra alabalıkları uyandırdığını söylemeliyim. Kapının vurulduğunu duydum. Tanrım, gelmişti işte. Dün kıyısında yürüdüğüm ırmak kadar asi değildi demek. Hemen teslim olivermişti. Çektiklerimin ödülüydü kuşkusuz. Bana yıllar önce İstanbul'da ilk aşkın, ilk terk edilişin acısını yaşatan eski dostumun gece boyunca yaptıklarına en güzel cevaptı. Kapıyı açar açmaz

sarılmalıydım ona. Ödülüme bu kez sahip çıkmalı, onu kimseyle paylaşmamalıydım. Uçarak yöneldim kapıya. Kalbimin atışını kasıklarımda duyuyordum. Durdum, bekledim. Yeniden çalındı kapı. Açtım. Alaeddin'in sihirli lambasından çıkmış gibii, üzerinde pijama ayaklarında terlik, bizimki karşımda duruyordu. Ben davet etmeden daldı içeriye. Ağlamaklı bir sesle:

– Bir türlü uyku tutmadı, dedi, sana söylemek istediğim bir şey var.

Yatağa çöktüm. Yanıma oturdu.

– O kızı elinden almamalıydım, diye hıçkırdı.

– Hangi kızı?

– Tuba'yı canım.

– Allah belanı versin! diyebildim. Belki onu da diyemeden, öyle umarsız, sinir içinde balkona dar attım kendimi. Solgun bir sabah yıldızının göle düştüğünü görür gibi oldum.

2002

Kuzey Yıldızı

O yıllarda "Thalys" yoktu, Paris'i Brüksel ve Amsterdam'a bağlayan hızlı trenin adı "Kuzey Yıldızı"ydı yanlış anımsanıyorsam. Hızlı dediysem söz gelişi elbet; Paris'ten Amsterdam'a trenle gitmek bir serüven olmasa da, düpedüz bir yolculuktu. Beş saat süren, kanallarla örülü kuzey kentlerini, kırmızı tuğlalı, dar cepheli, yapışık düzen evleri, göz alabildiğine uzanan otlakları ve çitlerin berisinde geviş getiren besili inekler ile tek tük yel değirmenlerini seyretmeye bolca vakit bırakan uzun bir yolculuk. Ben de çiçeği burnunda bir yazardım. Hollanda'da ilk kitabım yayımlanmıştı. Amsterdam'da, kentin en ünlü kültür merkezlerinden biri olan Bali'de okuma yapacak, gazetecilerle buluşacaktım. Sıkıyönetim mahkemesinde hakkımda açılan bir davadan dolayı Türkiye'ye dönemiyordum, bir gün dönebileceğimi de hiç ummuyordum. Gerçek sürgün, bir daha ülkenize dönemeyeceğiniz duygusuyla birlikte başlar, bende bu duygu, belki karamsarlığımdan belki de o yıllarda hayatımda ne bir kadın, ne tutunacak bir dal olmadığından, biraz erken gelişmişti. 12 Eylül fırtınasının Türkiye'yi kasıp kavurduğu yıllardı. Avrupa'da bir avuç Türk aydınıydık. Yurtta kalıp işkenceden geçirilenlere, hapiste çürüyenlere göre şanslı sayılırdık.

Kuzey Garı'ndan trene bu karamsar düşüncelerle bindim. Biner binmez de aldığım gazeteleri açıp göz gezdirmeye başladım. Hep aynı şeyler: Avrupa'da sosyal demokrat partilerin yıllar sonra ilk iktidar deneyimleri, Türkiye'deki askerî yönetimi kınayan etkinlik ve eylemler, kazalar, cinayetler, hava raporları... Neyse ki güzeldi hava. Kış ortasında olmanıza rağmen güneşliydi. Isıtma-

yan ama bol ışıklı, her yeri –içinizdeki karanlığı bile– aydınlatan, açtığında tüm kederinizi dağıtan, o çok sevdiğim kış güneşi durumu hâkimdi. Bir tek bulut bile görünmüyordu gökyüzünde. Kompartımanda benden başka yolcu da yoktu. Pencere kenarına oturup iyice yayıldım. Tren kalktığında gazetelerin çabuk biteceğini, bir süre sonra manzaradan sıkıldığımda belleğime kötü anıların üşüşeceğini, zamanı öldürmek –evet, ancak zamanı öldürerek kurtulabiliriz ondan!– için barda içmeye başlayacağımı, dolayısıyla da yayıncımdan aldığım avansın bir bölümünü daha Amsterdam'a ayak basmadan, vitrinlerdeki yarı çıplak, sarışın –o yıllarda vitrinleri eski sömürgelerden gelen siyah ve şişman kadınlar doldurmamıştı henüz– uzun bacaklı, güzel, çok güzel kadınlara ulaşamadan harcayacağını düşünmeye başladım. Neyse ki öyle olmadı. Rastlantı bu ya, genç bir kız bindi ilk durakta. Rastlantı bu ya, gelip tam karşıma oturdu. Rastlantı bu ya, çekici ve güzeldi. Biraz da tombulca. Söze nereden başlayacağımı bilemezken, okuduğum yabancı gazetenin Türk gazetesi olup olmadığını sordu. Bu da bir rastlantı sonucuydu elbet, komşuları Türk olduğundan Türkiye'yi çok merak ediyor, bu güzel ülkeyi gidip görmek için bir an önce faşist yönetimin değişmesini bekliyor, dolayısıyla tüm protesto eylemlerine katılıyordu. Hayır solcu değildi. Politikadan pek anlamıyordu zaten. Tek tutkusu resimdi. En sevdiği ressam da, rastlantı bu ya, Van Gogh'du. Tıpkı benim gibi. O yıllarda talihsiz ressamın savruk fırça darbelerinden, fırtınalı yaşamından, tablolarına da yansıyan çılgınlığından çok etkilendiğimi, kalbine bir kurşun sıkmadan önce buğday tarlasına bir ölüm bulutu gibi çöken karga sürüsünün resmini yaparken boyaları palette karma gereğini bile duymadan tuvalin yüzeyine sıkıştırdığı şiddeti biraz da ülkemin kaderindeki şiddete benzettiğimi itiraf etmeliyim. Şimdi düşünüyorum da, temmuz güneşinde savrulan buğday başaklarının devinimi, lacivert gökyüzünden tarlaya inen kargalar, sonra o ıssız yol, kompozisyonu olağanüstü bir duygu karmaşası içinde kuran bütün bu öğeler, aslında bir tabanca sesinin uzantısıymışlar gibime geliyor. Tabanca tablonun dışında patlamıştı, ama kurşun gerçek bir insan kalbini delmişti, renklerle

biçimleri değil. Oysa o zaman böyle düşünmüyordum. *Buğday Tarlası ve Kargalar* bir sanat yapıtıydı, genç bir sanatçının intiharından izler taşımakla birlikte, yıllar sonra da bakılacak, tartışılacak, yorumlanıp incelenecekti. Bir özyıkımın ifadesi, renk ve harekete indirgenmiş, nesneleşmiş, bir tabloya, sanat yapıtına dönüşmüş biçimiydi, diyeceğim. Bu düşüncemi aşağı yukarı aynı sözcükler, benzer kavramlarla anlatmıştım genç kıza. İlgiyle dinlemiş, zaten kendisinin de Amsterdam'a kenti gezmekten çok Van Gogh Müzesi'ni ziyaret etmek, hatta bir tabloyu, tek bir tabloyu, rastlantı bu ya *Buğday Tarlası ve Kargalar*'ı görmek için gittiğini belirtme gereğini duymuştu. Her neyse, demem o ki, ben de Van Gogh hayranıydım, karşımda oturan genç kız da. Peş peşe gelen bu güzel rastlantılar kaçmaya yüz tutan keyfimi geri getirmiş, güneş de Paris'in genelde kapalı göğünden öç alırcasına iyice parlamaya başlamıştı. Sahi kız söze girmeden önce, kısa, çok kısa bir sessizlik olmuştu aramızda; işte o zaman güneş gözlüklerinden özenle sürülmüş bir tarla, bir kilisenin çan kulesi, temiz pak bir köy geçmişti. Sonra bir ağaç geçmişti. Ağaçlar, elektrik direkleri, fabrika bacaları. Hızla geçmişlerdi. Zaman da geçmeye başlamıştı elbet. Zamanın geçmemesi, karşımda oturan kızla sohbetimizin böyle sıcak, doğal akışı içinde sonsuza dek sürüp gitmesi için neler vermezdim ki! İlk kez bu denli cana yakın, akıllı ve güzel bir genç kızla baş başa yolculuk yapıyordum.

Baş başa derken biraz abartıyorum belki. Karşıbekarşı desem daha doğru olacak. Minyatürlerdeki gibi. Ya da, sözün doğrusu, eski trenlerin eski kompartımanlarında oturur gibi. Bir ara aramızda şöyle bir konuşma geçtiğini anımsıyorum:

– Bu gözlükler yakışıyor size.

– Teşekkür ederim.

"Çıkarsanız da gözlerinizin rengini görsem" demeye dilim varmıyor bir türlü.

– .....

– Hem, bakışlarımı sizden çevirmeden manzarayı seyretmek de mümkün.

– Nasıl yani?

– Düz ülkenin dik kulelerini, bu trenin vagonları gibi birbirine yapışmış evleri, sakin ve besili ineklerin biz geçerken dalgın ve hüzünlü bakışlarını... Daha sayayım mı?

– Evet, lütfen.

– Yel değirmenlerini. Arada bir katedraller de geçiyor gözlerinizden, kocaman kanatlı yeldeğirmenleri de. Sonra ıssız, kimsesiz istasyonlar. Biliyor musunuz, az önce, böyle bir istasyonda inmeyi önermek geçti aklımdan.

– Birlikte mi?

– Tabiî ki birlikte.

– Ama ben sizinle Amsterdam'a dek gitmek istiyorum.

Evet orada, Amsterdam'da, kanalın bulanık suyuna bakan bir otel odasında. Dağınık bir yatak, pencereden vuran ışıkta bir ayna, aynada yuvarlak omuzlu, iri göğüslü, biraz dolgunca bir sarışın kadın. Müzeler çoktan dolaşılmış, kış güneşinde kanallar boyunca yürünmüş, gece kuytu bir barın loşluğunda öpüşülmüş, köprülerden geçerken perdesiz evlere, zevkle döşenmiş salonlara bakılmış, tramvaylardan inilip başka tramvaylara binilmiştir. Ertesi gün, gövdeler birbirini yokladıktan, tanıdıktan, birbirine sarıldıktan, kenetlenip doyuma vardıktan sonra, belki hemen ertesi gün değil de bir gün daha sonra, evet bütün bunlar olup bittikten sonra, pencereden vuran Vermeer'in ışığında aynadaki solgun yüzün bir tezgâhtar kıza ait olduğu anımsanacak, hafta sonu eğlencelerinden fedakârlık edip biriktirdiği parayla ilk yurtdışı yolculuğunu Amsterdam'a yaptığı anlaşılacak, gülünüp geçilecek, belki omuz silkinecek, belki yeni bir aşka başlanacak, bu yolculuğun, otel odasının, Van Gogh'un anısı uzun yıllar unutulmayacak, ayrılık gelip çattıktan sonra bile bir iz, bir bakışın, bir sarılışın, bir ağlayışın anısı kalacak... Hayal gücüm çalışmaya başlamıştı. Aramızda bir elektriklenme olmuştu çünkü. Daha yolun başında, bir kadeh bir şey içmeden ısınmıştık birbirimize. Van Gogh ve Türkiye, bu iki lanetli isim bizi yakınlaştırmaya yetmişti.

Türkiye ve Van Gogh'un dışında pek bir şey konuşmadık yolculuk boyunca. Bu iki konu –çifte bela mı demeliydim yoksa–

beş saat boyunca güzel, yeni bir heyecana, bir çeşit baştan çıkarma, hoşa gitme çabasının ifadesine dönüşmüş, giderek bahanesi olmuştu. Bir ara sustuğumuzu anımsıyorum. O, kendi dünyasına dalıp gitmiş, belki de uyuklamaya başlamıştı; bense, hâlâ bir türlü çıkarmaya ikna edemediğim güneş gözlüklerinden geçen manzarayla oyalanıyordum. Giderek tekdüzeleşti manzara, sıkmaya başladı. Dalar gibi oldum. "Gibi" diyorum, çünkü uyumadım gerçekten. Hatta uyuklamadım bile. Birden aklıma, İtalya'da, sanırım Venedik'te, İkinci Dünya Savaşı sırasında benim yaşlarımda olan bir ihtiyar adamdan dinlediğim öykü geldi.

Kendisiyle Doclar Sarayı'nın tam karşısındaki Gioggia Kahvesi'nde tanışmış, iki çift laf edersek yalnızlığımızı bir an için de olsa unuturuz sanmıştık. Venedik ve İstanbul'da geçen bir roman yazıyordum o ara. Bu nedenle eski Serenissima Cumhuriyeti'nin başkentine gelmiş, kenar mahallelerden birinde, kanala bakan bir stüdyo kiralamıştım. Günlerim Correr Kitaplığı'nda geçiyordu. O ise savaştan sonra Roma'ya yerleşmiş, orada çoluk çocuğa karışıp kendine yeni bir hayat kurmuştu. Sonra, teker teker kaybetmişti sevdiklerini. "Önce" diyordu, "biz böyle kaynaşmış, ailecek seyahat ederken karım indi trenden. Benden çok daha gençti. Sonra kızım indi, onun ardından da oğlum. Kompartımanda yalnız kaldım. Artık bir gün benim de ineceğim istasyonu beklemekle geçiyor günlerim. Sahi, tren deyince aklıma geldi. Bakın dostum, yıllar önce başımdan geçen bir öyküyü anlatayım size. Savaş sırasındaydı. Amerikalılar Napoli'ye girmiş, kuzeye doğru ilerliyorlardı. Venedik, o yıllarda, henüz bugünkü kadar turist akınına uğramamıştı. Hayaletlerin değil gerçek insanların yaşadığı bir kentti. Santa Lucia'dan gece trene binmiş, Torino'ya, bir arkadaşımı görmeye gidiyordum. Müttefikler'in hava saldırıları çok yoğunlaşmıştı. Bu nedenle, gece ışık yakmadan işliyordu trenler. Lokomotifin bacasından fışkıran kıvılcımların bile görünmemesi için önlem alınıyordu. Zifirî karanlıkta yapılıyordu yolculuklar. Venedik'ten trene bindiğimde kompartımanda yalnızdım. *Laguna*'dan soğuk bir rüzgâr esiyordu. Kıştı. Bembeyazdı ortalık. Pencereden vuran karın aydınlığında uyuduğumu anımsıyorum.

Kompartımana dolan yolcuların gürültüsüyle uyandım. Padova'dan binmişlerdi. Kadınlı erkekli bir gruptu. Ama kimdiler, nasıl giyinmişlerdi, genç mi, yaşlı mıydılar, bilmiyordum. Karanlıkta hiçbirini tam olarak seçemiyordum çünkü. Yine de, tam karşımda oturanın bir kadın olduğunu, sesinden anladım. Bir süre sonra dizlerimiz değdi birbirine, sonra da dudaklarımız. Neyse, uzatmayayım. Karanlıkta uzun uzun öpüşmeye başladık. O öpüşün heyecanını unutamam hâlâ. Bir kadını ilk kez öpmüyordum ama, yüzünü seçemediğim, genç mi yaşlı mı olduğunu bilmediğim bir kadının dudaklarını dudaklarımda, dilini ağzımın içinde ilk kez hissediyordum. Bir hava akınında ölebilirdik. Belki hemen oracıkta, belki ertesi gün. Birbirimize çekilmemiz, karanlıkta soluklarımızı, sonra da dudaklarımızı, giderek ağızlarımızı birleştirmemiz, ondan bana, benden ona akan sıcaklığın, o çocuksu ve acemi telaşın nedeni buydu sanırım. Sonraları, evleninceye kadar birçok kadın girdi hayatıma, ne var ki, bir sonraki durakta trenden inen o meçhul kadını unutamadım. Ne yap et, yazdığın romana bu öyküyü de sıkıştır delikanlı. Bakarsın yakında ölürüm. Öykümün bilinmesini istiyorum, benimle birlikte mezara gömülmesini değil!"

Venedik'te tanıştığım ihtiyarın öyküsünü koymadım romana. Gerçi, yayımlandığında pek üzerinde durulmayan bir başka aşk öyküsü vardı o romanda, ama trendeki kadının öyküsü yoktu. Şimdi yeri geldiği için anlatıyorum. Her neyse, diyeceğim "Kuzey Yıldızı"nda güzel bir yolculuk yaptık birlikte. Ne dizlerimiz birbirine değdi ne de dudaklarımız. Acelemiz yoktu. Geceyi benimle geçirmek istediğinin işaretlerini çoktan vermişti bile. Akşama doğru, Amsterdam'a yaklaşırken, gece otelde devam etmek üzere ilk içkilerimizi trenin barında içtik. İçim içime sığmıyordu. Her yalnızlığın, karamsarlığın da bir sonu vardı demek, her yalnızlık bir başka yalnızlığa, her karamsarlık bir başka karamsarlığa ulansa da. Güneş gözlüklerini de çıkarmıştı sonunda. Masmavi, ışıl ışıl, biraz şeytanca parlayan gözleri vardı. Daha ne isterdim. Bir sevgili bulmuştum kendime. Sevdiğim bir şairin deyimiyle "düşman memleketi otel odasında" tek başıma uyanmayacak, evlerin

suya vuran suretinde ülkemi, Boğaz'ın yalılarını anımsamayacak, özlemden kahrolmayacaktım. Yüreğimi ısıtan bir genç kız olacaktı yanımda. Benimle birlikte kentin sokaklarında dolaşacak, kanal boyunca ağaçların çıplak dallarının arasından çocukluğumun küp oyuncaklarını anımsatan evlere bakacak, bana sürgünü, evsizliğimi, yurtsuzluğumu unutturacaktı.

Amsterdam'a vardığımızda ne mi oldu? Önce o indi trenden. Valizini alıp uzattığımda göz göze geldik. Mavi bakışlarındaki şeytansı parıltı iyice çoğalmıştı. Şimdi daha istekle bakıyordu sanki. Valizi çekercesine koparıp aldı elimden. Ben daha inmeden hızla uzaklaştığını gördüm. Kalabalığın içinden ona doğru gelen genç bir adama sarıldı. Bir süre ayrılmadan, öyle sarmaş dolaş kaldılar. Sonra el ele tutuşup çıkışa doğru yürüdüler.

2002

Gizli Aşk

O şiir uzun süre annemin dilinden düşmedi. Belki kendini buluyordu son dizede, belki babamla tango yaparken bile "kalbinde bir yaraydı mazi". Unutamadığı bir eski sevgili miydi onu böyle mahzun kılan, alıp geçmişe götüren. Yoksa bütün bunları yıllar sonra ben mi hayal ediyorum. Gerçeği hiçbir zaman bilemeyeceğim. Annem de benim gizli aşkımı öğrenemeyecek. Babamın ölümünden sonra hep yanımda, yakınımda oldu. Bir ömür boyu. Dile kolay, bir ölüm boyu. Şimdi yok artık. Öldü. Ölüm karanlık bir deniz gibi içine aldı onu, içinden çıktığım kadını kendi derinliğine çekti. Ölülerle konuşulmaz. Onlara içimizi de dökemeyiz. Mektup bile yazılmaz ölülere. Ne bir ses ne bir haber verirler.

Mesutmuş, kocasını seviyormuş,
Kendilerininmiş evleri.
Bir suçlu gibi ezik
Sana selam söyledi.

"Gizli Sevda"nın son dizelerini mırıldanıyorum. Bir taşra kenti canlanıyor belleğimde. Ya da İstanbul'un orta halli bir mahallesi. Hava kapalı da olabilir, günlük güneşlik de. Bunun pek fazla önemi yok. Ama yağmur yağmamalı. Yağmur yağarsa büyü bozulur. İki katlı, cumbalı eski İstanbul evlerinin büyüsü. Yeni evli bir çift kol kola girmiş yürüyorlar. Kadın şişmanca, güler yüzlü, bir hayli de neşeli. Koyu kırmızı, kadife bir giysi var üzerinde, başında kenarları kıvrılmış kocaman bir şapka. Adam ince, kendinden emin

ve suskun. Derken bir tanıdık çıkıyor karşılarına. Durup ayaküstü konuşuyorlar. Neden mi söz ediyorlar? Havadan sudan elbet. Daha çok da sudan, sulardan. Su, önemli bir konudur İstanbul'da. Hele mevsim yazsa, sular kesiliyorsa, uzayıp gidiyorsa koca yaz. Sonbahara daha çok varsa. Sonra, çekinerek bir eski arkadaşını soruyor kadın. Tanıdık "Bildiğin gibi" diyor. "Hiç değişmedi." Adam pek oralı değil. Ya da oralı değilmiş gibi davranıyor. Gözlüklerini çıkarıp siliyor. Yavaşça başını öne eğiyor kadın. Sonra yeni evlendiklerini, mutlu olduğunu söylüyor. Tam ayrılacaklarken, herkes kendi yoluna gidecekken, bir suçlu gibi ezik, selam gönderiyor eski arkadaşına.

Biliyorum, Necatigil'in şiirinde anlatıcı yolda yalnız yürürken rastlar tanıdığa. Eski arkadaşına selam gönderdiğinde yanında kocası yoktur. Ama ben, belki de anneme o yıllarda yalnız sokağa çıkmayı yakıştıramadığım için, yanında mutlaka babamın da olmasını istediğim için, ikisini kol kola yürürken hayal ediyorum. Zaten çok yaşamadı babam, ben küçükken öldü. Annemse ikinci kez evlenmedi. Babamdan önce, ya da onun ölümünden sonra, bir gizli sevda yaşayıp yaşamadığını bilmiyorum. Bana gelince, daha on dördüme basmadan başımdan geçen aşkın, annemin muhtemel "gizli sevda"sına pek benzemediğini itiraf etmeliyim. Ne de olsa kuşak farkı var aramızda. O Cumhuriyet çocuğu, bense "zamane" çocuğuyum.

Yatılı okuyordum. Beyoğlu'ndaydı okulumuz. Giriş yolunu çınarların gölgelediği üç katlı, sarı badanalı bir yapıydı. Alt katta yemekhane ve laboratuvarlar, ikinci katta dershaneler, üçüncü kattaysa yatakhaneler vardı. Geceleri kentin gürültüsü yatağıma kadar gelirdi. Yeşil, kırmızı, mor reklam ışıkları yansırdı tavana. Hayat dışarıdaydı. Dışarıda, yüksek duvarların ötesinde sinemalar, barlar, pavyonlar, İstiklal Caddesi'nin kalabalığında çok şık giyinmiş, eğlenceden dönen güzel kadınlar vardı. Nasıl da ulaşılmazdılar! Ergenlik çağına girmiş yüzlerce erkektik içerde. Dışarıya çıkamamanın, bir kızla el ele tutuşup sinemaya gidememenin hıncını dar avluda tek kale yaptığımız maçlardan alıyorduk. Top dayanmıyordu şutlarımıza, hamamda keselenirken sabun eli-

mizden kayıyordu. Hemen her gece, hayalimde soyunan, dolgun bacaklarını iki yana açıp üzerime çıkan, memelerini koklayıp ısırdığım kadınlarla sevişiyordum. Çarşafta sarı lekeler takvimden azalan yaprakların hızıyla birikiyordu. Serpilip gelişiyor, uzuyor, büyüyordum. Büyüdükçe daha çok arzuluyordum kadınları. Onlarla beraber olamadığım, gövdelerine dokunamadığım, yüzlerine bakmaktan bile utandığım için kahrolıyordum. Okul arkadaşlarımın çoğu gibi ben de her fırsatta erkeklik taslayan, içedönük ve utangaç bir yeniyetmeydim, diyeceğim.

Bir gün, benden büyük iki öğrencinin konuşmalarına tanık oldum. Tuvalette sigara içiyorlardı. Açık pencerenin dibine çömelmişlerdi. Bense lavaboda elimi yıkıyordum. İşim bitince yüzümdeki sivilceleri patlatmaya koyuldum.

– Boşuna uğraşıp durma, dedi biri, öyle her gece otuz bir çekersen sivilcelerinden kurtulamazsın!

– Sana ne, sen kendi keyfine bak, diyecek oldum.

– Şimdi alırım ayağımın altına, diye diklendi. Öteki daha anlayışlıydı. Bir sigara uzattı.

– Sen boş ver ona, dedi. Yak da ciğerlerin bayram etsin.

Alıp yaktım. Aralarında Deniz adlı bir kadından konuşmaya başladılar. İster istemez kulak misafiri oldum. Sivilcelerimle alay eden:

– Deniz gibisi yok, diyordu. Karıda bir muamele var, aklın durur.

– Ağzına da alıyor mu peki?

– Hem de nasıl. Altmış altıda onun gibi saksofon çalan yok.

– Patlamıyor mu ağzında?

– Hafta sonu bir tek atıp öyle gidiyorum.

O gece hep Deniz'i düşündüm. "Altmış altı"dan söz ettiklerine göre Beyoğlu'ndaki randevu evlerinden birinde çalışıyor olmalıydı. Ama cesaret edip hangisinde çalıştığını soramadım. Hem beni içeriye almazlardı ki. Büyü de gel deyip kovarlardı. "Fakülte" dediğimiz Zürefa Sokak'a gitmiştim birkaç kez, kapıdaki polis kulübesini görünce korkup geri dönmüştüm. Anneminki hariç, elim kadın eline değmemişti.

Deniz bir türlü çıkmıyordu aklımdan. Nasıldı acaba? Esmer mi, sarışın mı? Kumral mı yoksa? Şişman da olabilirdi, zayıf ya da balıketi de. Bu "balıketi" deyimini pek sevmem. Balığın eti olur mu hiç? Olsa olsa kılçığı olur. Bir de kafası. *"Qu'est-ce que c'est?"* "Kes kafanı gir kümese!" Fransızca öğretmenimiz Matmazel Garcin'le böyle alay ederdik. Sınıfta dolaşırken, arkadan eteğinin altından ayna tuttuğumuz da olurdu. Ya görmezden gelir ya gerçekten farkına varmazdı. Gözlerini de hep kaçırırdı bakışlarımızdan. Öylesine utangaçtı Matmazel, okulun tek kadın öğretmeniydi. Belki onu da anlatırım bir gün, arkasından neler konuştuğumuzu, nasıl yakası açılmadık sözler söylediğimizi, hayallerimizi süslerken o kuğu kadar uzun, beyaz boynunda ısırılmadık yer bırakmadığımızı itiraf ederim. Ama o yıl, on dört yaşımın baharında yalnızca Deniz var düşlerimde. Onunla yatıyor onunla kalkıyorum. Gece, onun şişman, zayıf ya da "balıketi" gövdesiyle, esmerliği, sarışınlığı, kumrallığıyla doyuma varıyorum. Tek bir kadın değil Deniz, birçok kadının, hayal edebileceğim tüm kadınların bileşimi. Kimya laboratuvarında deneylerden o çıkıyor, cebir dersinde kurduğum denklemlerden de. Ona şiirler düzüyor, öyküler yazıyorum. Ve kimseye, kendime bile itiraf etmekten korkuyorum Deniz'i sevdiğimi, teneffüslerde, etütlerde, derslerde onu düşündüğümü, yatakhanede onunla sabahladığımı.

Hafta sonu ver elini Siraselviler'deyim. Girişinde hiçbir şey yazmayan, 66 numaralı eski binanın merdivenlerini çıkıyorum soluk soluğa. Çatı katına vardığımda kapı kendiliğinden açılıyor. İçersi karanlık. Sofaya doğru yürüyorum. Orada, tavandan sarkan çıplak ampulün ölü ışığında oturan kadınlar var. Boyalı, güzel, yarı çıplak kadınlar. Deniz'i soruyorum. "O burada oturmaz" diyorlar. "Şu odaya gir, bekle." Gösterdikleri oda koridorun ucunda. Koşarcasına oraya doğru yöneliyorum. "Deniz kocan geldi!" diye bağırıyor bir ses. Odanın kapısı kapalı. Üzerinde "Deniz yukarda" diye yazıyor. Daha yukarsı yok ki, çatı katındayız. Kapıyı tıklıyorum, kimse cevap vermiyor. Daha hızlı çalmaya, yumruklamaya başlıyorum, yine cevap yok. Tekmeliyorum derken, bağırıp çağırıyorum ama nafile. "Deniz kocan geldi kalk hadi!" diyor yaş-

lı bir kadın sesi. Koridorda Mama'nın gölgesi beliriyor. Yarı karanlıkta yaklaşıyor gövde, korkup bir köşeye büzülüyorum. Kapının önüne geldiğinde beni görüyor Mama. "Pek de salbırsızmışsın" diyerek gülüyor gevrek sesiyle, "ananın karnında dokuz ay nasıl durdun! Burada bekle biraz. Deniz yukarıya çıktı, gelir az sonra." Büzüldüğüm yerde beklerken uyanıyorum. Yatakhane buz gibi. Kalk zilinin çalmasına çok var daha. Pencereden vuran donuk aydınlıkta üşüyorum. Deniz gel artık, ısıt beni!

Hafta sonu ver elini Sıraselviler'deyim. Yine 66 numaralı binanın çatı katında. Sofada oturan kadınlara yaklaşıp "Deniz hanginiz?" diye soruyorum. "O artık burada çalışmıyor, çoktan tövbeci oldu" diyorlar. Barda oturan Mama "Sonya'yla çık. O da iyi saksofon çalar" diyor sigarasının dumanını üfleyerek. Elimdeki kitabı Mama'nın suratına fırlatıp giriş kapısına yöneliyorum. Tam çıkacakken bir el yapışıyor enseme. Dönüp bakıyorum. Pos bıyıklı, irikıyım bir herif. Harçlıklarımdan biriktirdiğim parayı cebimden almadan önce bir yumruk yapıştırıyor. Yere yıkılıyorum. Uyandığımda yatakhanedeyim yine. Sabaha daha çok var. Gece lambası da sönmüş, ortalık zifîrî karanlık. Derken, yavaşça gün ışıyor. Yine donuk bir aydınlık vuruyor içeriye. Yine üşüyorum. Deniz'i istiyorum yanı başımda. Gelip bu yatakhaneden kurtarsın beni. Sarıp sarmalasın, kendi evine götürsün. Yatırsın, sirkeyle bir güzel ovsun her yerimi. Pezevengin vurduğu yerden kan sızıyorsa, o yumuşacık, uzun parmaklı elleriyle silsin.

Aradan bir yıl geçti. Uzun süre içime attığını, en yakın arkadaşımdan bile sakladığım sırrımı, karabasanlarım ile hayallerimin kadınını gördüm sonunda. Onunla 66 Pansiyon'un loş odalarından birinde hazzı paylaştım. "Orospular müşterileriyle zevk almazlar" demeyin, Deniz kendi adıyla çalışan ermiş İstanbul orospularındandı. İlk aşkımdı diyemem ama, ilk kadınımdı. Esmerdi. Kocaman, kırmızı bir ağzı, etli dudakları, güzel dişleri vardı. Balıketiydi. Her ilk kadın gibi gizli bir defineydi, diyeceğim. Hâlâ yaşıyorsa çoktan tövbeci olmuştur. Ölmüşse Allah rahmet eylesin!

2002

Firûze Sularda

Ben yalının ikbal günlerini görmedim, ama Boğaz'ın kuytu koylarından birine, meşe, kestane, servi, manolya, mazı ağaçlarının gölgelediği deniz kıyısına yapıldığı eski zamanlardan bu yana başından geçenleri, içinde yaşayan insanların öykülerini Çengelköy'ün yaşlılarından çok dinledim. Onlar da kendi aile büyüklerinden dinlemişlerdi. Yalının ilk sahiplerinden, Gürcü asıllı bir köleyken kethüdalığa, sonra kaptanıderyalığa, derken vezirliğe, sonra sadrazamlığa, azledildikten sonra Bosna valiliğine, sakalının tellerinden çok kabahatleri affolunduktan sonra yine sadrazamlığa terfi eden, sonra yine azledilip Boğaz'ın mavi ve serin sularından uzakta, Hicaz çöllerinde ölen, cariye düşkünü Koca Yusuf Paşa'nın öyküsü örneğin. Onun yağlıboya bir portresini Topkapı Sarayı'nda görmüştüm. Samur kürklü beyaz bir kaftan giymiş, başına kallavi sadrazam kavuğunu geçirmişti. Devir değişmişti ne de olsa. Devlet erkânı balkabağı büyüklüğünde Horasanî kavuk giymekten vazgeçmiş, dalından yeni koparılmış dev armut biçiminde, kafayı ve yüzü yuvarlamayıp uzatan, yukarıya doğru çeken, Horasanî sarıktan daha gösterişli ve çok daha ağır, kallavî kavukta karar kılmıştı. Gür sakalı kartopu gibi yuvarlak, mavi gözleri çakmak çakmaktı. Sağ elinde sadaret mührünü tutuyordu. "Başıma her ne hal gelse de ben yine sadrazamım!" der gibi. Sonra, bordaları yaldızlı, iki sıra koyu lacivert, mor, siyah, yeşil şeritli, kıçlarında kırmızı perdeli, sırma saçaklı köşkleri, burunlarında gümüş kartallarıyla yalıya uğrayıp hanımları mehtaba çıkaran, Göksu'ya bülbül dinlemeye götüren saltanat kayıklarının hurdaya bile çıkarılmadan un ufak dağılışlarının, bir dönem-

le birlikte yok oluşlarının, yerlerini yandan çarklı, martılar kadar beyaz Şirket-i Hayriye vapurlarına bırakışlarının öyküsü. Özenle boyanıp cilalanmış davlumbazlarından ak köpükler çıkaran bu vapurları da Boğaz'da değil İsviçre'de, karlı dağlarla çevrili Leman Gölü'nün müzesinde görebildim ancak. Denize çift kanat çıkmalı, eli böğründe payandalarla destekli yalının zamanla yıkılmaya yüz tutuşuna, önce kiremitlerinin, sonra kırmızı aşı boyasının dökülüp kubbe çatısının çöküşüne de tanık olmadım. Divanhanenin döşemesinden denizin görülmeye başladığını, tavan nakışlarının kayan yıldızlar gibi teker teker düştüğünü, çürüyen tahta kapıların gıcırtısını, kayıkhanenin yosunlu duvarlarında uğuldayan poyrazı, granit taşlarının hırçın dalgalarla savaşını tahmin edebiliyorum. Fırtınalı günlerde denizin arka bahçeye doğru toprağı yutarcasına ilerleyişini de. Limonlukta bin bir itinayla yetiştirilen bitkiler çoktan kurumuş, saksılar kırılıp parçalanmış, bir zamanlar kalfaların şimdi futbol sahası olan Çengelköy bostanından satın aldıkları meyve ve yemişlerin, çekirdeksiz narlar ile Arnavutköy çileklerinin, körpecik salatalıklar ile çakal eriklerinin korunduğu kiler yıkılmıştır. Ocağında yaz kış kazan kaynayan mutfak da. Bahçedeki şeftali ve ceviz ağaçları çiçeğe durmuyordur artık, kuyunun çevresinde açan papatyaları, akşamsefaları ile hatmileri, gonca gülleri ayrıkotları boğmuştur. Dallarına salıncak kurulan atkestanesi duruyordur belki, yazın gölgesine kilim serilip oturulan dut ağacı da. Ama yalının tüm müştemilatıyla birlikte harap olduğunu, çürüyüp dağılmaya başladığını hayal edebiliyorum. Ben bu çöküşün tanığı değilim, Çengelköy'ün eski sakinlerinden dinledim her şeyi...

Neyse ki Boğaz'a taşındığımız yıl, Lale Devri'nden kalma yalı da onarılmaya başlandı. Kısa sürede eski görünümüne kavuştu. Bahçesinde çırağan âlemleri düzenlenmiyordu belki, kayıkhanesi artık kullanılmıyor, arabalığında yaylı arabalar barınmıyor, kapısında hizmetkârlar el pençe divan durmuyorlardı. Ama yapı, eski biçimiyle, mimarî özelliğinden hiçbir şey yitirmemiş olarak, –selamlığı çoktan taşa toprağa karıştığı için yalnızca haremliğiyle– ayağa kalkmıştı. Bu duruma en çok Çengelköy'ün ayaktakı-

mının sevindiğini anımsıyorum. Onlara hem yeni bir sohbet konusu çıkmış hem de bir iş kapısı açılmıştı.

Onarım çalışmaları biter bitmez, önceden duyduğumuz gibi yalının satılmadığını, yaz aylarında çok zengin bir işadamının eski eşine kiralanacağını duyduk. Bu genç kadının ülkenin en varlıklı ailelerinden birinin oğluyla yaşadığı büyük aşkı, fırtınalı beraberliklerini, kıskançlık yüzünden boşanmalarını, kadının aldığı yüklü nafakanın tutarı üzerine yapılan spekülasyonları magazin basınından izlemiştik. Yeni kiracı daha mayıs çıkmadan, erguvanlar açar açmaz yalıya taşındı. Bahçe kapısının önüne bir bekçi kulübesi yerleştirildiğini, çatıya kocaman çanak antenlerin konulduğunu, yalıya üniformalı şoförleriyle Mercedeslerin, BMW'lerin gidip gelmeye başladıklarını gördük. Gördük diyorum, çünkü bu olup bitenleri, yalının yeni kiracısı ile konuklarını merak eden yalnızca ben ve Çengelköylüler değildik. O yıllarda çok sevdiğim bir gazeteci dostum da gelişmeleri izliyor, skandal kokusu almış paparazzi gibi hop oturup hop kalkıyordu. Sonunda genç kadının yalnızca tanıdıkları arasına değil yatak odasına bile girmeyi başardı, yaz boyunca yalıda düzenlenen partilerin dökümünü bir magazin gazetesinde çarşaf çarşaf yayımladı. Röportajda yalının yeni kiracısı haremde yaşayan bir haseki gibi bağdaş kurmuş poz veriyor, Avrupa'nın en ünlü terzilerine ısmarlanan geleneksel Osmanlı giysileri içinde gülümsüyor, erkekleri baştan çıkararak eski eşinden öç aldığını, o dönemin ünlü şarkısındaki gibi kaybolan yıllarını geri almaya çalıştığını üstelik her gece bir başkasıyla olmanın onu gençleştirdiğini, nicedir gereksinim duyduğu özgüvene kavuşturduğunu, nasıl Osmanlı padişahları haremlerindeki kadınların efendisiyse kendisinin de yalıya ayak basan her erkek üzerinde –nasıl derler, *cuissage* nu?– evet "cuissage" hakkı olduğunu söylüyordu. Gazeteci dostum bu terimin altına bir dipnot düşmüştü. Feodal derebeylerinin, toprakları üzerinde yaşayan tüm yeni gelinlerin kızlıklarını alma hakkına sahip olduklarını, ama uygulamada bu hakkı evlenecek kızın kocasına devrettiklerini belirtiyordu.

Yaz boyunca tüm Çengelköy, yalıda verilen partilerin dediko-

dusuyla çalkalandı. Zenginin parası yoksulun çenesini yorar, demişler. Doğru. Çırağan eğlencelerini aratmayan debdebeyi, en pahalı Fransız şaraplarıyla "long drink"lerin su gibi aktığı, bir tek kuşsütü eksik sofraları, önünde rıhtımı olmayan yalının yan bahçesine yanaşan yatları, sabaha dek süren cümbüş yorgunlarının sarmaş dolaş eve dönüşlerini kimimiz eleştirdi, görgüsüzlük hatta provokasyonla suçladı, kimimiz bu "dolce vita"ya erişemediği için hayıflandı. Kiminiz de, hiç olmazsa bir kez davet edilebilmek umuduyla araya tanıdıklar, eski dostlar, güç odakları koymaktan bile çekinmedi. Şöyle ya da böyle, o yaz Çengelköy'ün, hatta tüm İstanbul'un gündemine Sadullah Paşa Yalısı'nda olan bitenler gelip yerleşti. Günler kısalmaya başlayıp güz kapıyı çaldığında, yalıda görkemli bir "yaza veda" partisinin verileceğini duyduk. Gazeteci dostumun sayesinde ben de davet edildim bu partiye. Önce gitmemekte kararlıydım. Sonra, yalının içini görmek istediğimden, ne yalan söyleyeyim kiracısını da biraz merak ettiğimden, fikir değiştirdim. Gazeteci dostum aslında bizimkinin –çok samimi olduktan sonra genç kadına "bizimki" demeye başlamıştı– yatağına girmek amacıyla kararsız gibi davrandığını, böylece son anda gelerek şansını denemenin konukları ağırlayan tarafın, yani ev sahibesinin gözünde beni daha cazip kılacağını, bütün bunları en ince ayrıntısına dek hesaplayarak bir sürü yalan yanlış gerekçe uydurduğum için de utanç duymam gerektiğini düşünüyordu. O tadına bakmıştı yalıçapkınının, sıra bendeydi. Burada "yalıçapkını"nın, "bizimki"nin tersine ufak ve tombul, mavi tüylü bir kuş olduğunu, insanlardan ürküp kaçtığını, ya çatının kırmızı kiremitlerinde ya da bahçedeki atkestanesinin dallarında vakit geçirdiğini, özellikle dişisinin havada geniş daireler çizerek alçala yüksele uçtuğunu belirtmeme bilmem gerek var mı? Boğaz kuşları arasında yalıçapkınıyla aynı boyda ama ondan daha evcil, kahverengi bir kuş olan "kuyruksallayan"ı da anmalıyım bu arada. Biliyorsunuz, eskilerin deyimiyle "teşbihte hata olmaz". Genç kadına, yalıya dadanan kuşlardan, bu arada yalıçapkınından söz edebilirdim ama, işi kuyruksallayana dek götürmeme terbiyem izin vermezdi. Onun için konuyu –kuşlar ve kadınlar gibi Boğazi-

çi kadar derin bir konuyu– ancak burada, okurla paylaştığım bu satırlarda ele alabiliyorum.

Gece iki dirhem bir çekirdek giyinerek gazeteci dostumun arabasıyla yalıya gittik. Bekçiye davetiyelerimizi gösterip bahçeyi geçtik, oradan giriş katının sofasına çıktık. Görünürde kimseler yoktu. Denize bakan büyük pencerenin tam karşısındaki büyük hücreye bir İstanbul manzarası resmedilmiş, kapı pervazları, hücrenin çevresindeki kavukluklar Edirne işi nakışlarla süslenmişti. Tavanda bin bir çeşit çiçekler açıyor, göz alabildiğine çayırlar, otlar göveriyor, mermer çeşmelerin oluklarından sular akıyordu. Kendimi hiç beklemediğim bir anda, rahat, huzur verici bir ortamda bulmuştum. Günbatımında, pencereden vuran kızıl ışıkta, duvarlarda oynaşan dalgalar dahil her şey biraz gerçekdışı gibiydi. Aşağıda fazla oyalanmadan çifte merdivenden yukarıya, ikinci kata çıktık. Ev sahibesi açık büfenin önündeydi. Garsonlara emir yağdırıyor, son hazırlıkları gözden geçiriyordu. Fasıl heyeti, tavanı gök kubbeyi andıran büyük sofanın kuzeyinde, merdiven üzerindeki şahnişinde yerini almıştı. Biz içeriye girip tanışır tanışmaz, eski Türk musikisinden bir eseri, belki III. Selim'in bestelerinden birini çalmaya başladı. Ev sahibesi bronzlaşmış, bakımlı gövdesini tüm hatlarıyla gösteren beyaz bir dekolte elbise giymişti. Kendisine, dostumun röportajıyla birlikte yayımlanan fotoğrafındaki saray kıyafetini bu akşam neden giymediğini sorduğumda gülümsemekle yetindi. Sırdaşça bir yakınlık, bir çeşit gizli davet vardı gülümseyişinde. Ya da, dostumun bir gecelik sevgilisi olduğunu bildiğimden, bana öyle geldi. Sofa davetlilerle dolana dek, bir süre havadan sudan konuştuk. Gerçekten güzel bir kadındı. Esmer, uzun boylu, tam kıvamında makyaj yapmış, pahalı takılarını en gerekli bölgelere yerleştirmiş, zeki bakışlı, olgun bir kadın. Teni de görünüşü gibi yumuşak olmalıydı. Kaygan, sıcak ve onun yaşındaki tüm zengin kadınların tenleri kadar yumuşak. İlk bakışta çekim alanına girmiş, bunu ona belli etmemek için de hemen bir içki alarak sofadaki minderlerden birinin üzerine oturup günbatımına dalmıştım. Karşı kıyı, batan güneşin ışığında giderek kararan bir tiyatro dekoruna benziyordu. Az son-

ra, oyun başladığında, önemli ayrıntıların üzerine düşecekti ışık; bir duvarı, bir evi, belki pencerede soyunan yalnız bir kadının siluetini aydınlatacaktı. Orada böyle yalnız, çevremde olup bitenlerle ilgisiz ne kadar kaldığımı pek iyi anımsamıyorum. Yanıma gelip, elinde içki kadehiyle bana yalıyı gezdirmeyi ne zaman önerdiğini de. Sonrasını çok iyi anımsıyorum ama. Bir düşten, aykırı bir duruştan çekip almıştı beni. Yalının eski günlerine, eski sahiplerinin dünyasına götürmüştü. Oysa önümüzde yaza veda ettiğimiz upuzun bir gece vardı, onunla şimdiyi yaşayacağımı, gecenin getirdiği hazlarla yetineceğimi sanmıştım. Fasıl heyeti çalmayı sürdürüyor, konuklar sofaya sis perdesi gibi çöken sigara dumanında yüksek sesle konuşuyor, gülüşüp şakalaşıyorlardı. Sofayı geçip yalının güneydoğu ucundaki odada kaybolduğumuzu fark eden olmadı.

Odaya girer girmez ışığı yaktı. Pembe duvarların tam ortasındaki hücrede resim aydınlandı. Arkada yeşillikler içine yayılmış köşkleri, küçük sivri kuleleri, kurşun kubbeleri, surları ve sabah alacasında pembe göğe yükselen Kubbealtı'sıyla Topkapı Sarayı'nı tanıdım. Önde, deniz kıyısında, soldan sağa bir "sahilsaray" tüm resmi kaplıyordu. Deniz galyotlar, baştardeler, çektirmeler, sığ sularda kullanılan kancabaşlar, kadırgalarla doluydu. Bayraklar direklere çekilmiş, yelkenler açılmıştı. Belli ki sefere çıkmak üzereydi donanma.

– Bakın, dedi, size belki de bildiğiniz bir şeyi hatırlatayım. Sahilsarayın cephesinde gördüğünüz kemerli pencerelere, güzellerin çift kaşlarına benzedikleri için "dü-bâlâ beyt" denirmiş. Lale Devri kasırlarının mimarî bir özelliği. Demek ki yalı, resimde görülen sahilsaraydan önce yoktu. Bu hesaba göre XVIII. yüzyılın ikinci yarısında, büyük bir olasılıkla I. Abdülhamid zamanında yapıldığı anlaşılıyor.

Nasıl da yumuşaktı sesi. Bilgi veriyor ama bilgiçlik taslamıyordu. Doğrusu çok şaşırmıştım. Renkli basınımızın magazin sayfalarından düşmeyen kadın gitmiş, yerine bir öğretmen, bir "hace-i evvel" gelmişti. Ne var ki gözüm resimde değil, gövdesinin muntazam hatlarındaydı. Biraz da içkinin verdiği cesaretle:

– Peki bu kürekler açıkta bir şey görmüşler gibi neden böyle havaya kalkmış?

– Çünkü, diye fısıldadı, Küçük Çelebizade'nin deyimiyle, dinimizin emrettiği üzere "zevrak-ı hilal peykerler"de kimse görülmez. Halbuki, kürekleri havada resmedilmişlerdir. Fakat kürekleri kaldıran eller nihandır.

Aman Tanrım! Ben ne bekliyordum o ne anlatıyordu. Birden kabalığımdan utandım, yerin dibine geçtim. Hiçbir şey olmamış gibi sürdürdü konuşmasını.

– Bu resimlerden ikinci katın tüm odalarında da var. Ama izin verirseniz konuklarımın yanına döneyim. Onları uzun süre yalnız bırakmam doğru olmaz.

Birlikte sofaya girdiğimizde tüm bakışlar üzerimizdeydi. Gazeteci dostum "Bu gece duhul cepte keklik" dercesine göz kırptı. Dersini bilmeyen, öğretmenin karşısında kızarıp bozaran yeniyetme bir öğrenci gibi yere diktim bakışlarımı. Kimsenin yüzüne bakmaya cesaret edemiyordum. Neyse ki fasıl şahnişini terk etmiş, konukların çoğu ya hava almak için bahçeye ya da sevişmek için odalara dağılmışlardı. Sofada neredeyse yalnızdık. Bir süre sonra, ev sahibesinin yanına gidip, özür dilercesine:

– Biliyor musunuz, dedim, pembe odadaki resimden çok etkilendim. Bu oda, yalının eski sahiplerinden Koca Yusuf Paşa'nın odasıydı herhalde.

– Nereden anladınız?

– Kaptanıderyalık yaptığı için yalısında da donanmayla yatıp kalkmak istemiştir, diye düşündüm. Topkapı Sarayı'ndaki yağlıboya portresi geldi aklıma. Başındaki kallavî sadrazam kavuğunu görür gibi oldum. Söylenenlere bakılırsa cariye düşkünüymüş.

– Ya kalkık duran kürekler? Onlar da cariye düşkünü olduklarını için mi bu pozisyondalar?

– Özür dilerim. Kabalık ettim az önce.

– Estağfurullah! Ben firûze sularda salınan saltanat kayıklarını tercih ederim, kürekleri havada kadırgaları değil!

Onunla başa çıkamayacağımı anlamıştım. Düpedüz alay ediyordu benimle. Ya da gerçekten ciddiydi. Eski bir İstanbul hanım-

efendisiydi de ben değerini anlayamamıştım. Paparazzilerin, magazin sayfalarının, mahalle dedikodularının kurbanı olmuştum.

– Siz günümüz kadınlarının örnek almaları gereken gerçek bir hanımefendisiniz, diyebildim.

– Bakın, dedi, size bir itirafta bulunmak istiyorum. Ben gerçekte bir hanımefendi değil, çapkın bir kadınım. Bunu herkes gibi siz de biliyorsunuz. Ama bugün yalıyla ilgili bir kitap geçti elime. Merakla okudum. Sadullah Paşa'nın talihsiz eşi Necibe Hanım'ın öyküsünden çok etkilendim. Artık onun gibi ömrümün sonuna dek sevdiğim erkeği bekleyeceğim. Şu rahlenin üzerinde duruyor o kitap. Alın siz de okuyun.

Bir kahkaha savurduktan sonra gazeteci dostumun koluna girip sofaya açılan odalardan birinde gözden kayboldu. Orta yerde hani ne derler –sap gibi mi?– kalmıştım. Minderin üzerine çöktüm. Garsonlar büfeyi çoktan toplamış, çekip gitmişlerdi. Dışarda sabah oluyordu. Uçuk bir kızıllık gelip durmuştu pencereye. Orada, gök kubbeli basık tavana vuran suların kıpırtısında, Sadullah Paşa ile Necibe Hanım'ın öyküsünü okurken canının acıdığını, yalının bir köşesindeki sandıkta unutulmuş hançerin görünmez bir el tarafından yüreğime sokulduğunu hissettim.

2002

Sadullah Paşa ile Necibe Hanım

Eski vezirlerden Ayaşlı Esad Muhlis Paşa'nın oğlu Sadullah Rami, Ankara Valisi Vecihi Paşa'nın kızı Necibe Hanım'la evlendiğinde paşalığa terfi etmiş miydi, bilmiyorum. Ama etmiş olduğunu düşünüyorum. Böylece, Sadullah Paşa'nın kendisinden çok daha genç bir kadınla, büyük bir olasılıkla da görücü usulü evlendiğini söyleyebiliriz. Necibe, Paşa'nın koynuna girdiği ilk kadın değildi elbet, ama en deneyimsiziydi. Söylemeye bile gerek yok. O güne dek eli erkek eline değmemişti. Paşa yalıda her gece, pembe odanın geniş yatağında, atlas yorganın altında Necibe'nin körpe, beyaz gövdesine bir yunus gibi dalıp çıkarken her kıvrılışta, her inleyişte, hadi doğrusunu yazayım, Necibe'nin yumuşacık kadınlığına her giriş çıkışta, eşini kendisine biraz daha bağladığını, kul köle ettiğini biliyor muydu acaba? Bildiğini varsayalım. Varsaymak da yetmez. Pembe odaya bir geceliğine konuk olup sevişmelerine tanık olalım.

Zemheri ayındayız. İstanbul kar altında. Karayel kayıkhanenin yosunlu duvarlarında, kapısı nasılsa aralık kalmış kilerde, sofanın merdiven altlarında uğulduyor, çatının kiremitleriyle birlikte kar tanelerini de uçuruyor. Bahçede ağaçlar yapraklarını dökmüş çırılçıplak. Bir tek gemi yok görünürde. Ne yandan çarklı bir vapur, ne bir yelkenli, ne de odun yüklü çektirmeler. Necibe yemekten sonra hizmetkârlara mavi çinili, büyük sobayı yakmalarını buyurmuş, pembe geceliğiyle sofadaki divana, kuştüyü yastıkların üzerine uzanmış Paşa'yı beklemekte. Hotozunu çıkarmış, siyah saçlarını omzuna dökmüş. Bir su perisi kadar güzel. Ama Paşa Pera'da, karısından daha güzel olmasa bile çok daha deneyim-

li bir Rum dilberiyle gönül eğlendirmekte. Karafakideki rakısını bitirip Eleni'yle seviştikten, onunla her türlü aşk oyununu denedikten sonra, Mama'ya bolca bahşiş bırakıp öyle dönecek yalıya. Yolda, kocaman bir kafes altında saklı çarklarını akıntıya karşı döndüren arabalı vapurda, soğuktan titreyen atlar ile geviş getiren mandaların arasında, arabasından inmeden bir sigara yakacak. Aklında genç ve güzel karısı. Aklında onu her gece, çini sobada yanan meşe odunları ile pırnal köklerinin çıtırtısını dinleyerek bekleyen Necibe. Necibe'nin küçük, diri memeleri, kendini öyle kolay teslim etmeyen küçük, asi gövdesi.

Paşa sofaya girer girmez fesini çıkarıp kavukluğa yerleştiriyor. Kılıcını, çizmelerini, madalyalarla kaplı üniformasını da çıkarıyor sonra. Ayaklarına terlik, başına takke giyiyor. Artık bambaşka biridir. Evinin erkeği munis bir koca. Necibe'yi alnından öperken pembe geceliğin ona çok yakıştığını fısıldıyor kulağına. Birlikte pembe odaya geçiyorlar. Duvardaki resim kandillerin ışığında belli belirsiz. Paşa havaya kalkmış kürekleri seçebiliyor karanlıkta. Eleni'yi düşünüyor. Düşünür düşünmez de, uzun donunun altında kıpırdıyor erkekliği. Sertleşip dikiliyor. Sabaha dek inmeden Necibe'yi inletip bağırtacak, ona her dalışında yepyeni, o ana dek tatmadığı hazlar yaşatacaktır artık. Evet, burda keselim. Şimdilik bu kadar kurgu yeter.

Nereden mi biliyorum bütün bunları? M. Galib'in hicrî 1327'de yayımlanan, Latin harfleriyle de yeniden basılmayan *Sadullah Paşa yahut Mezardan Nida* adlı kitabından değil elbet. O kitaba ulaşamadım bir türlü. Dolayısıyla iki âşık hakkında pek az bilgiye sahibim, kaynaklarım sınırlı. Boşlukları, belgelerde yer almayan ayrıntıları hayal gücümle doldurmam gerekiyor. Söz konusu kitabı çat pat okusaydım ya da eski harfleri benden daha çabuk söken birine okutsaydım bile, Sadullah ile Necibe'nin ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi edinemezdim. Bu gibi konular mahremdir, pek kurcalamaya gelmez. Evliliklerinin bilmem kaçıncı yılında, V. Murad üç aylığına tahta geçince, bir kayık gönderip Sadullah Paşa'yı saraya çağırarak mabeyin başkâtipliğine getirdiğini biliyorum ama. Bu konu ulaşabildiğim tüm belgelerde kayıtlı. Paşa'nın

ticaret nazırlığına getirildiği, Abdülhamid tahta geçtikten sonra gözden düşüp Berlin Sefirliği'ne gönderildiği de.

İmparatorluk tarihinin en büyük siyasî ve askerî krizlerinden birinin yaşandığı 1878 yılında, Berlin Muahedesi'ni imzalayanlar arasında Sadullah Paşa da bulunuyor. Bunu A. von Werner'in yaptığı karakalem resimden biliyoruz. Lord Odo Russell, Lord Salisbury ve Von Bülow'la birlikte Karatodori ve Mehmed Ali Paşalar da var o resimde. Von Bülow olan bitenle hiç ilgilenmiyormuş gibi, masaya arkası dönük, bir koltuğa oturmuş başka yere bakmakta. Sadullah Paşa, başında fesi, göğsünde silme madalya, el kol hareketleriyle İngilizlere bir şeyler anlatmaya, onları ikna etmeye çalışıyor. Karşısında Karatodori Paşa, sol eli pazarlık masasının üzerinde, sağ elinde kuştüyü kalem, anlaşmayı imzalamak üzere. Az sonra Balkanlar'ın çok büyük bir bölümü çıkacak elden. Romanya, Sırbistan ve Karadağ bağımsızlıklarına, Bulgaristan özerkliğe kavuşacak. Avusturya ordusu Bosna-Hersek'i işgal, Müslüman halkın mal varlığını talan edecek. Kıbrıs İngilizlere, Ardahan ve Kars Ruslara verilecek. Sadullah Paşa'nın doğduğu Erzurum da elden gidecek. Evet, Nene Hatun'un bir elinde orak ötekinde Kuran, Moskof'a saldırdığı Erzurum bile. Etrafımı yıkmam diyen Tuna Nehri pekâlâ akmaya başlamıştır çünkü, onun böyle deli dolu, çamurlu çamurlu aktığına, daha sonra Viyana sefiriyken Sadullah Paşa da tanık olacaktır. Plevne'den çıkmam diyen şanlı Gazi Osman Paşa ise, düşman Tuna'yı atlayıp karakolları yokladığında, teslim bayrağını çekecektir. Milyonlarca Türk yollara dökülecek, çoluk çocuk sıska mandaların izinde arabalara doluşacak, çoğu İstanbul'a varamadan kırda kuşa yem olacaktır.

İmzadan sonra Prusya Sarayı'nda verilen baloya Osmanlı sefiri Sadullah Paşa da davetliydi. Kederinden kahrolsa da, 93 Harbi'nin ağır yenilgisini içine sindiremese de, baloya gitmek zorundaydı. Yabancı sefirler ile yüksek rütbeli subayların çok şık giyinmiş güzel kadınları kristal avizelerin altında fır döndürdükleri, *Mavi Tuna*'nın ezgisiyle şampanyaların patlatıldığı salonda bir köşeye çekilmiş, öyle yapayalnız duruyordu. Saç ve sakalını kı-

saltmış, madalyalarını takmanuştı. Onun bu mahzun hali, Almanya Veliahdı Friedrich Wilhelm'in hanımı, Kraliçe Victoria'nın kızı Prenses Sophia'nın gözünden kaçmadı. Paşa'yı yanına çağırtarak ilgi gösterdi. Ne var ki, belki yakışıklılığına kapıldığından, belki de onu teselli etmek istediğinden, valse kaldırmaya kalkışınca ortalık karıştı. Sadullah Paşa dans etmesini bilmiyordu çünkü. Hem koskoca Osmanlı paşası böyle köçek gibi oynayamazdı. Dans etmek, bu yaban ellere gelmeden önce sabahladığı Rum mamanın pansiyonunda çalışan kızların işiydi. Eleni düştü aklına. Sonra Necibe'yi anımsadı. Yıllardır yalının sofasındaki kuştüyü minderde yolunu gözlüyordu. Ona sarılmak, kucaklayıp pembe odaya götürmek, orada atlas yorganın altında genç karısıyla doyasıya bir vuslat yaşamak istedi. Prensesin önerisini yalnızca şahsına değil, temsil ettiği zat-ı şahanelerine de yapılnuş bir hakaret saydığından, hiç kimseyi selamlamadan terk etti baloyu.

Lamartine'in "Göl" adlı şiirini de ya Berlin'de, ya da uzun yıllar kaldığı Viyana'da Türkçe'ye çevirmiş olmalı. O şiirde kendi dramını, sürgünde geçmek bilmeyen ama yine de geçip giden zamanın yavaş akışını, kapalı gökyüzüne bakarken duyumsadığı yalnızlığı, "daüssıla"yı buluyordu anlaşılan. Dönüşsüz bir sefere çıkmıştı, ne yol belliydi ne iz. Kaderde İstanbul'u görmeden, Necibe'ye son bir kez sarılamadan ölmek de vardı.

Ebedî gecesinde bu dönüşsüz seferin
Hep başka sahillere doğru sürüklenen biz
Zaman adlı denizde bir gün, bir lahza için
Demirleyemez miyiz?

Sadullah Paşa, Abdülhamid'in kuruntusu yüzünden bir daha İstanbul'a dönemedi. Çengelköy'deki yalısını göremeden, Necibesine kavuşamadan, Viyana'da karlı bir kış günü havagazını açıp canına kıydı. Bu olay ertesinde Yıldız Sarayı'na gönderilen bir raporda intihar nedeninin, yurt özleminden çok Alman hizmetçisiyle olan ilişkisinin anlaşılacağı kaygısı olduğu yazıyordu. Ben, sa-

ray arşivinde kayıtlı bu raporun yalancısıyım. Yine de, Sadullah Paşa'nın intiharına eşinden ayrılığın yol açnuş olabileceğini düşünüyorum. Şairin dediği gibi mutlu aşk yoktur belki, ama mutlak aşk vardır. İşte kanıtı:

Kocasının Viyana'da intihar ettiğini duyan Necibe Hanım bilincini kaybetti. Ölünceye dek, pembe geceliğiyle yalıda dolaşarak, Sadullah Paşa'nın dönüşünü bekledi. Bu bekleyiş uzun, çok uzun sürdü. Necibe, Hakk'ın rahmetine kavuştuğunda seksen yaşının üzerindeydi. O yıl, zorlu geçen kıştan sonra ilkyaz Boğaz'a biraz erken gelmiş, erguvanlar lacivert, mor, günbatımında turuncu, birden çiçek açmıştı.

2002

Salih ile Yota

Kıbrıs'ın güneybatısında, Limasol'u geçtikten sonra yol boyunca servi ve okaliptüs ağaçları başlar. Deniz çivit mavisidir bu kıyıda, gökyüzü açık mavi. Yol kıvrıla büküle Türklerin "gâvur taşı" Rumların "Yunan taşı" dedikleri kayaya doğru götürür sizi, köpükten doğduğu söylenen Afrodit'in denizin ortasındaki o gizemli kayasına. Kayayı geçtikten sonra adanın eski başkenti Baf'a (Pafos) doğru yol iyice güzelleşir. Ve dilerseniz kapılarıyla yürekleri herkese açık iki güzel insanın yuvasına, kentin göçmen mahallesinde oturan Salih Askeroğlu ile Yota Nikolau'nun, kızları Melisa'yla birlikte yaşadıkları bahçe içindeki şirin eve dek uzanabilirsiniz.

Salih ile Yota'nın öyküsü oturdukları ev kadar canına yakın bir öykü değil ne yazık ki. Onların bu yörede dillere destan olan aşkı, içinde yaşadığımız hoşgörüden uzak ortamın, katı yürekli dünyamızın simgesi bir bakıma. Bu öyküde, her aşkta olduğu gibi acı ve gözyaşı var. Ama her aşkta olmayan sorgulamalar, hapisler, tel örgüler de var.

Yakışıklı bir delikanlı Salih. Otuz yaşında, ela gözlü, biraz hırçın. Yota ise yirmi üçünde, adı gibi ince uzun bir Rum dilberi. Burada Yota'nın Yunan alfabesindeki "I" harfi olduğunu söylemem gerekiyor. Her neyse, ben bu iki genci görmek için Baf'a dek gittim. Annesine benzeyen kömür gözlü Melisa'nın yürek yakan bakışlarının karşısında, öykülerini kendi ağızlarından dinledim.

Salih ile Yota, Limasol'un Türk mahallesinde komşuymuşlar. Belki masallardaki gibi ilk göz göze geldiklerinde sevmişlerdir birbirlerini, belki de bir Türk delikanlısının henüz on dokuzunda

bir Rum kızına abayı yakması için biraz zaman gerekmiştir. Ayrıntıları bilmiyorum. Bildiğim, Salih ile Yota'nın birbirlerine sevdalandıklarında kendi deyimleriyle "tarzanca" konuştukları. O zaman, yani 1991 yılında ne Salih Rumca biliyormuş, ne de Yota Türkçe. Şimdi durum başka, her ikisi de öğrenmişler birbirlerinin dilini. Ama ilk tanıştıklarında, belki de aşkın dili olmadığından ve elbette "gönül ferman dinlemediği" için, bir bakış –yoksa bir dokunuş mu demeliydim?– yetmiş sevdalanmalarına. Ve Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin gibi onlar da ateşten gömleği giymek zorunda kalmışlar. Romeo ile Juliet gibi birlikte aşmışlar engelleri, baskılar ile güçlükleri. Bilirsiniz zor iştir sevda. Hele Kıbrıs'ta yaşıyorsanız, ayrı dilden, ayrı dindenseniz, hele iki düşman kampa bölünmüşse ülkeniz, hele acılar, savaşlar, sürgünler yaşanmışsa.

Kıbrıs Rum polisi ortaya çıkarıncaya dek gizli kalmış Salih ile Yota'nın aşkları. Sonra da birbirini seven iki genci ayırmak için baskılar başlamış. Yakın takibe alınmışlar, ölümle tehdit edilmişler. Ne polis rahat bırakmış onları ne de Yota'nın ailesi. Bunun üzerine karşı tarafa, Magosa'ya gitmişler. Yani Türk kesimine geçip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne sığınmışlar. Sığınır sığınmaz da gözaltına alınıp karakolda geçirmişler geceyi. Sonra... Sonrası malum. Hamile olmasına rağmen Yota'yı geri göndermiş Türk polisi, Salih'iyse mahkemeye sevk etmiş. Günler süren sorgulamadan sonra serbest bırakılmış. Ne var ki, askere çağrılmış bu kez de. "Ordunun düşmanı benim düşmanım değildir. Eşim Rum kesiminde ve hamile. Ben kızının annesine silah çekemem" diyerek reddetmiş askerlik yapmayı, 1960 Anayasası'na dayanarak sivil bir görev istemiş. "Yaptığım iş donkişotluk değildi. İçinde yaşadığımız savaş kültürüne karşı bir barış kültürü yeşertmeye çalıştım, o kadar" diye konuştu benimle Salih. Bu davranışı Kıbrıs Türk toplumundaki "elit" çevreden ve güneydeki barış yanlısı örgütlerden büyük destek görmüş. Görmüş ama, iki sevgiliyi birleştirme kampanyasından da bir sonuç alınamamış. Bu kez yeniden tutuklayıp hapse atmışlar Salih'i. "Güvenlik güçlerini tahkir ve tezyif" suçundan tam üç yıl üç aya mahkûm edilmiş. Yo-

ta ise, o hapisteyken doğan kızı Melisa'yla tekrar Türk tarafına gelmiş. "Kocamı ancak haftada bir gün, o da yirmi dakika görebiliyordum" dedi bana, "dikenli teller ve yüksek duvarlar arasında büyüdü kızım." Neyse ki Salih'in ailesi Yota'ya yardımcı olmuş, kol kanat germişler Rum gelinlerine. Türkçe'yi de onlardan öğrenmiş.

Yirmi ay sonra gün geçip, vakt erişip cezası dolan Salihine kavuşacakken "demir pençesini indirmiş asker". Yota böyle dedi bana, ben onun yalancısıyım. Yani askere almışlar Salih Askeroğlu'nu. O da, belki soyadıyla yıldızı barışmadığından, firar edip Rum kesiminde almış soluğu. Şimdi eşi ve kızıyla Baf'ın göçmen mahallesinde, Kuzey Kıbrıs'tan gelen Rum göçmenlerle birlikte kutu gibi bir evde yaşıyor. Hayır, "ebrulî hanımelleri" açmıyor bu evin bahçesinde. Birbirlerini hâlâ delicesine seven Salih ile Yota mutlu değiller, tanığım buna. Polis baskısı bu yanda da sürüyor çünkü. Anlayacağınız ne Türk tarafına yaranabilmişler ne Rum tarafına. Çakallar, çekemezler, çıkarcılar her an tetikteler. Bursa İşletme Fakültesi mezunu Salih Askeroğlu inşaatlarda işçi olarak çalışıyor. Parasız ve pulsuz, üstelik pasaportsuz. Eşi ile çocuğunu alıp bir başka ülkeye gidemez. Kaderi "Yeşil Ada"da kalmaktır onun. Kalıp mutsuz bir aşkın bedelini ödemek. Ne diyordu Yunus Emre:

Dört kitabın manisin okudum ezber ettim
Aşka gelince gördüm bir uzun hece imiş

Yota, bir uzun hece... Salih ile Yota'nın öyküsünü Baf'ta dinledim, Lefkoşa'da, Yeşil Hat'ın tel örgülerine karşı bir tavernada yazdım. Yıl bin dokuz yüz doksan beş, aylardan eylül idi.

1995

Duvar

Neye yarar bir duvar? Mekânı bölmeye. Bir odayı, bir evi, bir bahçeyi çevirmeye. Ufku kapatmaya belki, görüşü engellemeye. Kurşuna dizilmeye de yarayabilir –sanırım bunu bir yerde okumuştum–. Duvar işemek içindir, ilk işlevi başka olsa da. Hani ne demişler: "Eceli gelen it cami duvarına..." Bir kenti de çevirebilir duvar, güvenlik altına almak için. Ne var ki ressam dostumun atölyesinden görülen duvar kenti çevirmiyor, düpedüz ortadan ikiye bölüyordu. Evet, Berlin'deydik. Berlin'deydik ama, Kreuzberg'de, Almanlardan çok Türklerin arasında yaşıyorduk. Duvar az öteden, üzerindeki dikenli tellerle düz bir çizgi izlemeden geçiyor, varlığı belli belirsiz ırmak boyunca uzayıp gidiyordu. O yanda gözetleme kuleleri vardı, bu yanda seyir kuleleri. O yandan buraya düşmanca bakılıyor, duvarı aşmaya kalkışanlar vuruluyordu. Bu yandan oraya yönelen bakışlardaysa merak ağır basıyordu daha çok. Acaba nasıldı duvarın ötesi? Orada da, buradaki gibi, insanlar işlerinde güçlerinde miydiler? Zorla mı çalıştırılıyorlardı yoksa? Caddeler kalabalık, birahaneler dumanlı mıydı? Herkesin karnı doyuyor muydu? Ekmek, bu yandaki gibi aslanın ağzında mıydı? Yeterince özgür müydüler o yanda da? Orada da, buradaki gibi, endamlı ve güzel miydi kızlar? Bakışlarında şehvet, içlerinde kötülük var mıydı? Erkek düşkünü müydüler? Nedense bu sorulara yanıt bulmak için kimse öbür tarafa gitmeye kalkışmıyor, duvar hep oradan buraya, doğudan batıya geçiliyor, geçemeyenler gözetleme kulelerinden açılan ateş altında can veriyordu. Polis köpeklerine yem olanlar da vardı içlerinde, kanalda boğulanlar da.

Ressam dostumun atölyesinden bakıldığında duvarın iki yanında geniş, boş alanlar, yıkıntılar, yangından arta kalmış harap yapılar görülüyordu. Yukarda gökyüzü bile paylaşılmış duygusu uyandırıyordu, öyle uzak, kapalı. Doğudan esen rüzgâr, duvara rağmen, kumluk bir alan üzerine kurulmuş kentin kaygan zemininde dolaşıyor, sefertası gibi iç içe geçmiş karanlık avlularda, baca ve çatılarda ıslık çalıyordu. Spree'nin suyu yaz kış bulanıktı. Akmadan, kıpırdamadan, öylece duran, terk edilmiş depoların tuğla duvarlarıyla Televizyon Kulesi'ni –Almanlar bu kuleye, sivri biçiminden dolayı "kuşkonmaz" diyorlardı– yansıtan güngörmüş su. Gece, projektörlerin ışığı yalayıp geçiyordu üzerinden. Ve geçmişin hayaletleri kanalın dibinden el ediyorlardı. Az ötedeki bunkerinden çıkıp cepheye gönderdiği çocuk ölülerinin üzerinden yürüyerek bu yakaya dek ulaşan Führer, Kristal Gece'nin kurbanlarıyla sürgünde intihar eden muhalif yazarlar, koltuk değnekleriyle evlerinin yolunu bulmaya çalışan bitli, yorgun askerler, Kızıl Ordu'nun ırzına geçtiği kadınlar, sonra daha eskilerden Heinrich von Kleist – Wannsee yakınlarındaki bir handa tabancasını sevgilisi Henriette Vogel'in ağzına dayamış, önce onu vuracak sonra kendini– ve yıkım günlerinden kalan daha bir yığın yüz. Aralarında bizimkiler de vardı. Onlar da tarihsel şiddetin kilometre taşları gibiydiler. Ermeni kıran Talat Paşa, –fesli ve endişeli– Spartakist ayaklanmaya katılan Türk öğrenciler –bedava dağıttıkları *Kurtuluş* gazetesiyle– ve son padişah Vahdeddin'in sevgili kızı Canan Hanım. Saraydan kaçırdığı mücevherlerini satıp beş parasız kaldıktan sonra bir kabarede sahneye çıkmak zorunda kalan Osmanlı prensesi. Onu hayranlıkla izleyen üniformalılar arasında, gamalı haçlar pazıbentlere yerleşmemişti henüz. Subaylar kalın enseli, kel kafalı ve bıyıklıydılar. Monokleri parıldıyordu ışıkta. Kadınlarsa, Grosz'un resimlerinden çıkıp gelmişler gibi sarışın ve şişmandılar.

Kederli ve yalnız, sessizce yufka açan, kış göğünün altında kar küreyen, başörtülü ve şalvarlı köylü kadınları çiziyordu ressam dostum. Kapalı günlerde bile ışığa boğulan büyük camekânlı, yüksek tavanlı, geniş atölyesinin duvarlarında Doğu Anadolu'yu

tüm gerçekliğiyle yansıtmaya çalışıyordu. Tezek dumanından kararmış kerpiç evler, kukuletalı ama donsuz çocuklar, bebelerini zor emziren avurdu çökmüş, sütü kurumuş, aç anneler, bir köşede pinekleyen ihtiyarlar ile çapraz fişekli, kaytan bıyıklı eşkıyalar, katır sırtında çıkılan uzak dağ köyleri ve karlı doruklar. Oysa yazın eli kulağındaydı. Havalar ısınmaya başlamış, Berlin güneşi benimsemişti. Kentin çevresindeki ormanlarda piknik yapanlar, parklarda sere serpe uzanıp güneşleyenler, anadan doğma göle girenler çoğalmıştı. Türkler de katılıyordu bu seferberliğe. Çoluk çocuk arabaya doluşup öyle pek fazla uzağa gitmeden bir ağaç altında, kanal boyunda, bilemedin boş bir arsada semaver kurup çay demliyor, ekmeklerine katı yumurtayla kuru köftelerini, domates, sivri biber, hıyarlarını katık ediyorlardı. Sonra da, kadınlar orta yerde bulaşık yıkarken erkekler top peşinde koşturuyordu gün boyu.

Bir gün dostuma neden hep Doğu Anadolu'yu resmettiğini sordum.

– Elbette doğunun resmini yapacağım, diye yanıtladı. Orası yurdumuzun en yoksul, en uzak köşesi. Askerliğimi doğuda yaptım. Kürtleri çok döverdik. Onlar da, bir gün bizden hesap soracaklarmış gibi, gözlerimizin içine bakar dururlardı. Doğu hâlâ içimde kapanmayan bir yaradır.

– İyi ama, yıllardır Berlin'de yaşıyorsun. Hiç olmazsa buradaki Türklerin de resimlerini yapsan.

– Olmaz. Onlar yoksul değil, konuk işçi. Hem ben Kürtlerin resmini yapmaya alıştım artık.

– Peki, ille de etnik resimler mi yapman gerekiyor?

Anlamlı bir gülümseme yayıldı yüzüne. Çok bilmiş bir edayla:

– Belki bir gün mutluluğun da resmini yaparım, dedi.

Mutluluğun resmini yapmak. Doğrusu hiç düşünmemiştim. O an, nasılsa, bu sözün Nâzım Hikmet'in "Saman Sarısı" şiirinden yürütme olabileceği gelmemişti aklıma. Dostunun uzun sürmüş bir kıştan sonra aydınlık, güneşli yaz günlerinde atölyesine kapanıp kar manzaraları yapacağını, sonra da bu manzaraların içine yoksul köylüleri, malı meydanda erkek çocukları ile sümüklü kız-

ları ve onların kara kuru annelerini yerleştireceğini, o yörede gürül gürül akan ırmaklardan, rüzgârlı yamaçlardan vazgeçtim, tablolarında bir kardan adam ya da gülümseyen bir çocuk yüzüne bile yer vermeyeceğini bilemezdim elbet. Dile kolay, Berlin'de koca bir yaz Doğu Anadolu'nun, karlı kış günlerinin hayalini kur, "Mazi kalbimde bir yaradır" tangosunu dinlercesine doğuyu anarken kalbinin kanadığını tekrarla dur, tuvaline dağların ardında batan donuk kış güneşinin dışında başka sıcak renk girmesin, sefalet ve açlığa ait çizgilerin bir teki bile silinmesin, sonra da gerçekçilikten, devrimci sanattan dem vur! Ona, sanatta gerçekçiliğin biraz da yakın çevreden kaynaklandığını, şöyle ya da böyle, Berlin'deki yaşantısının da artık bir ucundan yapıtlarına girmesi gerektiğini anlatmaya çalıştım. "Nuh diyor peygamber demiyordu" diyeceğim ama, doğru değil. Sonunda Nuh da dedi, peygamber de. Keşke demez olaydı.

Güz birdenbire, beklenmedik bir konuk gibi gelir Berlin'e ve fazla uzun oturmaz. Ağaçlar yapraklarını döker dökmez de çeker gider. Kış kapıyı çaldığında, güz uzak bir anıdır artık. Kışın kapıyı çalmasıyla birlikte ressam dostum mutluluğun resmine soyundu. Acaba ne menem bir şeydi mutluluk? Gözle görülür, elle tutulur, dişe dokunur muydu? Okşayabilir miydin vasfını, encamını kavrayabilir miydin? Yoksa hayal mi edebilirdin ancak? Bir annenin sevecen bakışında, bebeğin memeye iştahla saldırışında muydı? Çıplak gövdelerin hazdan ürperişinde mi yoksa? Belki de mutluluk diye bir şey yoktu. Hiç olmamıştı bugüne dek. Ama bir gün olacaktı. İnsanlığın geleceğindeydi mutluluk. Dostum, o günlerin moda deyimiyle mutluluğun sosyalizmde "içkin" olduğuna inanıyordu. Nâzım da ünlü şiirinde:

"Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diye sormamış mıydı Dino'ya, "1961 yazı ortalarındaki Küba'nın resmini yapabilir misin? Çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem gayrının resmini yapabilir misin üstat? Yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini yapabilir misin?" dememiş miydi? Peki figüratif mi çalışmak gerekiyordu mutluluğun resmini yapabilmek için, yoksa soyut mu? Belki her ikisi de.

Buna karar vermeden önce duvarı aşıp mutlaka karşı tarafa gitmeliydi. Orada mutluluğu arayıp bulacak, oturup bir güzel resmini yapacaktı.

Dostumu bu fikrinden vazgeçirmeye uğraşıyor, yoksulluğun resminden sonra mutlaka mutluluğun da resmini yapmanın şart olmadığını anlatmaya çalışıyordum. Kararını vermişti bir kez. Değil mi ki emeğini küçümsemiş, onun bunaltıcı sıcakta, sabaha dek kan ter içinde boyadığı siyah beyaz kış resimlerini "sefalet estetiği" olarak değerlendirmiş, Alman resim piyasasında bir hayli tutulan bu tür tabloların gerçekçi olmadıklarını ileri sürme ukalalığını göstermiştim, öyleyse haddim bildirilmeliydi. Mutluluğun resmi karşısında ne diyecektim bakalım. Ona da bir kulp uyduracak mıydım? Yoksa çenemi kapatıp yenilgiyi kabullenecek miydim? Sanat bir yarış değildi ki. Kavga dövüş de değildi. Gelgelelim bu konuda dostumu ikna etmek deveye hendek atlatmaktan daha güçtü. Hendek yerine duvar mı demeliydim yoksa? Deveyi bilmem ama, mutluluğun resmini yapmak uğruna dostum bana duvar atlattı. Evet, atlattı.

Doğuya gitmek için vize almak gerekiyordu. Vize almak içinse üst düzey güvenlik yetkililerinden izin koparmak. Başvurularından bir sonuç elde edemedi. Araya tanıdıklarını soktu, sosyalist gerçekçi bir sanatçı olduğunu duyurdu, gazetelere yazılar yazdı, yine olmadı. Duvarın öbür yanı giderek bir saplantıya dönüştü kafasında. Onu her ziyaretimde bu konuyu açıyor, bir gün mutlaka doğuya geçip orada mutluluğu bulacağını, oturup bir günde resmini yapacağını söylüyordu. İş mutluluğu bulmak, görüp dokunmak, sonra da fazla samimi olmadan karşısına geçip uzun süre bakmak, bakmak ve bakmaktı, resmini yapmak değil. Model resimden daha önemliydi yani, daha ender, daha ulaşılmaz, ne bileyim belki daha gizemliydi. Bulunmaz Hint kumaşıydı, diyeceğim. "Belki de" diyordu bazen umutsuzluğa kapılıp, "mutluluk orada da yoktur. Belki bu yüzden bana vize vermiyorlar." Sonra umutlanıyor, "Eğer mutluluk duvarın öbür yanında değilse başka hiçbir yerde olamaz" diye kestirip atıyordu.

Bu konu iyiden iyiye can sıkmaya başladığında aklıma müthiş

bir fikir geldi. Mademki izin çıkmıyordu, öyleyse gizlice geçecekti duvarı.

– Bir düşün, diyordu, herkes batıya kaçıyor. Medya sürekli batıya sığınan sanatçıların peşinde. Ya doğuya sığınanlar? Neden kimse onlardan söz etmiyor?

– Doğuya sığınan sanatçılar da mı var?

– Var tabiî.

– Kim mesela?

– Nâzım Hikmet.

– Peki başka?

– Sabahattin Ali!

– Sen de hep Türklerden örnek veriyorsun! Kim takar Türkleri!

– Öyle deme. Şimdi Nâzım Hikmet kötü şair mi yani? Soljenitsin Sabahattin Ali'den daha mı iyi romancı?

Dostum haklıydı. Ömrünün en güzel yıllarını Anadolu hapishanelerinde geçirdikten sonra öldürüleceği korkusuyla doğuya kaçmıştı Nâzım, gençlik düşlerinin beyaz kenti Moskova'da, sürgünde ölmüştü. Sabahattin Ali'yse, Bulgaristan'a kaçmaya çalışırken, sınırda bir MİT ajanı tarafından, başına sopayla vurularak öldürülmüştü. O yılların Türkiyesi'nde, her türlü özgürlükten yoksun bir ortamda yaratıcılığının gelişip serpilemeyeceğini anlamış, Bulgaristan'a sığınarak hem yeniden hapse atılmaktan kurtulmak hem de sol görüşlü olduğu için peşini bırakmayan siyasî polisi atlatmak istemişti. Bulgaristan sınırında, tam duvarın öte yanına geçmeye çalışırken, henüz olgunluk çağının eşiğinde pusuya düşürülüp öldürülmüştü. Tıpkı doğudan batıya geçmek isteyenler gibi. Ne var ki, Nâzım da, Sabahattin Ali de, alışılmışın tersine, karşıt yönde aşmak istemişlerdi duvarı.

– Belki de haklısın, dedim.

– Elbette haklıyım. Bir duvarın iki yüzü olduğunu asla unutma.

Doğru, bir duvarın iki yüzü olduğunu asla unutmamalıydım. Unutmamalıydık. Duvar orada, elle dokunabileceğimiz kadar yakınımızdaydı. Üstelik ne gözetleme kuleleri vardı bu yakada, ne polis köpekleri. Tel örgüleri doğu yönünde aşmak işten bile değil-

di. Duvarın öbür yüzünü, dostum kadar olmasa bile, ben de merak etmeye başlamıştım.

O gün Akademie der Künste'deki odama dönerken –Berlin Senatosu burada bedava bir yer verdiği için Kreuzberg'den taşınmıştım– Tiergarten'in içinden geçtim. Hava güneşli ama buz gibiydi. Soğuk bir rüzgâr esiyordu doğudan. Güneş bulutsuz göğün orta yerinde durmuş kar topluyordu. Sabahattin Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna*'sını anımsadım. Yazar bu romanında, gençliğinde kaldığı iki savaş arası Berlini'ni duygulu bir üslupla anlatıyordu. Öğrenim yapmak için Berlin'e gelen bir Türk genci ile kabarelerde şarkı söyleyen Yahudi kökenli, düşkün bir Alman kızının aşk öyküsünde o yılların çılgınlığını, özlemini, uçarılığını dile getiriyordu. Praglı bir babanın kızı olan Maria Puder Birinci Dünya Savaşı'nın ertesindeki ekonomik çöküşün kurbanlarındandı. Bir an önce odama dönmek için sağa sola bakmadan hızla yürüdüğüm parkta o da dolaşmıştı yıllar önce. Ve Türk sevgilisi Raif'e, o zamanki adıyla "nebatat bahçesi"nde gördüğü garip bitkilerden, onların da, kendisi gibi, bu kumlu, yabancı toprağa kök salamadıkları için boşlukta kaldıklarından, kuruyup gittiklerinden, zorla yaşatılmaya çalışıldıklarından söz etmişti. İkinci savaş hakkından gelecekti Maria'nın. Sabahattin Ali'yse bir başka savaşın, daha doğrusu Soğuk Savaş dediğimiz Duvar yıllarının kurbanı olacaktı.

Ressam dostum sonunda beni de ikna etmeyi başardı. Birlikte aşacaktık duvarı. O mutluluğu ararken, ben de yaratma özgürlüğünün tek yanlı, tek boyutlu bir kavram olmadığını dile getiren yazılar yazacak, doğuda sürgünde ölen sanatçıların yaşamını araştıracaktım. Karlı bir gecede, atölyesinde kendi eliyle hazırladığı mezeleri bir büyük rakının eşliğinde bitirdikten sonra, ertesi gün görüşmek üzere vedalaştık.

U-Bahn'dan çıktığımda sokaklar tenhaydı. Bembeyazdı ortalık. Kar serpiştirmeye devam ediyordu. Paltoma sarılıp hızla yürümeye başladım. Her zamanki gibi Tiergarten'e gireceğime yan sokaklardan birine saptım. Sonra neon ışıklarının altında bir süre yürüdüm. Berlin soğuktu. Karın beyazlığına, yumuşaklığına, aydınlığına rağmen Berlin gecesi ürkütücüydü. Vahşi hayvanların

çığlıkları geliyordu uzaktan. Hayvanat bahçesindeki inlerinde üşüyor olmalıydılar. Onların çığlıklarına köprüden geçen trenin uğultusu karışıyordu. Zincir takmış arabalar kirli karları savurarak geçiyordu yanımdan. Farların ışığında kar taneleri uçuşuyordu. Sıcacıktı içim. Rakının etkisiyle içimde güneşler açıyordu. Ülkemin en güzel güneşleri. Dostumun, o bitmez tükenmez kar manzaralı, yoksulluk resimlerinden sonra mutluluğun da resmini yapabileceği düşüncesiydi belki içimi ısıtan, bana yaşama sevinci veren. Yürüdükçe açıldım. Açıldıkça ayıldım. İçimdeki yaşama sevinci de dağılıverdi. Yine karanlık düşüncelerle doldu kafam, kentin hayaletleri zihnimde tango yapmaya başladılar. Rosa Luxemburg'un acılı, esmer yüzünü de tam o sırada gördüm. Landwehr Kanalı'nın üzerindeki köprüden geçerken aşağıda su nasılsa donmamıştı. Yağışsız gecelerdeki gibi çıplak ağaçların görüntüsü de vurmuyordu kanala. Her yer zifirî karanlıktı. Birden Rosa'nın yüzü ışıdı suda, saçları dalgalanmaya başladı. Eden Oteli'nden eli kelepçeli çıkarılırken giydiği kadife etek vardı üzerinde, botlarından birini, dipçik darbesiyle yere düştüğünde askerler almışlardı, ama öbürü ayağında duruyordu hâlâ. Topallamıyordu, hayır. Ofelya gibi kayıp gidiyordu karanlık suyun yüzeyinden. Dipçiğin alnında açtığı yaradan kan sızmıyordu. Şakağındaki kurşun deliğinden de. Rosa derin uykuda gibiydi.

O gece Rosa Luxemburg'un hayaletiyle sabahı zor ettim. Ertesi gün kararlaştırdığımız gibi ressam dostumla duvarın önünde buluştuk. Üzerinden atlamaya kalkışmadık elbet. Herkes gibi, CheckPoint Charlie'den bir günlüğüne doğuya geçtik. Geçer geçmez de sığınma isteğimizi yetkililere bildirdik. İsteğimiz kabul edildi. Sonra mı? Sonrası bir hazin öyküdür, başka zaman anlatırım. Duvar da çok geçmeden yıkıldı zaten. Şimdi orada Avrupa'nın en büyük ticaret merkezi yükseliyor. Neye mi yarar bir duvar? Elbette yıkılmaya.

2002

Akdeniz'de Bir Balkon

Gözleri kapalı. Güneşi tenirde daha iyi hissediyor böyle, daha yakıcı, sert mi sert, dağlarla kucaklaşır gibi. Balkonda şezlonga uzanmış, yalnız. Sıcak çıplak bedenine yapışıyor, bacaklarını, mayonun altında büzülmüş erkekliğini, kılları ağarmaya başlayan göğsünü ve yüzünü –özellikle de göz çukurlarını– dağlayan güney sıcağı. Güneş göz çukurlarına yuva kurmuş, çöreklenip yerleşmiş de o farkında değil. Yine de biliyor, bu yörede, bu korkunç saatte göz açtırmaz güneş. Korkunç saat... korkunç günler... anımsamak istemediği o korkunç zaman dilimi. Hepsi geride kaldı işte. Yaşayanların her biri başka bir yere savruldu, ölenler öldükleriyle kaldı. Geride bir avuç hayal kırıklığı bıraktı o günler, bir avuç kül. Ve geceyarısı uyku bölen anılar. Copla ırzına geçilen genç kadın ağlar, bir dost işkencede konuşur, dağda patlayan silahla yere yıkılır kurtuluş savaşçısı. Gerçekten bir kurtuluş savaşı mıydı, yoksa gençlik hezeyanları mı? Şimdi, yıllar sonra ne önemi var bunun. Askerin pençesine terk ettiği ülkesine geri döndü işte, yanında genç bir kadınla bu tatil kentine gelip her odası denize, bütün balkonları dağlara bakan lüks otellerden birine yerleşti.

Güneş yakar su boğar insanı, ama bellek direnir. Onun da belleği dupduru şu an, dağlara vuran ışık kadar saydam. Az ötede denize kavuşan yeraltı suları içinde çağlıyor, düdenler ile ırmaklar kabarıyor. O sularda yüzdü balkona çıkıp şezlonga uzanmadan önce, gövdesini yol yorgunluğundan, ter ve kirden arıtmak, zamanın tortusundan kurtarmak istercesine. Ama bu kez yalnız değildi. Aşağıda, sünger gibi delik deşik kayaların dibindeki otel müşterilerine ayrılmış küçük koydan girdiler denize, açılıp daha

sakin bir koy buldular. Orada, dağlara karşı seviştiler ilk kez, sonra yemek yiyip odalarına çıktılar. Ve gün dönmeden geniş yatakta bir kez daha, aynı tutku, aynı istek, aynı hırsla sarıldılar birbirlerine. Kadın onu istiyordu, o ise geçmişi unutmak.

Şimdi, şezlonga uzanmış enerji topluyor. Akşama hazırlıyor gövdesini. Elektrik verildiğinde sarsılır gövde, gözler yuvalarından dışarıya fırlar. Yüzüne lambayı tutup dava arkadaşlarının nerede saklandığını sorarlar, söylemezsin. Zaten o anda beynini paramparça etmiştir ışık, belleğin körelmiştir. Voltajın dozu artmaya başladığında hayalarından zihnine akar enerji, dilin çözülür. Ve artık seni kimse susturamaz. Gece işkencede konuşmuyor hayır, gündüz havalandırmaya çıkmıyor. Burada, yıllar sonra bir dilin egemenliğinde gövdesi, konuşmayan, yalnızca tat veren o yumuşak, kaygan, ılık dilin.

Gözleri kapalı ya, belki bu nedenle tuhaf, parlak biçimler beliriyor zihninde, yıldızlar parlayıp sönüyor. Derken bir renk cümbüşünde iplik iplik ışık yağıyor içine, turuncuya, mora batıp çıkan lacivertler, maviler, grilerle doluyor. Sonra beyaza dönüşüp siliniyor tüm renkler. Güneşin yedi rengi korkunç bir patlamada yok olup gidiyor. Aslında sıcak değil geçmişin karabasanları onu böyle çarmıha mıhlar gibi şezlonga çivileyen, acıyla karışık bir dinginlik duygusu veren. Evet, ihanet etti davaya, sorguda direndiyse de işkencede konuştu. Ve ele verdi can yoldaşlarını. Hapisten çıkar çıkmaz da soluğu bu güneş kentinde aldı. Yıllar önce, bir varmış bir yokmuş. Memleketin birinde adına nedense "muhtıra" dedikleri bir askerî darbe olmuş. Yurdunu seven insanları o yurdu korumakla görevli olanlar işkenceden geçirip canlarına okumuş. Elektrik verilmiş cinsel organlara, makatlara cop sokulmuş. İpe çekilmiş gencecik insanlar. Eskiden, çok eskiden, deve tellal pire berber iken olup bitmiş bütün bunlar ve nice hayatlar savrulmuş.

Gözleri kapalı ama kulakları açık. Kulakları kısrağı bekleyen yaşlı aygır gibi tetikte. Artık tırıs giden, tozu dumana katmaktan aciz bir aygır gibi. Gülümsüyor. Hâlâ gücüne güvenen, önce zora sonra zevke teslim olmuş bir erkeğin gülüşüyle buruşuyor yüzü.

Balkonun cam kapısı aralansa, bir ses bölse kentin uzaktan gelen uğultusunu, anlamadığı dilde onu çağırsa –kim bilir ne der, küfreder belki, belki sevda sözleri fısıldar kulağına–, kızgın betonda her zamanki tıkırtıyı duysa. Takunyalarını hiç çıkartmaz, odada bile. Mokete gömülür yüksek topuklar. Koridorda yürürken de öyle. Ama balkona çıktığında... Şimdi nerede acaba, ne yapıyor? Aşağıda, sabah otele gelir gelmez keşfettikleri küçük koyda mı, denizde mi yoksa? Belki denize inen asansördedir, boy aynasında yanık teni, yabancı sarışınlığı, bikinisiyle öyle alımlı, güzel. Uzun saçlarına kırmızı bir toka takmış, ayağında takunyalar. Hamam takunyası değil elbet, topuklu plaj takunyaları. Havuz başında da olabilir, turist kalabalığının arasında. Kendi ülkesinden gelen biriyle sohbete dalmıştır belki. Ve asansörle aşağıya, deniz kıyısına dek inmeye üşenmiştir. Ya da daha yakındadır, odada, yatağın serinliğinde çırılçıplak. İnip kalkıyor göğsü, kasıklarında bir orman kıpırdıyor. Havalandırma çalışıyorsa üstüne bir tişört giymiştir, göğüslerini daha da diri gösteren o siyah tişörtü. Sarışın insanların ülkesinden geldiği için belki, belki kendisi de çok sarışın, uzun boylu olduğundan siyah yakışıyor haspaya. Aslında ne giyse, ne taksa yakışıyor. Hele o dar etek, saçlarında her gün bir başka renkte parıldayan tokalar, takunyalar, takılar. Güneşin yedi renginde. Sahi, renkler geri gelmeye başladı yavaştan, anılar uzaklaşırken.

Gözlerini aralıyor bir an. Çok kısa bir an dağlar giriyor zihnine, sivri dorukları, sarp yamaçlarıyla öylesine yakın, inanılmaz. Testere dişleri gibi kesici dağlar, mavi, mor, kirli beyaz. Dağların heybeti her şeyi siliyor birden, onu şezlonga uzanmış çıplak gövdesiyle teslim alıyor. Artık dağlar var sadece, denize inen boz ve yalnız dağlar. Bir onlar değişmemiş, bir de güneş. Sabah otobüsten inip bir taksiye bindiler. Kenti tanıyamadı. Sıra sıra beton yapılar dikilmiş, yeni caddeler açılmıştı. Palmiyesiz, sıcakta asfaltı eriyen, çirkin apartmanlarla dolu caddeler. Otele gelmeden önce limanda kahvaltı etmeyi önerdi. El ele tutuşup saat kulesinin önünden geçerek denize inen dar sokaklarda yürüdüler. Cumbalı, kiremit çatılı eski evler ya otel ya lokanta olmuş, dükkânların

neredeyse tümü turistlere halı satmaya başlamıştı. Surlardan fışkıran bir incir ağacının gölgesine oturdular. Limanda yatlarla yelkenliler, solda Roma devrinden kalma kapıya dek set set yükselen duvarların ardında boş kahve terasları. Yivli minarenin gölgesi çatılara vuruyor, ama henüz balıçelere dek uzamıyordu. Sabahın bu erken saatinde kale içi, geceki cümbüşün yorgunluğunu hâlâ üzerinden atamamış gibi sakindi.

Elini genç kadının saçlarında gezdirdi bir süre, uzanıp dudaklarından öptü. "İşte böyle" diye fısıldadı kulağına, "elimi aşağıda, mescidin altından kaynayan soğuk suya soktuğumda parmaklarım yara bere içindeydi. Yalnız parmaklarım da değil, tüm gövdem..." Kadın söylediklerini anlamadan gülümsedi. Kuzeyden yeni gelmiş, buraya, Akdeniz kıyısına inmeden önce İstanbul'da sevdiği adamla buluşmuştu. Mutluydu. Onun kendi dilinde kulağına yumuşak, tatlı sözler fısıldamasına da alışıktı. Bir süre surların altında kaldılar, sonra aşağıya, mescide dek indiler. Eski yapı, bodur minaresiyle lüks yatların arasında biraz aykırı duruyordu. Onarılıp beyaza boyanmıştı ama altından su kaynamıyordu artık. Çakıl taşları da yoktu. Ne çakıl taşları, ne yıllar önce elinin acısını alan, işkencede örselenmiş gövdesine serinlik veren su. Kurumuştu pınar, yer altından kaynayan dere başka bir yataktan denize akıyor olmalıydı. Her şey değişmiş işte, başkalaşmış. Su bile. Mescidin yanındaki çardağın altında, kadına söz verdiği gibi tavşan kanı çaylarını içtiler. Ona bu kente ilk kez hapisten çıkar çıkmaz geldiğini, işkencede konuştuğu için serbest bırakılınca buradaki bir akrabasının evine sığındığını, yurtdışına gidinceye dek eski dostlarından kimseyi arayıp sormadığını, hâlâ da yüzlerine bakamadığını söylemedi.

Otele gelip yerleştiklerinde hemen denize girmeyi önerdi kadın. Yol yorgunluğunu üzerinden atmak istiyordu. Geceyi otobüste geçirmişlerdi. Başını onun omzuna koyup uykuya dalıncaya kadar bildikleri ortak dilde konuşup durmuşlardı. Ülkesinden söz etmişti sevgilisine, yol boyunca canın düşmüş akıp giden bozkırı, kıraç tepeleri, o tepelerin ardındaki bir kasabada geçen çocukluğunu anlatmıştı. Derken İstanbul'daki öğrencilik yılları-

na gelmişti sıra, askerî darbeden sonra olan bitenlereyse hiç girmemişti. O dönemin anısını silip atmak istiyordu belleğinden. Hem tatilde ne gereği vardı bir karabasanı anımsamanın, genç bir kadınlayken eski yaraları deşmenin. Avrupa'nın o puslu, kuzey kentinde tanıştıklarında bir gün ülkesine birlikte geleceklerini biliyordu. Güneye ineceklerdi. Yalnızca bu sözcük bile keyfini kaçırmaya yetiyordu aslında: güney. Kuzeyin ne eksiği vardı ki! Yazın oralarda da denize girmek, kumsalda güneşlemek, köpüklü biraların eşliğinde balık yemek mümkündü. Belki de, sıkıyönetim altındaki ülkesini terk ettikten sonra kuzeye, hep daha kuzeye doğru gidip geceyarısı güneşlerinin aydınlattığı kentlerde dolaşmasının, sürgün yılları boyunca bir kez olsun Akdeniz kıyısına inmemesinin gerçek nedeni bu güney kentinde yaşadıklarıydı, parasızlık değil. Gündüz yoğun ışıktan kaçmak için en kuytu odasına sığınırsın evin, perdeleri çekip yatağa uzanırsın. Güneş peşini bırakmaz ama, eski bir yara gibi içinde sürdürür varlığını, beyninde patlar. Beyninde nice güneşler patlar elektrik verildiğinde. Sonra kovayla su dökerler ayıltmak için. Hem su iletkendir. Yüksek voltaja alışkın gövden sarsılmaya başlar. Hayalarından beynine yürür acı, yüzün kırışır. Yüzün buruşuk bir kâğıt gibi düşer sonra, dilin çözülür. Hücreye attıklarında pişmanlık bile duymazsın. Pişmanlık da dahil duyguların tümü yok olmuştur zaten. Gövden boş bir un çuvalıdır artık, bilincinse kör kireç kuyusu. Hep beyaza keser dünya, geceyarısı karanlığında bile güneş açar. Kovayla su dökerler betona. Evet, betona! Çıplak gövdene değil! Bozkırda, çocukluğunun harman yerindeki kerpiç duvarlara da su çarparlar kızgın güneş altında. Avlu serinler, su ateşini alır kerpicin, sen cumbalı evin arka odasında geceyi beklerken.

Şimdi kalksa şezlongdan, giyinip aşağıya inse. Sıcakta kale içine doğru yürüse palmiyelerin altından. Sonra kesik minareli kilise, dar sokaklar, köşedeki bakkal, yokuş aşağı eski liman ve polisten değil güneşten kaçıp sığındığı akraba evi. Avluya girip "Kaldırın şu halıyı!" diye bağırsa evin yeni sahibine, turistlerin hayret dolu bakışları arasında o güzelim yörük kilimlerini, üzerlerinde yayla çiçekleri açan, develer yürürken çayırlar göveren kilimleri

birbirine katsa. Bir anda boşaltsa avluyu ve eğer hâlâ duruyorsa kuyudan su çekip... Bir anlığına bile olsa, işkence odasını da çağrıştırsa, nasıl da rahatlatırdı su sesi. Avlunun sıcağını alır götürürdü bir kova su. Betondan belli belirsiz bir buğu yükselir, sonra güneş kırmızı kiremitli çatıların üzerinden kenti yine esir alırdı. Ne bir fayton geçerdi sokaktan ne de limana giren balıkçı motorlarının patırtısını duyardı. Varsa yoksa su sesi. Avluya dökülen kova ve uzakta dağlar.

Az önce, sevişme sonrası denize yeniden girdiğinde dibe daldı. Yalnızdı bu kez. Sarışın kadın ıssız kumsalda çırılçıplak uzanmış yatıyordu. Yosunları gördü ilk, sevgilisi yanında yüzüyor sandı. Uzaklaşmak istedi ondan. Her şeyden uzaklaşıp kaybolmak derinde, yengeçler ile allı pullu balıkların, denizkestaneleri ile hava kabarcıklarının arasında eriyip gitmek. Yok olmak mavide, kimselerin, hatta hiçbir canlının, deniz dibi canavarlarının bile olmadığı yerlerde yaşamak... Kıyıya çıktığında soluk soluğaydı. Sere serpe uzandı sevgilisinin yanına. Öpüşmeye başladıklarında ağzına hoş bir tuz tadı yayıldı. Sonra birden yakmaya başladı tuz. Susadığını hissetti. Dili kadının ağzında kavruluyordu. Kim yalatmıştı ona bunca tuzu! Yalatmış da ciğerlerini doğratmıştı. Toroslar'ı aşırıp bu kıyıya çıkartmıştı, güneşin bir salgın hastalık gibi üzerine çöktüğü bu kumsala, bu yanıltıcı maviliğe.

Gözlerini tekrar yummadan önce derin bir nefes alır gibi dağları çekiyor içine, dorukların haşin ve sert görüntüsüyle doluyor. Işıkta masmaviler yine. Deniz ve gökyüzü de mavi. Ama renkler nasılsa birbirine karışmıyor. Yıllar önce de öyleydi, kale içindeki evin arka odasına sığındığı 12 Mart günlerinde. Sonra biraz iyileştiğinde, yaraları kabuk tutup belleği geri geldiğinde, sofada oturmuş ülkenin geleceğini, hapisteki dostlarını, işkencede ölenler ile ipe çekilenleri düşünür bugün pek de anlamı olmayan, tedavülden kalkmış eski paralar gibi artık geçerliği kalmamış devrim ve halkın kurtuluşu gibi bazı konuları kafasında tartışırken, dağların yağmurda silindiğini de görecekti. Uzun yaz mevsimi sona erip kadı kaçıran yağmurları başlayınca, ülke sonu belirsiz bir karanlığa doğru yol alırken bulutlar örterdi dorukları. Rüzgârda

savrulur, denize dek inerlerdi bazen. Bazen de sarp yamaçlardan vadiye dolarlardı. Oralarda da deniz köpük içinde yer miydi kayaları, böyle sünger gibi delik deşik eder miydi? Kumsal, tatil kalabalığından ve güneşten azade, göz alabildiğine uzayıp giderdi dağlara doğru. O yıl, zirveye ilk kar yağdığında, oralarda yaşayanları merak etmiş, konar göçerlerin ilkyaz gelir gelmez çoluk çocuk ve davarlarıyla yaylaya çıktıklarını öğrenince göç mevsimini beklemeye karar vermişti. Dağların görüntüsünden bunca etkilenmesini, onları böylesine yakında, neredeyse yanıbaşında hissetmesini bozkır kökenli oluşuna bağlıyordu. Yıllarca düzlüğe bakmıştı kasabadaki evlerinden. Kavak ağaçlarını, kırmızı toprağı, gece boşluğa dolan yıldızları görmüştü. Dağlar tuhaf bir heyecan uyandırıyordu içinde, çocukluğunun aşina bozkırına meydan okur gibi bir halleri vardı. O kötü günlerin, yurtdışına kaçıncaya dek yaşadığı –ne derler "nekahet" mi!– günlerinin hem tanığı hem dostuydular. Birden rahatına düşkün, çok duyarlı, çok şişman bir şairin, hayatında hiçbir risk almamış o son Osmanlı'nın dizesi geliyor aklına:

"His var mı bu âlemde nekahet gibi tatlı." Şu an eline geçirse bir kaşık suda boğabilir bu dizeyi yazan şairi.

Dağlara bakan bir otel odasının balkonunda şezlonga uzanmış, kulağı kirişte genç sevgilisini beklerken nasıl böyle birden öfkeleniverdiğine kendisi de şaşıyor. Güneş dağlara doğru alçalmaya başlıyor derken. Sıcak biraz azaldı sanki. Oysa akşama daha çok var. Yemeğin ağırlığıyla olmalı, gözleri kapanıyor. Sarışın genç kadının ayağında takunyalarla balkona gelip önünde diz çöktüğünü görmüyor bile. Yumuşak bir elin önce bacaklarında, sonra daha yukarılara doğru çıkarak kasıklarında dolaştığını hissediyor. Elin okşayışlarına bırakıyor kendini. El mayonun altında uyuklayan erkekliğinde duruyor bir süre, ama çok kısa bir süre. Mayoyu sıyırıyor sonra. Az önce odada, aynanın karşısındaki geniş yatakta yaşadığından farklı bir hazzı tadacağını anlıyor. Aynı anda işkencedeymiş gibi geriliyor gövdesi. El, erkekliğini alıp tartıyor, dile veriyor sonra. Islak, kaygan dil, vuruşlarıyla diriltiyor onu. Birden inlemeye başlıyor. Küçük çığlıklara, giderek bir haykırışa

dönüşüyor inleyişi. Cereyan hayalarından beynine doğru akıyor. Yıllar önce orasından teslim olmuştu cellada, şimdiyse bir kadın yine orasından teslim alıyor. Aşkın teslim almak olduğunu düşünüyor. Belki de teslim olmaktır, diye geçiriyor içinden son bir çabayla, aşk teslim almak değilse teslim olmaktır. Dağlar yine mavi, güneş yakıcı. Ama ne dağları görüyor artık, ne çıplak teninde güneşi hissediyor. Dünya teslimiyet yerinden ibaret. Dünya bir akış, bir haykırış şimdi, bitmeyen bir tükeniş.

2001

İçindekiler

Öğleden Sonra Aşk 9
Sorrento'ya Geri Dön 19
Mahmurçiçeği 41
Yardımsever Kadın 53
O Kış Saraybosna'da 63
Sabah Yıldızı 73
Kuzey Yıldızı 85
Gizli Aşk 95
Firûze Sularda 103
Sadullah Paşa ile Necibe Hanım 113
Salih ile Yota 121
Duvar 127
Akdeniz'de Bir Balkon 137